

วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา
ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

เดิมพันธ์ ตินตะบुरะ

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 208362

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543

ประกาศคุณูปการ

รายงานการศึกษาค้นคว้านี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์วัชรภรณ์ พัฒนศิริ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาช่วยเหลือ ให้ข้อคิด แนะนำแนวทางและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ พร้อมทั้งคอยให้กำลังใจมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้และวางพื้นฐานแนวความคิดในการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้และความคิดต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จนประสบผลสำเร็จ

สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนๆ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิชาเอกภาษาไทย ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์ได้อันเกิดจากรายงานการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทีต่าคอปีดา มารดา ครูอาจารย์ ผู้ให้ความรัก ความรู้ แก่ผู้วิจัยเสมอมา

เคิมพันธ์ ดินตะปุระ

กันยายน 2543

C

Om วิชา

15 ม.ค. 44

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
วิธีการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2 ภูมิหลังเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล	6
ประวัติความเป็นมา	6
สภาพทั่วไป	8
การปกครอง	8
ภูมิศาสตร์	8
ภูมิอากาศ	9
ประชากร	9
การประกอบอาชีพ	9
ศาสนา	10
ประเพณี	10
โบราณสถานและโบราณวัตถุ	12

บทที่	หน้า
3 วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา	14
3.1 ลักษณะของต้นฉบับ	14
3.2 ด้านเนื้อหา	14
3.2.1 เนื้อเรื่องโดยสังเขป	15
3.2.2 โครงเรื่อง	19
3.2.3 แนวคิด	20
3.2.4 ตัวละคร	25
3.2.5 ฉาก	43
3.3 ด้านรูปแบบ	48
3.3.1 ลักษณะคำประพันธ์	49
3.3.2 กลวิธีการเสนอเรื่องและกลวิธีการดำเนินเรื่อง	51
3.3.2.1 กลวิธีการเสนอเรื่อง	51
3.3.2.2 กลวิธีการดำเนินเรื่อง	54
4 คุณค่าของวรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา	61
4.1 คุณค่าด้านสุนทรียภาพ	61
4.1.1 สุนทรียภาพจากเสียงของถ้อยคำ	62
4.1.2 สุนทรียภาพจากความหมายของถ้อยคำ	66
4.2 คุณค่าทางด้านเนื้อหา	70
4.2.1 ด้านสาระ	71
4.2.2 ด้านข้อคิด	77
5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	80
สรุปผลการศึกษา	80
ข้อเสนอแนะ	83

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมซึ่งคนในสังคมเป็นผู้รับและรักษาไว้ สิ่งเหล่านี้มิใช่มีอยู่แล้วหรือมีขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่มนุษย์เป็นผู้คิดค้น ปรับปรุง สร้างสรรค์ และประดิษฐ์ขึ้น (เสฐียรโกเศศ. 2503 : 93) ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมจึงมีลักษณะทำนองเดียวหรือสอดคล้องกับผู้สร้าง วัฒนธรรมจะมีสภาพสูงหรือต่ำ เจริญหรือเสื่อม จึงขึ้นอยู่กับผู้สร้างและผู้ใช้เป็นประการสำคัญ ดังนั้นหากสมาชิกของสังคมมีสภาพความเป็นอยู่เช่นไร วัฒนธรรมก็ย่อมมีส่วนของการเป็นภาพแห่งผลสะท้อนของจิตใจมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเช่นนั้นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ตั้งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยถ่ายทอดออกมาทางขนบธรรมเนียม ประเพณีและศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม หรือวรรณกรรม ซึ่งผลิตทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ล้วนมาจากท้องถิ่นทั้งสิ้น เป็นต้นว่าวรรณกรรมอันเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ทางภาษาและจินตนาการของคนในท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในรูปของวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์โดยเฉพาะนิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นสื่อของสารบันเทิงที่มีอยู่และเกิดขึ้นอย่างมากมาย

ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีวิถีชีวิตท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีวรรณกรรมที่ถ่ายทอดทางมุขปาฐะและลายลักษณ์อยู่เป็นจำนวนมาก เช่น วรรณกรรมเกี่ยวกับศาสนา ค่ำรายาสมุนไพรร ค่ำราโหราศาสตร์ ค่ำราพิชัยสงคราม ค่ำราเวทมนตร์ ค่ำรานาน และนิทาน เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่าในแวดวงวรรณกรรมทั้งสิ้น

หนึ่งในบรรดามรดกทางวัฒนธรรมอันหลากหลายดังกล่าวมาแล้วนิทานพื้นบ้านซึ่งเป็น เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาแต่ครั้งโบราณกาลนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญต่ออารมณ์ และความรู้สึกของผู้คนเป็นอย่างมาก และคุณค่าของนิทานก็มีใช้เพียงแต่จะให้ความสุขทางใจ เท่านั้น หากแต่ยังสร้างสรรค์ให้ชีวิตมีความเจริญในด้านศีลธรรมพร้อมๆ กันไปอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ นิทานจึงเป็นวรรณกรรมที่เผยแพร่ได้โดยง่ายและได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ รัช ปุณ โณทก (รัช ปุณ โณทก. 2540 : 19) ได้กล่าวถึง <

การแพร่กระจายของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า นิทานเรื่องหนึ่งเคยนิยมเล่า สืบต่อกันมาในท้องถิ่นหนึ่ง ภายหลังต่อมามีการเล่าผ่านคนท้องถิ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกท้องถิ่นหนึ่งโดยผ่านพ่อค้าที่เดินทางค้าขายไปมาตามท้องถิ่น ต่าง ๆ หรือผ่านพระสงฆ์ที่เดินทางจาริกแสวงบุญไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ บุคคลเหล่านั้นย่อมนำนิทานในท้องถิ่นของตนไปเล่าสืบต่อในท้องถิ่นอื่น นิทานจึงมีการแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น ดังเช่นนิทานเรื่อง มโนห์รา (มีปรากฏอยู่ในอินโดนีเซีย พม่า ลาว และสิบสองปันนาของจีน) เป็นนิทานที่แพร่กระจายอย่างกว้างขวางในทุกภาคของประเทศไทย ทั้ง ภาคเหนือ (เจ้าสุริน) ภาคอีสาน (ท้าวสีทัน) ภาคใต้ และภาคกลาง เป็นต้น

พระสุริน - มโนห์รา เป็นนิทานเรื่องหนึ่งที่มีการแพร่กระจายอย่างกว้างขวางและได้รับความนิยมนับอย่างมาทั้งในและนอกประเทศ ทั้งนี้ น่าจะเป็นด้วยคุณค่าจากตัวเรื่องเองประการ หนึ่ง และจากที่มาของเรื่องที่ได้เค้าโครงมาจากเรื่อง "สุรินชาคค" ในปัญญาสาคคซึ่งเป็นประมุข นิทาน ไบรณทางศาสนาที่เก่าแก่และเป็นที่ยอมรับแพร่หลายทั้งในประเทศไทยและในดินแดน ใกล้เคียงอีกประการหนึ่ง

แม้ว่านิทานเรื่องพระสุริน - มโนห์ราจะเป็นเรื่องซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในหลาย ๆ ท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นภาคใต้ หากแต่ในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่เป็นที่รู้จัก มากนัก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาวิเคราะห์นิทานเรื่องพระสุริน - มโนห์รา ฉบับอำเภอ เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี โดยจะศึกษาวิเคราะห์ในด้านลักษณะต้นฉบับ ด้านเนื้อเรื่อง ด้านรูปแบบ และด้านคุณค่าของวรรณกรรม ทั้งนี้การศึกษาดังกล่าวนอกจากจะเพื่อเป็นการอนุรักษ์วรรณกรรม ท้องถิ่นเรื่องหนึ่งเท่าที่ยังคงมีต้นฉบับหลงเหลืออยู่แล้ว ยังเป็นการเผยแพร่แนวคิดและความ สามารถทางด้านภาษาของกวีท้องถิ่น และเสนอภาพความงามตามแบบวรรณกรรมท้องถิ่นไปสู่ อนุชนรุ่นหลังอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผู้ศึกษาได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวเคราะห์เรื่องพระสุธน-มโนห์รา เชิงวรรณกรรมในด้านเนื้อเรื่องและด้านรูปแบบ
2. เพื่อพิจารณาคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระสุธน - มโนห์รา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เห็นลักษณะของเนื้อเรื่องและรูปแบบของนิทานเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี
2. เป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่นิทานเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ให้คงอยู่และเป็นที่รู้จัก
3. ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่น

วิธีการศึกษาค้นคว้า

1. กำหนดความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า และวิธีการศึกษาค้นคว้า
2. รวบรวมข้อมูลจากตำรา งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า
3. ถอดความเรื่องพระสุธน-มโนห์รา จากต้นฉบับสมุดไทยซึ่งเขียนด้วยอักษรไทยโบราณ
4. ศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าที่ตั้งไว้
5. สรุปผลการศึกษาค้นคว้าและเสนอผลงานในรูปแบบของงานวิจัย

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวិเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์ราในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี โดยจะวิเคราะห์ในเชิงวรรณคดีศึกษารวมทั้งศึกษาคุณค่าของวรรณกรรมเรื่องนี้ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมท้องถิ่น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การอ้างข้อความจากต้นฉบับสมุดไทยในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยยังคงการสะกดคำตามต้นฉบับที่นำมาศึกษา ดังตัวอย่าง

ฝ่ายพระภูษานาค	ประทุมราชซึ่งเปนไฉ
คำรีในพระไทย	ควยทรมไวยผู้ทีดา
ตกไปยมนุคโลก	ตั้งแตโสกล่หอยหา
ครั้นนางกลับคืนมา	พระกางหมายมามากมาย

2. คำหรือข้อความบางตอนที่ลบเลือนหรือขาดหายไปแต่พอจะอาศัยการพิจารณาจากข้อความบริบทเพื่อเสริมต่อคำหรือข้อความที่ขาดหายนั้นได้ ผู้วิจัยจะใช้วงเล็บกำกับไว้ ดังตัวอย่าง

เปนบุคอาทีควังษา ครอบพระภารา ฤคอบป็นจากรุง (บุรี)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีผู้ค้นคว้ารวบรวมและศึกษาวิเคราะห์ไว้ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางประกอบการศึกษาวิเคราะห์ หรือใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในงานวิจัยมีดังนี้

ประจักษ์ สายแสง (2516) ได้ศึกษาคติชาวบ้านจากตำบลศรีศรีริมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยได้รวบรวมวรรณกรรมประเภทต่างๆ เช่น นิทาน นิยาย ประวัตติ แหล่งขวัญ มหาเทพ และเพลง ทั้งยังได้จำแนกประเภทวรรณกรรมและวิเคราะห์อนุภาควรรณกรรม ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมที่ศึกษาเน้นในเรื่องจริยธรรม และวรรณกรรมทุกเรื่องได้ให้ความเพลิดเพลินและสาระอันก่อให้เกิดความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์

ปราณี ขวัญแก้ว (2517) ได้ศึกษาวรรณคดีชาวบ้านจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ พระรถเมรี หอยสังข์ และวันคาร ตันฉบับเป็นคำเขียนในหนังสือ "บุค" จากคำบลร่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราชโดยศึกษาในด้านที่มา ธรรมเนียมการแต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง ลักษณะคำ ประพันธ์ แนวคิด โดยศึกษาการดำเนินเรื่องสุนทรียะและความสมจริง ตั้งคณวัฒนธรรมและ ประเพณีโดยการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีชาวบ้านทั้งสามเรื่องกับวรรณคดี ภาคกลาง เรื่องสุวรรณสังข์จากปัญญาสาคร และเรื่องกาพย์พระไชยสุริยาของสุนทรภู่ ในแง่ ลักษณะคำประพันธ์ การดำเนินเรื่อง ตัวละคร ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่าประการแรกพุทธศาสนามี อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ทางวรรณคดีของชาติ ประการที่สอง วรรณคดีชาวบ้านชี้ให้เห็นโครง สร้างที่มีแบบแผนของวรรณคดีไทยยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย วรรณคดีชาวบ้านย่อมสะท้อนสภาพ ชีวิต สังคม วัฒนธรรม และประเพณี

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2518) ได้ศึกษาวรรณกรรมไทยคือ คำบลห่วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกนิทานที่รวบรวมได้ออกเป็น 6 ประเภท คือ นิทานคติ นิทาน ทรงเครื่อง นิทานปริศนา นิยาย นิทานเรื่องผี และนิทานมุขตลก ผลการศึกษาพบว่านิทานที่ รวบรวมได้แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยคือหลายด้าน ลักษณะ ของภาษา ชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ และการนับถือศาสนา เป็นต้น ซึ่งนิทานหลายเรื่องมี ความสัมพันธ์กับวรรณคดีชาดกในพระพุทธศาสนาและยังแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรม พื้นบ้านซึ่งมีต่อวรรณกรรมไทยอีกด้วย

เตือนใจ สิ้นทะเลเกิด (2520) ศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีชาวบ้านจากวัดเกาะ โดยมี จุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อเผยแพร่วรรณคดีในแง่ของ ที่มาของเรื่อง จุดมุ่งหมายในการแต่ง รูปแบบ เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก ทักษะของผู้แต่ง ศึกษาวิธีการในการเขียนโดยพิจารณาจาก แก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างฉาก และสำนวนภาษา โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวรรณคดี จำนวน 6 เรื่อง คือ เรื่องไกรทอง ปลาบู่ทอง โสนน้อยเรือนงาม พระรถเมรี พระสุร นมโนห์รา และนางอุทัย โดยได้เสนอผลการวิเคราะห์วรรณคดีดังกล่าวในแนววรรณคดีศึกษา

บทที่ 2

ภูมิหลังเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล

ด้วยเหตุที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานิทานพื้นบ้านเรื่องพระสุรน-มโนहरา ซึ่งได้ค้นฉบับมาจากอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรจะได้ศึกษาเรื่องราวหรือมีความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นที่เป็นแหล่งข้อมูลเป็นเบื้องต้นก่อน ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานในการศึกษาวรรณกรรมของท้องถิ่นนั้นๆ ให้เข้าใจยิ่งขึ้น

ประวัติความเป็นมา

อำเภอเกาะสีชังเป็นท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีหลายพระองค์ อาทิ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระองค์ได้เสด็จประพาสเกาะสีชัง โดยเรือกลไฟครั้งถึงสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ช่วงต้นรัชกาลพระองค์ได้เสด็จประพาสเกาะสีชังบ่อยครั้งเพราะเป็นระยะที่ทอดเรือพระที่นั่งในเวลาเสด็จประพาสหัวเมืองทางทะเลตะวันออก และทรงบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ ภูมิจ และเสนาสนะ ที่ปรักหักพังในพระอารามที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างไว้ให้คงเดิม เมื่อการค้าขายกับนานาประเทศขยายวงกว้าง เกาะสีชังจึงกลายเป็นเมืองท่าเรือที่ชาวต่างประเทศไปมามากขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตรวจทำแผนที่หยั่งน้ำ สำรวจหินโสโครกและวางทุ่นเหล็กตั้งแต่ปี พ.ศ. 2422 (ภาสคติ มหาจันทร์. 2541 : 35)

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2431 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ประชวร แพทย์ประจำพระองค์ได้ถวายคำแนะนำให้พระองค์เสด็จไปพักรักษาตัวที่เกาะสีชัง ซึ่งในขณะนั้นก็ได้สร้างพลับพลาที่ประทับไว้ จึงทรงคั้งไปประทับในเรือนหลวงซึ่งปลูกไว้สำหรับให้ฝรั่งเช่าพักตากอากาศจนอาการประชวรได้ทุเลาลง ในเดือนสิงหาคมนั่นเองสมเด็จพระนางเจ้า

เสาวภาผ่องศรีพระวรราชเทวี (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี) มีพระอาการประชวร แพทย์ประจำพระองค์จึงได้ถวายคำแนะนำให้เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่เกาะสีชังด้วยเช่นกัน การเสด็จครั้งนั้นไม่ได้จัดเตรียมสร้างพลับพลาที่ประทับ พระองค์จึงต้องเสด็จประทับในเรือพระที่นั่งซึ่งทอดสมออยู่ริมฝั่งทะเลใกล้เกาะสีชัง ในเวลานั้นคลื่นจัด เรือพระที่นั่งถูกคลื่นกระทบอยู่ตลอดทำให้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงไม่สบายยิ่งขึ้น จึงต้องเสด็จไปประทับบนเกาะ โดยตั้งกระโจมพักอยู่ใต้ต้นมะขาม และในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินมาด้วย และพักแรมที่เกาะสีชังเป็นเวลา 16 วัน และได้มีพระราชดำริให้หาที่สร้างพระอารามใหม่แทนวัดที่ปลายแหลม เนื่องจากเวลาเสด็จพระราชดำเนินผู้คนพลุกพล่าน อันจะเป็นการทำลายความสงบของสงฆ์ พระอารามที่ใหม่ก็คือบริเวณที่ตั้งพระเจดีย์อุโบสถวัดอัมฤงคณิมิตรต่อมา

อำเภอเกาะสีชังมีภูมิทัศน์และธรรมชาติที่งดงามที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่ได้ให้ความสนใจพร้อมทั้งเสนอเรื่องราวของเกาะสีชังมาโดยตลอด ดังพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงกล่าวถึงเกาะสีชังว่า “ที่เกาะสีชังเป็นที่อากาศดี มีภูมิสภาพเป็นที่สบาย ควรจะตั้งพระราชฐานได้มั่นคงเป็นที่ประทับในฤดูร้อน และต่อมาภายหลังการค้าขายเจริญยิ่งขึ้นที่เกาะนี้ต้องเป็นที่สำคัญแห่งหนึ่งของกรุงสยาม เพราะเปนท่าเรือใหญ่ได้อาโสรยจอดรับสินค้า ”

เกาะสีชังเดิมเป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลตรงข้ามกับอำเภอศรีราชา ห่างจากปากน้ำเจ้าพระยา 50 ไมล์ทะเล ห่างจากอำเภอศรีราชา 3 ไมล์ทะเล เป็นที่ตั้งของอำเภอเกาะสีชังในปัจจุบัน เดิมขึ้นอยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ ดังจะเห็นได้จากโคลงสี่สุภาพที่พระยาภาณุวงศ์ ได้ประพันธ์ว่า

สีชังเป็นเกาะขึ้น

เขตสมุทร ปรากรอย

ไกลเมคชลไสสุทร

สะอาดแท้

น้อยหน่ารสก็สุด

กว่าเทศ อื่นมา

อินาทิตมาอยู่แล

กิมได้เซนจูรี

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2486 เกาะสีชังได้โอนมาขึ้นอยู่กับอำเภอศรีราชา และได้ตั้งเป็นกิ่งอำเภอเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2486 และยกฐานะเป็นอำเภอเกาะสีชังเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 2)

สภาพทั่วไป

อำเภอเกาะสีชังมีเนื้อที่ประมาณ 18 ตารางกิโลเมตร ประชาชนบนเกาะสีชังส่วนใหญ่เป็นชาวแผ่นดินใหญ่ที่มาจากจังหวัดสมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ศรีราชา และระยอง ที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่บนเกาะ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 90)

การปกครอง

อำเภอเกาะสีชังประกอบไปด้วย 1 เทศบาลตำบล 7 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านท่าเทววงษ์ บ้านศาลเจ้าก๋ง บ้านท่าวัง บ้านตรอกคานภามิ บ้านสะพานคู่ บ้านภาณุรังษี และบ้านเกาะขามใหญ่

อำเภอเกาะสีชังแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 1 ตำบล 7 หมู่บ้าน และ 1 เทศบาลตำบล หมู่ที่ 7 เป็นหมู่บ้านเดียวที่ตั้งอยู่บนเกาะขามใหญ่ซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาลตำบล ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ท่าเทววงษ์ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540

ภูมิศาสตร์

ด้านสภาพภูมิศาสตร์ เกาะสีชังเป็นเกาะใหญ่อยู่กลางทะเลอ่าวไทยตรงข้ามกับอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ห่างจากอำเภอศรีราชาประมาณ 14 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดชลบุรีประมาณ 34 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของอำเภอเกาะสีชัง ซึ่งประกอบด้วยเกาะเล็กๆ อีก 8 เกาะ คือ เกาะขามใหญ่ เกาะขามน้อย เกาะปรัง เกาะร้านดอกไม้ เกาะส้มป็น้อย เกาะยายท้าว เกาะคางคาว และเกาะท้ายตาหมื่น บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออกใช้เป็นที่ปลูกบ้านเรือนของประชาชน เกาะสีชังมีพื้นที่ประมาณ 18 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,250 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 0.40 ของพื้นที่ของจังหวัด เมื่อรวมกับเกาะบริวารด้วยจะมีพื้นที่ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร

(สำนักงานจังหวัดชลบุรี. 2542 : 2)

ภูมิอากาศ

อำเภอเกาะสีชังมีลักษณะภูมิอากาศที่แบ่งได้ 3 ช่วงคือ

1. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์
2. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-มิถุนายน
3. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-ตุลาคม

ทุกปีจะมีกระแสลมพัดเข้าสู่เกาะสีชัง โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนกันยายน กระแสลมจะพัดจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลมนอก” และระหว่างเดือนตุลาคม - เดือนกุมภาพันธ์ กระแสลมจะพัดมาจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลมใน” (สำนักงานจังหวัดชลบุรี. 2542 : 2)

ประชากร

เกาะสีชังมีประชากร โดยประมาณและจำนวนอาคารบ้านเรือนดังนี้

1. จำนวนอาคารบ้านเรือน 1,424 หลังคาเรือน
2. จำนวนประชากร 4,654 คน

เฉลี่ยความหนาแน่นของประชาชน 232 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ของเกาะสีชังประกอบอาชีพประมง เช่น การจับปลาหมึกโดยใช้วิธีใช้แสงสว่างล่อจากการปั่นไคนาโมและวางลอบดักแล้วนำไปทำปลาหมึกแห้ง การจับปลาและกุ้งโดยการตกปลาและใช้เรือลากอวน เป็นต้น นอกจากนี้อาชีพการประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักแล้วยังมีอาชีพอื่นๆ อันเนื่องมาจากอาชีพหลักคือ อุตสาหกรรมทำน้ำปลา ทำลูกปลากะดักแห้ง ทำปลาหมึกแห้ง การค้าขายสินค้าที่ได้มาจากทะเล ส่วนการเกษตรกรรมมีบ้างเล็กน้อย เช่น การปลูกน้อยหน่า ทับทิม และเลี้ยงสัตว์จำพวกเป็ด ไก่ แพะภูเขา เป็นต้น

ชาวเกาะสีชังมีอาชีพที่สำคัญอีกอาชีพหนึ่ง คือ การบริการนักท่องเที่ยว เช่น อาชีพตามล้อเครื่องรับจ้างรับส่งนักท่องเที่ยวเพื่อชมสถานที่ต่างๆในพื้นที่เกาะสีชัง ส่วนบริเวณหน้าเกาะสีชังประกอบอาชีพค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภคคนานาชนิด และบริเวณหลังเกาะประชากรประมาณร้อยละ 15 รับจ้างทั่วไปและย่อยหิน สำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีน้อยมากหรือเกือบ

จะไม่มีเลยก็ว่าได้เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นโคกหินประกอบกับไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ
(สำนักงานอำเภอเกาะสีชัง. 2542 : 2)

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอเกาะสีชังนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 นิกาย คือ นิกายเถรวาท และ นิกายมหายาน ซึ่งทั้งสองนิกายต่างมีหลักธรรมส่วนใหญ่ที่เป็นหลักทั่วไป เข้ากันได้ นอกจากนี้ยังมีชาวเกาะสีชังบางส่วนที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ แต่มีอยู่เพียงเล็กน้อยถ้าเทียบกับศาสนาพุทธ โดยเฉพาะนิกายมหายานที่ปรากฏกลุ่มชนที่นับถืออยู่บริเวณ ใหญ่เขตเขาสิระที่เรียกกันในนาม “ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่” และนิกายเถรวาทที่มีผู้คนบนเกาะนับถือ อยู่เป็นจำนวนมากคงจะเห็นได้จากพระอารามหลวงที่มีชื่อว่า “วัดจุฬาทิศธรรมสภาธรรมวิหาร” เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี และมีพระเกจิอาจารย์ชื่อดังคือ พระครูสุริรัต (ปาน) ซึ่งชาวบ้านบน เกาะสีชังนับถือกันมาก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 111)

ประเพณี

อำเภอเกาะสีชังเป็นเกาะที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นสถานที่ที่ได้สั่งสมประเพณี อันทรงคุณค่าและศิลปวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นถึง ความเป็นอยู่ นิสัยใจคอ และวัฒนธรรมของสังคมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมของอำเภอเกาะสีชังเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง เนื่องจาก สภาพภูมิศาสตร์เป็นเกาะกลางทะเลและที่ราบ เป็นแหล่งที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ สถาปัตยกรรมที่แตกต่างจากที่อื่นๆ อาจกล่าวได้ว่าอำเภอเกาะสีชังเป็นชุมชนที่มีความเจริญมา ตั้งแต่สมัยโบราณและมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิตสืบทอดกันมาถึงสมัย ปัจจุบัน ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีดังกล่าวล้วนมีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชน และต่อสังคมทั้งสิ้น

อำเภอเกาะสีชังเป็นอำเภอที่มีกลุ่มชนหลายกลุ่มได้แก่ กลุ่มชาวไทยใหญ่ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวลาวเวียง ชาวคริสต์ เป็นต้น จึงก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณี เกี่ยวกับชีวิต เกี่ยวกับความเชื่อ เกี่ยวกับศาสนา เกี่ยวกับการละเล่นและการบันเทิงที่หลากหลาย ทั้งที่กำลังจะสูญหายและที่สืบทอดอยู่ในปัจจุบัน

ประเพณีที่น่าสนใจและเป็นลักษณะของชุมชนมีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 43-45)

ประเพณีกองข้าวบวงสรวง ประเพณีกองข้าวบวงสรวงเป็นประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรีที่ปฏิบัติกันเป็นงาน ประจำปีในเทศกาลตรุษสงกรานต์ในเดือนเมษายนของทุกปี โดยมีความเชื่อว่าเมื่อทำแล้วจะทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขคนในชุมชนไม่เจ็บป่วย ประเพณีดังกล่าวเป็นการบวงสรวงเทพารักษ์และไหว้ภูตผีปิศาจ มักจะทำติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน ในแต่ละวันจะจัดพิธีเป็น 2 ตอน คือ ตอนเช้า และตอนเย็น

ประเพณีกองข้าวแต่เดิมชาวบ้านค่นำข้าวปลาอาหารออกมากองรวมกันเพื่อบวงสรวงเทพารักษ์และเลี้ยงภูตผีปิศาจเป็นเวลา 3 วัน ปัจจุบันชาวจะพากันนำเอาอาหารคาวหวาน พร้อมด้วยข้าวสุกอย่างน้อย 1 ขัน มายังพิธี บ้านใดที่นำอาหารมาจะมีการชวนเพื่อนพ้องมากันหลายคน พร้อมกับทำอาหารพิเศษมาด้วยตามจำนวนคนมากน้อย เมื่อได้เวลาเริ่มพิธีกองข้าว คนทรงก็จะไปที่ศาลยกถาดบายศรีขึ้นรำถวาย แล้วให้เจ้าของสำรับแบ่งข้าวและกับที่นำมากองไว้ที่หน้าสำรับของแต่ละคนโดยใช้ใบตองและกระดาษปรองพิน เพื่อนำมาบวงสรวงเทพารักษ์ให้ปกปักรักษาและเลี้ยงภูตผีปิศาจไม่ให้มารบกวน ทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข

ประเพณีกองข้าวบวงสรวงนี้แต่เดิมเคยจัดขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอสรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอพนัสนิคม อำเภอเกาะสีชัง เป็นต้น ปัจจุบันนี้ประเพณีกองข้าวยังคงมีอยู่ทุกอำเภอ

ประเพณีวันไหล การจัดงานประเพณีวันไหลนี้อำเภอเกาะสีชังจะจัดหลังเทศกาลตรุษสงกรานต์ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย โดยกำหนดหลังวันมหาสงกรานต์ 5-6 วัน ช่วงฤดูร้อนอย่างเข้าฤดูฝน วัดโคกอยู่ใกล้แม่น้ำวัดนั้นจะจัดประเพณีขนทรายตามชายหาดเข้าวัด เพื่อทางวัดจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างปูชนียสถานในวัดหรือถมบริเวณวัดอีกด้วย ทรายที่นำมาเข้าวัดชาวบ้านนิยมก่อเป็นรูปเจดีย์ทำนองการสร้างเจดีย์เป็นพุทธบูชาแต่อดีตกาลเรียกประเพณีขนทรายเข้าวัดและก่อกองทรายว่า “ ประเพณีวันไหลก่อพระทราย ”

ปัจจุบันชาวบ้านได้เปลี่ยนวิธีขนทรายเข้าวัดเป็นการซื้อทรายเข้าวัดแทน แล้วอาราธนาพระสงฆ์มาทำบุญเลี้ยงพระและจัดงานเลี้ยงคน โดยเฉพาะบ้านเกาะขามใหญ่จะจัดงานรื่นเริงตามสภาพท้องถิ่นตามความนิยมและยุคสมัย (กระจ่างศึกษาธิการ. 2541 : 50)

เทศกาลนมัสการศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ เมื่อเอ่ยถึงเกาะสีชังคงมีน้อยคนนักที่ไม่รู้จัก “เจ้าพ่อเขาใหญ่แห่งเกาะสีชัง” ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของชาวเกาะสีชัง และยังเป็นที่ศรัทธากราบไหว้ของชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะในงานเทศกาลตรุษจีนจะมีประชาชนมาบวงสรวงกราบไหว้เจ้าพ่อเขาใหญ่อย่างเนืองแน่น

ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่เกาะสีชังตั้งอยู่บนเชิงเขาทางที่จะขึ้นไปยังยอดเขาพระจุลจอมเกล้าฯ ที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน โดยเล่าสืบต่อกันมาเป็นตำนานว่ามีชาวจีนซึ่งมาจากเมืองจินแล่นเรือจากเมืองจินผ่านมายังเกาะสีชัง แล้วเกิดเรือรั่วพวกเขาไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไร ครั้นเห็นแสงไฟอยู่ตรงปากถ้ำของเกาะซึ่งเป็นสถานที่ประทับของเจ้าพ่อเขาใหญ่จึงได้อธิษฐานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือก็ประสบความสำเร็จสมดังที่ขอ จึงได้ขึ้นเกาะไปดูแสงไฟในถ้ำดังกล่าวก็พบเจ้าพ่อเขาใหญ่ซึ่งมีรูปเป็นหินจึงได้ทำพิธีอัญเชิญเจ้าพ่อเจ้าพระกษัตริย์ในในที่ที่เหมาะสมและคนจีนที่แล่นเรือสำเภามาต่างก็ให้ความนับถือว่าเจ้าพ่อเขาใหญ่เป็นเจ้าพ่อหินที่ศักดิ์สิทธิ์มาก (วิรัช หนูขาว. 2528 : 3) ยิ่งในช่วงเทศกาลไหว้เจ้าพ่อเขาใหญ่ ประชาชนจากทั่วสารทิศจะเดินทางมาสักการะบูชา อีกทั้งมีการบำเพ็ญทานซึ่งถือว่าเป็นกุศลและเป็นมงคลแก่ชีวิต และจะช่วยให้การค้าขายมีกำไรอีกด้วย

ทุกๆ ปีในช่วงเดือน 8 จะมีการจัดงานประเพณีและงานไหว้ขอขมาเจ้าพ่อเขาใหญ่ พร้อมทั้งงานเทศกาลไหว้วิญญานไร่ญาติของเจ้าพ่อเขาใหญ่ด้วย โดยจะมีเลิกให้ชม 2 วัน 2 คืน เพื่อเป็นสิริมงคลกับทุกครอบครัว

โบราณสถานและโบราณวัตถุ

อำเภอเกาะสีชังมีโบราณสถานที่น่าสนใจหลายแห่ง อาทิ พระราชวัง พระตำหนักต่างๆ ถ้ำ พระพุทธรูปจำลอง สระสรง โบสถ์พระแก้วอันเก่าแก่หรือที่เรียกในนามวัดอภัยภูวนศนนิมิตร และในบริเวณพระราชวังเดิมมีต้นศรีมหาโพธิ์ที่นำมาจากประเทศอินเดีย ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สถานที่ดังกล่าวตั้งอยู่ปลายแหลมด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับบรรยากาศที่น่ารื่นรมย์ ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ดำเนินการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานดังกล่าวอยู่ และนอกจากนี้เกาะสีชังยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกหลายแห่ง เช่น

ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ เป็นโบราณสถานที่ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาตอนเหนือของเกาะสีชัง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเกาะสีชังให้ความเคารพนับถือ และยังเป็นที่ศรัทธาของชาวไทยและ

ชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะในงานเทศกาลตรุษจีนจะมีประชาชนมาบวงสรวงกราบไหว้เจ้าพ่อ
เจ้าใหญ่อย่างเนืองแน่น

รอยพระพุทธบาทจำลอง ตั้งอยู่บนยอดเขาพระจุลจอมเกล้าฯ ทางเหนือของเกาะสีชัง
ซึ่งกรมพระยาคลังฯ ทรงนำมาจากประเทศอินเดีย

หาดทรายแก้ว อยู่ทางทิศใต้ของเกาะสีชัง ห่างจากพระราชวังเดิม 400 เมตร เป็นหาด
ทรายที่สวยงามมาก

เขาขาดหรือหาดหินถล่ม อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะสีชัง ห่างจากโรงเรียนเกาะสีชัง
ประมาณ 300 เมตร หินจะมีลักษณะกลมเนื่องจากโดนน้ำซัด จะเห็นหาดนี้ได้ในเวลาน้ำลง

ที่ประทับ ร.5 เป็นที่ประทับทอดพระเนตรทิวทัศน์ที่สวยงามของเกาะสีชัง ตั้งอยู่
ทางด้านทิศตะวันออกก่อนถึงเขาขาดเล็กน้อย

หาดถ้ำพัง เป็นหาดทรายที่อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะสีชัง ใกล้กันมีถ้ำที่พังเพราะถูก
น้ำซัด สามารถเข้าไปในถ้ำนั้นได้ในเวลาน้ำลง

เกาะท้ายค้างคาว อยู่ทางทิศใต้ของเกาะสีชัง มีทิวทัศน์ใต้น้ำที่สวยงามมาก และจัดได้ว่า
เป็นสถานที่พักผ่อนได้เป็นอย่างดี

ศิลาจารึกรัชกาลที่ 5 อยู่บริเวณสนามกีฬาโรงเรียนเกาะสีชัง ศิลาจารึกหลักดังกล่าวได้
บันทึกความเป็นมาของเกาะสีชังไว้

ถ้ำต่างๆ ได้แก่ ถ้ำหินรู ถ้ำดิน ร.5 ถ้ำเจ้าใหม่ ถ้ำยายแม่น ถ้ำจักรพงษ์ ถ้ำยายปรัก
เป็นต้น ซึ่งถ้ำเหล่านี้ล้วนเป็นถ้ำที่มีความสวยงาม

นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุที่ยังเก็บรักษาไว้ที่วัดจุฬาทิศธรรมสภาารมอีกหลายชิ้น เช่น
พระไตรปิฎกพระราชทาน ธรรมมาศพระราชทาน เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานิทานพื้นบ้านเรื่องพระสุรณ - มโนห์รา ซึ่งได้ค้นฉบับมา
จากอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะได้ศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่เป็น
แหล่งข้อมูลเบื้องต้นก่อน เพื่อจะได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไป การปกครอง
ภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ประชากร การประกอบอาชีพ ศาสนา ประเพณี โบราณสถานและ
โบราณวัตถุ ที่เป็นมรดกอันล้ำค่าของอำเภอเกาะสีชัง

บทที่ 3

วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา

การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ลักษณะของต้นฉบับ

วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ฉบับนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบจากบ้านเลขที่ 1/2 หมู่ 1 ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นบ้านของนางศรีบุญญา ดินตะบู่ระ อายุ 65 ปี ต้นฉบับดังกล่าวไม่ทราบแหล่งที่มาแน่นอน ทราบแต่เพียงว่าเก็บรักษาอยู่ในบ้านดังกล่าวมาเป็นเวลานาน ซึ่งต้นฉบับดังกล่าวมีลักษณะดังต่อไปนี้

ประเภทหนังสือ	สมุดไทย	เส้นหมึกดำ
ขนาด	กว้าง 12	เซนติเมตร
	ยาว 36	เซนติเมตร
	หนา 3	เซนติเมตร
ความยาว	135	หน้าสมุด (ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าต้นฉบับที่พบเป็นเพียงครึ่งหนึ่งของเนื้อเรื่องทั้งหมดเท่านั้น)
อักษร	ไทย	
ภาษา	ไทย	

3.2 ด้านเนื้อหา

นิทานหรือนิยายที่มีเรื่องราวและตัวละครนั้นจำเป็นต้องมีกลวิธีในการเล่าเรื่องเพื่อเสนอเรื่องราวตัวละคร ฉาก และแนวคิด ที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอมาสู่ผู้อ่านและผู้ฟังเพื่อให้เกิดอารมณ์

และความรู้ที่รวมไปกับนิทานหรือนิยายเรื่องนั้น (กาญจนา วิชญาปกรณ์. 2542 : 40) ในการวิเคราะห์วรรณกรรมโดยทั่วไปผู้รู้หลายท่านได้วางหลักเกณฑ์ไว้คล้ายคลึงกัน อาจมีข้อแตกต่างบ้างตรงรายละเอียดและปลีกย่อยบางประการ โดยส่วนหลังจะมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตรงกันในด้านโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา สำหรับข้อปลีกย่อยที่แตกต่างกัน คือ ทศนคติ จำนวนภาษา ท่วงทำนองการเขียน ตลอดจนกลวิธีในการประพันธ์เป็นเรื่องที่ผู้วิเคราะห์จะนำมาพิจารณาตามความสนใจและตามความเหมาะสม (สมพร มั่นตะสูตร. 2522 : 37) ในการศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นการศึกษาวิเคราะห์ด้านเนื้อเรื่องดังต่อไปนี้คือ เรื่องย่อโครงเรื่อง แนวคิด ตัวละคร และฉาก ตามลำดับ

3.2.1 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

(ความก่อนหน้านี้ขาดหายไป) เริ่มความตอนที่นางมโนห์ราเล่าเรื่องราวของนางให้พระฤๅษีฟัง แล้วนางได้ฝากยาวิเศษ ชำรงศ์ ภูษา และบทพระเวทย์ไว้กับพระฤๅษีเพื่อมอบให้พระสุธนหากว่าพระสุธนต้องการจะติดตามไปหา นาง จากนั้นนางจึงบินกลับไปยังเขาไกรลาส

เมื่อนางมโนห์ราได้พบกับพระบิดาคือท้าวประทุมราชาและพระมารดาคือนางจันทิณีต่างฝ่ายต่างก็ดีพระทัย แต่เมื่อท้าวประทุมราชาทรงทราบว่านางมโนห์ราไปอยู่เมืองมนุษย์มาจึงมีพระบัญชาให้นางมโนห์ราพักอยู่ปราสาทนอกเมืองเป็นเวลา 7 ปี 7 เดือน 7 วัน เพื่อให้หมกกลิ่นมนุษย์ที่ติดกายนางมาก่อนจึงจะรับนางกลับเข้าไปอยู่ในเมืองดั้งเดิม นางมโนห์ราได้เล่าความให้นางจันทิณีฟังว่านางได้ถูกนายพรานจับตัวไปถวายพระสุธนซึ่งเป็นพระโอรสของท้าวอาทิตย์และนางจันทิณีแห่งเมืองอูรบันจาซึ่งขณะนั้นได้มีข้าศึกมาประชิดเมือง ท้าวอาทิตย์จึงมีพระบัญชาให้พระสุธนยกทัพไปปราบข้าศึก

นางมโนห์ราเล่าถึงเหตุการณ์ก่อนที่นางจะถูกจับบูชาญและหนีออกมาได้คือไปว่าเป็นเพราะคืนหนึ่งท้าวอาทิตย์สุบินว่าไส้ของพระองค์เลื้อยออกมาพันรอบจักรวาล ได้สามรอบแล้วจึงกลับคืนสู่พระนาภี พระองค์จึงให้ปุโรหิตทำนายพระสุบิน ปุโรหิตทูลทำนายความเท็จว่าพระองค์ทรงมีพระเคราะห์ร้าย จำเป็นต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ด้วยการฆ่าสัตว์และมนุษย์ชายหญิงอย่างละร้อยบูชาญ โดยการนี้ปุโรหิตได้ทูลให้จับคนมาบูชาญด้วย ท้าวอาทิตย์ทรงหลงเชื่อคำของปุโรหิตจึงมีพระบัญชาไปตามนั้น คนเมื่อรู้ว่าจะถูกบูชาญจึงไปขอร้องค่อนางจันทิณี แต่เมื่อนางจันทิณีไม่สามารถช่วยเหลือคนได้ คนจึงคิดอุบายขอปีกหางค่อนางจันทิณีเพื่อที่ว่าเมื่อคนตายไปแล้วจะได้นำติดตัวไปด้วย เมื่อนางจันทิณีมอบปีกหางให้ คนจึงได้บินหนีกลับเมืองมา

พระสุธนเมื่อรบชนะข้าศึกแล้วก็ทรงยกทัพกลับพระนคร เมื่อทรงทราบเรื่องจากนางจันทวีว่านางมโนห์ราหนีไปเพราะจะถูกจับบุชายัญ พระสุธนก็ได้แต่กระแสดงและคร่ำครวญด้วยความเสียพระทัยจนสลบไป ครั้นฟื้นพระองค์พระสุธนจึงทูลถามนางจันทวีเพื่อจะออกไปตามหานางมโนห์ราแต่โดยลำพัง แม้พี่เลี้ยงและข้าราชการบริวารจะขอตามเสด็จไปด้วยพระสุธนก็ทรงห้ามมิให้ใครติดตามไป จากนั้นพระองค์ก็เสด็จไปยังบ้านของพรานบุนเพื่อขอให้พรานบุนช่วยนำทางพระองค์ไปพบนางมโนห์รา

พรานบุนได้ทูลพระสุธนว่าตนนั้นไม่รู้ว่านางมโนห์รามาจากเมืองใด แต่ตนได้พบนางในขณะที่นางมาเล่นน้ำอยู่ที่สระใหญ่เชิงป่าหิมพานต์ ซึ่งในครั้งนั้นเพราะพระฤๅษีบอกทางให้ ตนจึงได้ไปพบนางแล้วจึงจับนางเข้าไปถวายพระองค์ พรานบุนเมื่อรู้ว่าพระสุธนจะเสด็จไปตามนางมโนห์ราก็เข้าไปจับเก็บข้าวของเพื่อจะตามเสด็จ พระสุธนเมื่อจะออกเดินทางก็ทรงรำไรโสกาถึงพระมารดาและพระราชวัง แต่ก็ทรงตั้งพระทัยมั่นที่จะทรงตามนางมโนห์ร่าก่อนถึงจะเสด็จกลับพระนคร

เมื่อพรานบุนนำทางพระสุธนไปจนใกล้ถึงอาศรมฤๅษีแล้ว พระสุธนก็ทรงให้พรานบุนกลับบ้านไปหาลูกเมีย ส่วนพระองค์จะทรงออกติดตามนางมโนห์ราให้พบต่อเพียงลำพัง พรานบุนแม้ว่าจะขอตามเสด็จเท่าใดพระองค์ก็ไม่ทรงอนุญาต เมื่อพรานบุนเห็นว่าการตามเสด็จของตนไม่เป็นผลแล้วจึงทูลบอกทางแก่พระสุธนว่าสระใหญ่ที่ตนได้ไปพบนางมโนห์รานั้นอยู่ไปทางหลังภูฏีพระฤๅษี แต่ตนก็ไม่รู้ว่าจากที่นั่น ไปจะเป็นหนทางอีกยาวไกลสักเท่าไร

พระสุธนเสด็จต่อไปจนถึงอาศรมพระฤๅษีแล้วทรงถามความถึงนางมโนห์ราที่หนีภัยมาจากเมืองอูรป็นจา พระฤๅษีได้เล่าว่านางมโนห์ราได้มาที่อาศรมและได้คร่ำครวญถึงพระสุธนเป็นยิ่งนัก ก่อนจากไปนางได้ส่งความไว้ว่าขอพระองค์อย่าได้ทรงติดตามนางไป ด้วยเหตุว่าหนทางเมืองหน้ากั้นดารยิ่งนัก และมีอันตรายรอบค้ำ ขอให้พระองค์กลับไปหานางกษัตริย์อื่นมาเป็นมเหสีเถิด อย่าได้อาลัยถึงนางอีก เมื่อพระสุธนได้ฟังก็ทรงโศรกเศร้าพระทัยยิ่งนักแต่ก็ไม่ทรงล้มเลิกความตั้งใจที่จะติดตามหานาง พระฤๅษีเห็นว่าพระสุธนมีพระทัยมุ่งมั่นเช่นนั้นจึงได้มอบยาวิเศษ ผ้ารัดนกกำพล รำมรงค์ และภูษา ที่นางมโนห์ราฝากไว้ให้กับพระสุธนเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างทางหากพระสุธนจะเสด็จตามนางไป ก่อนออกเดินทางต่อพระฤๅษีได้บอกให้พระสุธนทรงพาวานรไปด้วยตัวหนึ่งเพื่อที่ว่าเมื่อจะเสวยผลไม้ก็จะได้ให้วานรกินเสียก่อนแล้วพระองค์จึงค่อยเสวย พระสุธนทรงออกเดินทางและเสด็จเรื่อยไปจนพ้ป่าที่มีผลไม้พิษ ทรงปล่อยวานรไว้ในป่าแล้วเสด็จต่อไปถึงป่าห้วยกรดตามที่นางมโนห์ราได้บอกไว้ว่าอย่าได้ไปถูกต้องเป็นอันขาด พระสุธนจึงตั้งจิตอธิษฐานเพื่อที่จะให้สามารถข้ามพ้นไปได้ ทันใดนั้นก็ปรากฏภูพานกบินถลามาโอบพระสุธนบินข้ามป่าห้วยกรดนั้นไปจับที่ต้นไม้ใหญ่ พระสุธน

ทรงทำตามคำที่นางมโนห์ราสั่งไว้คือตบพระหัตถ์แล้วร้องไห้สามครั้งเพื่อให้พญานกบินหนีไป พระสุรนอกเดินทางต่อมาพบงูจำนวนมากในป่าหิมพานต์พระสุรนอกถึงคำที่พระฤๅษีบอกไว้ จึงได้ใช้ผงยาวิเศษโรยเหนือลม งูเหล่านั้นก็หายไปหมด และเมื่อมาพบกับยักษ์สามสิบสองคน พระสุรนอกจึงร้ายมนต์พร้อมเป่ายาเหนือลมทำให้พวกยักษ์สลบไป ต่อมาพบพญาคชสารสองเชือก มาขวางทางไว้ พระสุรนอกจึงทรงใช้ศรยิงไปสังหารพญาคชสารสองเชือกนั้น นอกจากนี้พระสุรนอก ยังทรงต้องผจญกับยักษ์สูงเจ็ดยอดลำตาล ป่าห้วยกรดที่มีงูยักษ์ขวางอยู่ เขากรด เขากระทบ กัน จนถึงแม่น้ำกรดซึ่งมีงูตัวใหญ่วางนอนพาดระหว่างสองฟากเพื่อคอยจับสัตว์ที่ผ่านมากิน พระสุรนอกทรงสามารถข้ามพ้นงูยักษ์นั้นมาได้ และเสด็จต่อไปจนเข้าในดงป่าห้วยซึ่งอยู่ในเขต เมืองไกรลาศ พระสุรนอกทรงป็นขึ้นไปซ่อนนอกรั้วที่วังพญานกบนต้นไม้ซึ่งเป็นเหตุบังเอิญที่ทำให้ พระองค์ได้รู้ข่าวทางเมืองของนางมโนห์ราว่ากำลังจะมีงานมหรสพ พระสุรนอกจึงได้ซ่อนนอกรั้ว ไปด้วยกับปีกของพญานกที่จะบินไปร่วมงาน (เมื่อความต่อจากนี้ขาดหายไป)

นางมโนห์ราได้ทราบความจากกนิริสาวใช้ที่ไปตักน้ำว่ามีชายรูปงามผู้หนึ่งได้ช่วยพวกนาง ยกหมอน้ำที่มีเหตุบังเอิญให้ยกไม่ขึ้น แม้ว่าชายผู้นั้นจะมีรูปงามก็จริงแต่เสื้อผ้าที่นุ่งห่มนั้นดูน่า เวทนายิ่งนัก นางมโนห์ราเมื่อได้ฟังดังนั้นก็คงรู้ว่าเป็นพระสุรนอกตามมา ครั้นจะออกไปหา ก็เกรงบิดาจะกริ้ว นางจึงจัดกุฎยาและอาหารให้สาวใช้นำไปถวายพระสุรนอก ส่วนนางก็รีบเข้าไป บอคนางจันกนิริผู้เป็นมารดาให้ทรงทราบว่บัดนี้พระสุรนอกผู้เป็นภักศดาได้ตามมาถึงเขาไกรลาศแล้ว นางจันกนิริเมื่อได้ฟังก็ไม่ทรงเชื่อนักเพราะหนทางจากเมืองมนุษย์มาเขาไกรลาศนั้นแสนลำบาก เต็มไปด้วยภัยอันตรายมากมาย และถึงแม้ว่าพระสุรนอกจะมีความเส่นหาอาลัยสักเท่าใดก็ไร่วิสัยที่ มนุษย์จะติดตามมาถึงเมืองไกรลาศนี้ได้ นางมโนห์ราเมื่อเห็นพระมารดาที่ยังทรงสงสัยอยู่นางจึง เอาพระธำมรงค์ถวายเป็นหลักฐาน แล้วเล่าความแต่หนหลังเมื่อครั้งฝากพระธำมรงค์ไว้กับพระฤๅษี ให้พระมารดาฟัง นางจันกนิริเมื่อได้ฟังก็คลายความสงสัยจึงนำนางมโนห์ราขึ้นเฝ้าท้าวประทุม เพื่อกราบทูลเรื่องราวให้ทรงทราบ ท้าวประทุมจึงว่ามนุษย์ผู้มีบุญญาริการและความเพียรยิ่งนัก ถ้าเป็นผู้อื่นที่ไหนเลยจะกล้ามาจนถึงเมืองไกรลาศได้ ว่าแล้วจึงมีรับสั่งให้เสนาจักษบวณไปรับเสด็จ พระสุรนอกเข้ามาในวัง โดยมีนางมโนห์รา นางจันกนิริ และพี่สาวทั้งหกของนางมโนห์ราติดตามไป รับเสด็จด้วย เมื่อขบวนรับเสด็จไปถึงขณะนั้นพระสุรนอกประทับอยู่ที่ศาลานอกเมือง พระสุรนอก เมื่อได้พบนางมโนห์ราต่างก็รำพันคร่ำครวญถึงความหลังที่แสนลำบากกว่าที่จะได้มาพบกัน เมื่อพระ สุรนอกเสด็จเข้าเมืองแล้วก็ทรงไปเข้าเฝ้าท้าวประทุม ท้าวประทุมเมื่อทอดพระเนตรเห็นพระสุรนอก ก็ให้มีพระทัยนึกเอ็นดู เมื่อทรงไต่ถามก็ไต่ความว่าพระสุรนอกเดินทางมาถึงเมืองไกรลาศได้เพราะ อำนาจศรศิลป์ชัย ท้าวประทุมจึงทรงให้ประชุมเหล่าเทวดาและคนธรรพ์เพื่อให้มาชมบุญญาริการ และอิทธิฤทธิ์แห่งศรศิลป์ชัยของพระสุรนอก ท้าวประทุมทรงให้พระสุรนอกสรประจำเมืองไกรลาศ

ซึ่งครั้งนี้ต้องใช้บุรุษจำนวนถึงหนึ่งพันคนจึงจะยกได้ แต่พระสุธนก็ทรงยกศรได้อย่างง่ายดาย เมื่อทำวประทุมทรงให้ยกแท่งศิลาใหญ่พระสุธนก็ทรงยกได้อีกเช่นกัน เหล่าเทวดา คนธรรพ์ และกนิริที่มาร่วมกัน ณ ที่นั้นต่างก็พากันช้องสาธุการชมฤทธิ์พระสุธนกันอ้ออิ่งไป ส่วนทำวประทุมนั้นยังทรงมีพระประสงค์ที่จะลงใจพระสุธนอีกจึงทรงให้แต่งองค์ราชริคาทั้งเจ็ดให้เหมือนกันเพื่อให้พระสุธนชั่วนางใดคือนางมโนห์รา ถ้าพระสุธนทรงชี้ได้ถูกต้องก็จะทรงอภิเษกให้อยู่ด้วยกัน พระสุธนเมื่อเห็นนางกนิริทั้งเจ็ดเหมือนกันหมดก็ไม่สามารถชี้ได้ แต่ด้วยอำนาจความซื่อสัตย์และความรักของพระสุธนที่มีต่อนางมโนห์ราจึงทำให้ร้อนถึงพระอินทร์ต้องลงมาช่วย (ข้อความขาดหายไป) เมื่อพระสุธนทรงชี้ตัวนางมโนห์ราได้ถูกต้อง ทำวประทุมจึงทรงอนุญาตให้พระสุธนอภิเษกสมรสกับนางมโนห์ราได้

พระสุธนทรงใช้ชีวิตร่วมกับนางมโนห์ราที่เขาไกรลาสมานาน กระทั่งวันหนึ่งพระองค์ทรงรู้สึกคิดถึงพระชนนีขึ้นมาจึงมีพระประสงค์ที่จะกลับบ้านเมือง นางมโนห์ราเมื่อรู้เหตุก็ขอดิตตามไปด้วยโดยให้เหตุผลว่าในเมื่อพระสุธนออกมาตามนางจนพบแล้วหากพระองค์กลับไปโดยไม่มีนางติดตามไปด้วยผู้อื่นรู้เข้าก็จะครหาว่าพระองค์คงไปตามนางไม่สำเร็จจึงได้เสด็จกลับมาเมื่อความทราบถึงทำวประทุมพระองค์ทรงเห็นว่าพระสุธนมีความกตัญญูต่อพระบิดามารดาอย่างน่าสรรเสริญ จึงตรัสแก่พระสุธนว่าหากเสด็จตามลำพังจะว่าเหว คนนั้นจะยกพลพิชิตยารไปส่งถูกทั้งสองให้ถึงเมืองมนุษย์ แล้วพระองค์ทรงมีรับสั่งให้เตรียมไพร่พลยกทัพไปในอากาศทันทีเมื่อถึงเมืองอูครปินจาทำวประทุมก็ทรงให้หยุดไพร่พลตั้งพลับพลาที่นอกเมือง

กล่าวถึงพระอาทิตย์ที่กำลังบรรทมอยู่ เมื่อได้ยินเสียงอ้ออิ่งอลหม่านข้างนอกก็ตกพระทัยตื่นขึ้น เมื่อทรงเห็นว่ามิใช่ไพร่พลมากมายขกมาประชิดเมืองก็ทรงแปลกพระทัยจึงมีรับสั่งให้อำมาตย์ออกไปสืบข่าว เมื่อทรงทราบว่าพระสุธนเสด็จกลับมาพร้อมกับนางมโนห์รา โดยมีทำวประทุมและนางจันกนิริเสด็จมาด้วยก็ตีพระทัยเป็นยิ่งนัก จึงรับสั่งให้เสนาจัดขบวนไปรับเสด็จที่นอกเมืองเมื่อทั้งสองฝ่ายได้พบและทำความเข้าใจกันแล้ว ทำวประทุมทรงฝากฝังพระริคาต่อทำวอาทิตย์แล้วทรงให้ศีลให้พรพระริคาและราชบุตรเขย จากนั้นพระองค์ก็ทรงยกพลกลับเขาไกรลาส

พระสุธนและนางมโนห์ราทรงปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราชธรรมจนสิ้นอายุขัยได้ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิต ครั้นถึงสมัยพุทธกาลต่างก็ได้กลับชาติมาเกิดเป็นบุคคลตามพุทธประวัติ ดังนี้ พญานาคราชซึ่งให้ปางบาศแก่พรานนูนกลับชาติมาเกิดเป็นพระโมคคัลลานะพระสาวก พระฤๅษีกลับชาติมาเกิดเป็นพระมหากัสสปเถระ ทำวประทุมราชากลับชาติมาเกิดเป็นพระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวา พรานนูนผู้นำนางมโนห์ราไปถวายพระสุธนกลับชาติมาเกิดเป็นพระอานนท์ ปุโรหิตผู้คิดร้ายกลับชาติมาเกิดเป็นเทวทัตซึ่งต้องทรมานอยู่ในอเวจี ทำวอาทิตย์กลับชาติมาเกิดเป็นพระสุทโธทนะ นางจันเทวีกลับชาติมาเกิดเป็นพระนางสิริมหามายา นางจันกนิริกลับชาติ

มาเกิดเป็นนางโคตมี นางมโนห์รากลับมาเกิดเป็นนางพิมพามารดาพระราहुล และสุทธนราชา
กลับมาเกิดเป็นพระโพธิสัตว์

3.2.2 โครงเรื่อง

โครงเรื่อง คือการรวมเอาสถานการณ์และเหตุการณ์สำคัญที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กับ
บทบาทของตัวละครที่จะดำเนินไป ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหา การแก้ปัญหา และจุดจบของเรื่อง
(ภราภรณ์ บำรุงกุล. 2522 : 154)

จากการศึกษาผู้วิจัยได้พิจารณาลักษณะ โครงเรื่องในนิทานเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับ
อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี พบว่ามีลักษณะโครงเรื่องดังนี้

1. พระเอก นางเอกเกิดในตระกูลชนชั้นสูง พระเอกมีความสามารถทางศิลปศาสตร์ด้าน
การยิงธนู ส่วนนางเอกเป็นอมมนุษย์จำพวกกินรี มีลักษณะเด่นคือมีปีกมีหางสามารถบินได้ เพราะ
ความริษยาของตัวละครฝ่ายร้ายคือปูโรหิตทำให้ตัวละครเอกทั้งสองต้องพลัดพรากจากกัน แต่ด้วย
ความ เมตตาขบถและความรักที่นางเอกมีต่อพระเอกอย่างมั่นคง เมื่อนางหนีไปแล้วนางได้ฝาก
ของวิเศษไว้กับพระฤๅษีเพื่อมอบให้แก่พระเอกในการติดตามหานาง
2. พระเอกได้รับการช่วยเหลือจากพรานบุญและพระฤๅษีในการติดตามหานางมโนห์รา
แม้จะพบอุปสรรคพระเอกก็มีความเพียรพยายามอย่างมากที่จะไปให้ถึงเขาไกรลาสแม้ต้องฝ่าฟัน
อุปสรรคและต่อสู้กับอันตรายนานปีการ
3. พระเอกสามารถเอาชนะอุปสรรคและการทดสอบจากพระบิดาของนางเอก ต่อมาเมื่อ
พระบิดาของนางเอกยอมรับความสามารถของพระเอก อันเนื่องมาจากการแสดงความสามารถที่
เหนือบุคคลอื่นเพื่อให้ชนะการทดสอบจึงทรงให้ทั้งสองพระองค์อภิเษกสมรสกันและให้พระเอกได้
ขึ้นครองราชสมบัติ.
4. พระเอกและนางเอกได้ปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบสุขเรื่อยมาจนสิ้นพระชนม์
แล้วทั้งสองพระองค์ได้ไปเกิดบนสวรรค์
5. จบเรื่องด้วยการประชุมชาดก

ลักษณะโครงเรื่องของนิทานเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี
ดังกล่าวจึงเป็นลักษณะโครงเรื่องที่ประกอบด้วยปมขัดแย้งของเรื่องที่เกิดจากความอิจฉา ความเป็น
ศัตรู และความต่างในชาติพันธุ์ของตัวละคร ความคลี่คลายของปัญหาเริ่มคลี่คลายเมื่อฝ่ายหนึ่ง
สามารถพิสูจน์และแสดงความสามารถให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับได้ และจุดจบของเรื่องอยู่ตรงที่ว่า

สองฝ่ายมาพบทำความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตัวละครที่ทำดีหรือทำชั่วต่างได้รับผลที่เป็นไปตามกรรมนั้น

3.2.3 แนวคิด

แนวคิด หมายถึง ข้อคิดอันเป็นแก่นสำคัญของเรื่อง เป็นความจริงทั่วไปของชีวิตของมนุษย์ แนวคิดอาจปรากฏให้เห็นอย่างเปิดเผยหรือแฝงเร้นอยู่ในเรื่องก็ได้ (กรรชิต ทะกอง. 2520 : 7)

การวิเคราะห์แนวคิดของเรื่องจำเป็นที่ผู้วิเคราะห์จะต้องทำความเข้าใจกับวรรณกรรมเรื่องนั้นก่อน เพราะแนวคิดของเรื่องจะปรากฏอย่างสม่ำเสมอเมื่อเรื่องดำเนินไปจนถึงจุดจบของเรื่อง แนวคิดที่ปรากฏอาจมีความแตกต่างกันไป หรือวรรณกรรมบางเรื่องอาจไม่มีแนวคิดก็เป็นได้ ถ้าผู้แต่งมุ่งเพียงแต่จะให้ เป็นเรื่องสำเร็จอารมณ์เท่านั้น การแสดงแนวคิดของเรื่องนั้นบางครั้งผู้แต่งไม่ได้บอกแก่ผู้อ่านตรงๆ แต่ผู้อ่านจะต้องค้นหาแนวคิดเอาเอง

(ทองสุข เกตโรจน์. 2519 : 70)

จากการศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในนิทานเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยพบว่าอาจพิจารณาลักษณะแนวคิดของเรื่อง ได้ดังนี้

3.2.3.1 แนวคิดหลัก

แนวคิดหลัก หมายถึง แก่นสำคัญของเรื่อง ที่ผู้แต่ง ได้ถ่ายทอดจากความรู้สึกและความสะเทือนใจ แนวคิดหลักจึงเป็นความคิดสำคัญที่มักจะเกี่ยวข้องกับความรู้พื้นฐานของมนุษย์ (ทองสุข เกตโรจน์. 2519 : 71) ดังแนวคิดที่ปรากฏในนิทานเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ ที่ได้แสดงแนวคิดเรื่องกรรม และแนวคิดเรื่องความรัก ซึ่งเป็นแนวคิดหลักพื้นฐาน โดยแสดงให้เห็นถึงความทุกข์จากการพลัดพรากของตัวละคร และการพลัดพรากเป็นผลมาจากกรรม ดังคำประพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกรัก ความทุกข์จากความรัก และความคิดในเรื่องกรรม ดังนี้

- ⊙ นางเหนงพูนไย   สาวสีมิดรี   วางว่อท้รจาก   ว่อจ้วรคัลลา
- เคหาฝัวขวัน   ทรวดองอะพิวัน   ทรบกับบาทา
- ⊙ กอดบาดเคาแลว   พ่อเอี้ยเมียแกว   ดั่งน้ำคอยหา   วาโดยเท่านั้น
- อ๊ดอันอุรา   ขับเสียนกักตรา   เกลือกกลึงหนึ่งไปย

๐ สุทรทรงหัน สุททิจกกลัน ความโศกไวโยย ชบักกพิงเกษ
ชลเนคนองโลย คีควางโมย มาถึงกัลญา

๐ กรัดโดยเทานั้น ต้อินอ้อค้อน โมยพอรนาษา พระกรรเบอิงชาย
ฟายพระชล่นา พระกวรเบอิงชว้า ลูบพีศคางนาง

๐ รทครทอน หมีใครจะพ่อน ระเบยนาสา พระเคืองเค้นซัด
กลมกลัดคอร่า ก้มเชคชลนา สอีนอ้อค้อไป

๐ นางจันเทวี ผู้เปนชลนา มีรู้ททำโนน เหนพระโอรส
สลคพระไทย ลูบได้ปฤศคาง

๐ พ้ออย่าโศกานัก กรรมแล้วลฤกรกษ จึ่งเปนต่างๆ จะโศกานัก
ก็ไช่ว่านาง จะคีนมาปราง อิกเมื่อไรมี

๐ กุมารชาญไชย ทอดลอนพระไทย แทบถึงสนธิ พระภักครฝิวเผือก
แห่งเหือครคมี แขงจันพระไทย พูลถามมารคา

3.2.3.2 แนวคิดย่อย

แนวคิดย่อย หมายถึงแนวคิดที่ปรากฏได้หลายแนวคิดในหนึ่งเรื่อง เป็นแนวคิดที่อาจปรากฏได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมตลอดเรื่องตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ตอนนั้น แนวคิดย่อย ที่ปรากฏ ในนิทานเรื่องพระสุรน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี นั้น ส่วนใหญ่จะแฝงอยู่กับเหตุการณ์สำคัญๆ ของเรื่องหรือแฝงอยู่กับอุปนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร เช่น แนวคิดเรื่องการใช้สติปัญญา แนวคิดเรื่องความกตัญญู แนวคิดเรื่องความเพียรพยายาม และแนวคิดเรื่องการให้อภัย เป็นต้น

แนวคิดเรื่องการใช้สติปัญญาในเรื่องพระสุรน - มโนห์รา อาจเห็นหรือสังเกตได้จากพฤติกรรมของตัวละครบางตัว เช่น นางมโนห์ราที่ได้ใช้สติปัญญาคิดใคร่ครวญก่อนตัดสินใจทำหรือแก้ปัญหาเรื่องใด ดังปรากฏในตอนที่นางมโนห์ราได้ทูลขอปีกหางจากนางจันเทวีเพื่อหนีจากการถูกจับบวชายัญว่า

๐ ลูกรักกลัวจักสิ้นปาน จึ่งพ่ข่มาร
วาขารตัมเดจ่มารคา

๐ ช่อเครื่องประดับกายา แมรสินชีวา
ไหยาคิดตัวตายไปย

๐ มารดาทรงให้ตั้งใจ ในระมีสังไสย
จึงโดยปีกหางโดยจง

ในตอนนี้นางมโนห์ราได้ตั้งความและฝากสิ่งของไว้กับพระฤๅษีเพื่อมอบให้พระสุรนา
หากว่าพระสุรนาต้องการติดตามนางไปยังเขาไกรลาสพระองค์จะได้ใช้ของวิเศษเหล่านั้นป้องกัน
อันตราย

๐ (ข้อความไม่ชัดเจน) ทมรงค์สุยา ไวยทีฤๅษี พระองค์จะจงโดย
บอกให้พื้นปี วาของทั้งนี้ แก่เงินหันทาง

และในตอนนี้นางมโนห์ราได้ความรอบคอบก่อนการตัดสินใจว่า

๐ จะออกไปยหา เซินติเคชเคามา บัดนี้หมีโดย เกรงพระอาญา
ปีลาเป็นใหญ่ จ้าจะเคาไปย ทูนไทยมารดา

การใช้สติปัญญาของพระสุรนาในตอนนี้นางมโนห์ราจะส่งข่าวให้นางมโนห์ราเห็นว่า
พระองค์นั้นได้มาอยู่ในเขตเมืองไกรลาสแล้ว โดยการนำพระธำมรงค์ที่นางมโนห์รามอบให้ใส่ลง
ในหม้อน้ำของกินรี สาวใช้ที่มาคักน้ำสำหรับทรงให้นางมโนห์รา ดังคำประพันธ์ว่า

๐ มานับผู้หนึ่งเดินมา ในยรุจักน้ำ
แยงใจเรยอีกหาตามจัน
๐ วานไทยยักมัวทะนิน จึ่งโดยจ้วระคัรร
รอนรันริบริคเรอมา

ในตอนนี้นางมโนห์ราเห็นพระธำมรงค์และต้นนิษฐาน ได้รู้ว่าพระสุรนาได้ติดตามนางมาถึง
เมืองไกรลาสแล้ว ดังคำประพันธ์

๐ สาวไซยไปยคักวาริ อาไสยฟั้งปี
ยักมัวมณีคักค

◎ พระเอทามรังไสยมา รฐาพระราชยามิ	จิงทราบเกษา
◎ อื่นพระทำมรังวังณี ไวยที่กุกคิหิมะวา	ชาฝากฤายิร
◎ สั้งไวยไหยท่วยราชา ไหยคาโคยเปนส้าคัร	พระอ้งเอามา

นอกจากนี้แนวคิดเรื่องการใช้สติปัญญาของตัวละครยังปรากฏในตอนที่ทำวประทุมทรง
คิดทดสอบความรักของพระสุธนที่มีต่อนางมโนห์ร่าก่อนตัดสินใจพระทัยที่จะทรงยอมรับพระสุธน
เป็นราชบุตรเขย ดังความในตอนที่ทำวประทุมทรงมีรับสั่งให้ริดาทั้งเจ็ดแต่งองค์ให้เหมือนกันเพื่อ
ให้พระสุธนทรงเลือกว่านางใดคือนางมโนห์ร่า

◎ ประทุมราชา	พิศเพงกายา	ทังเจทจอมจ้วน	แล้วจิงกรัดสั่ง
ไหยนังเรยี่งรัน	สัลัปปันกัน	กั้มแควมโนรา	
◎ ๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐	
◎ ประทุมคู่บาร	กรัดแกกุมาร	ผู้ซารฤที่ริง	พระราชทีดา
ขาทั้งเจทอ้ง	กุมารเจจ้ง	ทอททัศนาไหย	
◎ อ้งคั้มเหยิร	ของเจาผุณี	ควยฤาหาไมย	กุมารรุจัก
ซั๊กอรจุงไปย	จพิเสกไหย	เจาครอบครองกัน	

แนวคิดเรื่องความกตัญญูในเรื่องพระสุธน - มโนห์ร่า จะเห็นได้จากพฤติกรรมของ
พระสุธนที่ได้ระลึกถึงพระคุณอันใหญ่หลวงของพระมารดา จึงได้ขออนุญาตทำวประทุมพระบิดา
นางมโนห์ร่ากลับไปยังเมืองอุดรป็นจาเพื่อทดแทนบุญคุณพระมารดาของตน ดังคำประพันธ์ที่
ปรากฏในตอนที่ว่า

◎ คีตถึงซัถัณิ	ไอยามปารชัณิ	จไหยไหยหา	จตุกไซม่นัคไหย
รำไรอยโสกา	คอยลูกนั๊กหนา	วาชาหายไปย	

⊙ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐

⊙ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐

⊙ รักเมียกว่าแม่ / โดยแกดูแล ส้มคำทำรวา พัวแม่เกิดหัว
เป็นคิ้วไฉยมา / ไมยไฉยนำภา มามัวเมียไปย

⊙ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐

⊙ เพลารุงซา จักินไปยเฝ้า ทูนเกล้าบทัพียร พระราชปีตุรง
ทั้งอ้งซลัณิ ช่วลาทูลิ ไปยเยอินมารดา

แนวคิดเรื่องความรักภักดีในเรื่องพระสุธน - มโนห์รา จะเห็นได้จากพฤติกรรมของ
พรานบุญ ในตอนที่ได้ออกตามเสด็จพระสุธน ไปตามนางมโนห์รา ดังคำประพันธ์

⊙ พรานบุญบังโคม ย่วกอรประนม กราบทูนช่าลงไชย รับบุคพัรร์ยา
จ้วาไปยไชย ทูนเกล้าปนไฉย จไม่ภักดี

⊙ อันเจกัับซ้า จ้าจ้อฮา บาทัพียร ชีวีคเปนแดน
แทรล่อองทูลิ จั้งจ้อควนที มีไฉยคินก้าย

แนวคิดเรื่องความพยายามในเรื่องพระสุธน - มโนห์รา อาจจะเห็นได้จากพฤติกรรมของตัว
ละครบางตัว เช่น พระสุธน ในตอนที่ท้าวประทุมราชา กล่าวถึงพระสุธนว่าเป็นผู้ที่มีความเพียร
พยายามมาก จึงสามารถเดินทางมาจนถึงเมืองไกรลาสได้ ดังคำประพันธ์

⊙ เลิดโลกม่นุค ฤทีสุคอา นุภาพหนักน้ำ ไฉยแนวพนาลี
ไมยมีม่วรคา แต่ช้วกัถ่าปา ไครมาไฉยมี

⊙ ยามาคมาไฉย ยอมมีฤทีไกร ชารไชยเรื่องยีร วาศ์หนาหาไมย
ทีไฉยจ้หมี ชีพมาถึงหนี ยาไฉยสังกา

⊙ มีเพอินม่นะ ค้วมอูษาหะ เพราะควยเส่นหา สูเสียชีวีค
ไมยคิชชีวา อัดชาตามมา คิชหนาปราณี

แนวคิดเรื่องการให้อภัยในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา จะเห็นได้จากพฤติกรรมของตัวละคร เช่น นางมโนห์รา ที่ได้ให้อภัยทำวาทิตยซึ่งเป็นพระบิดาของพระสุธน ดังคำประพันธ์

- อาทิตราชา ว่าแกกัลยา มโนรามรวีร โทครพิศบิดา
 เจาหาไทยรี ลูกเอ๋ยพ่อนี้ หลังแลวเมอา
- ฟังประโลหิต บิดาโดยพิศ จึงงดโทษา แคนี่สืบไป
 มีไทยนา ฝ่ายนางมโนรา ก็ไมยถือใจ

3.2.4 ตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้ที่มีบทบาทในเรื่อง อาจจะเป็นมนุษย์ อมนุษย์ สิ่งของ ต้นไม้ ดอกไม้ หรือธรรมชาติอย่างอื่น ตัวละครเหล่านี้ผู้แต่งเป็นผู้สร้างขึ้นโดยกำหนดให้มีชื่อ รูปร่าง หน้าตา นิสัยใจคอ และพฤติกรรมอย่างมนุษย์ หรืออาจสร้างให้มีลักษณะที่แปลกประหลาดเพื่อสร้างความตื่นเต้นให้กับผู้อ่าน ตัวละครกับเนื้อเรื่องนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างยากที่จะแยกออกจากกันได้ (เอื้อนจิตร จันจตุรพันธ์. 2524 : 44) ส่วนมากถ้าผู้อ่านหรือผู้ฟังสนใจตัวละครในเรื่องใดก็มักจะคิดใจเนื้อเรื่องนั้นไปด้วย โดยผู้อ่านจะรู้จักตัวละครผ่านทางพฤติกรรมที่แสดงออกหรือผ่านทางคำพูดของตัวละคร ซึ่งผู้อ่านสามารถสรุปสถานภาพและลักษณะนิสัยของตัวละครได้จากการที่ผู้แต่งเป็นผู้เล่าหรือจากการเล่าของตัวละครเองในเรื่อง

เรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอกะเสีซัง จังหวัดชลบุรี นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวละคร โดยจัดแบ่งตามความสำคัญและตามประเภทของตัวละคร ดังนี้

3.2.4.1 ตัวละครเอก

ตัวละครเอก คือ ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในเรื่อง ไม่จำกัดว่าจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร แต่เป็นตัวละครที่ช่วยในการดำเนินเรื่องอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้มีตัวละครเอกที่สามารถแบ่งออกได้เป็นตัวละครประเภทมนุษย์อมมนุษย์และสัตว์ ดังนี้

- ◎ ไปถึงยักขา คันทิงมะทิมมา ทรงพิภัสาร โดยสูงขึ้นไป
เจทชวลำคาร ดุงอิมชะงาน เปรียบมารคีรีย
- ◎ ตูทน์ริฎทีไกร ต่อยุดชิงไชย ควยมารยักษรี ตั้งงสิวลกเพด
เคาะเงาะคีรีย เพราะพระอ้งมี ริททีไกรไชยซาร
- ◎ รับรานมารยัก โดยฟิงมานัก มีทุกนิตาร จรัฟัระนะ
กัชาป่วยการ พระแผลงสอนผล้าน ปูนมารมวระนา

และ

- ◎ เสดจะถึงบันพัด เขาทองเปนกรัด นวตั้งอยู่ใสะวัย สัมเคจะผุทอน
จีนสอนแผลงไปย จึงบัทจอนโดย ตั้งใจจินดา

ความรัก

ในด้านความรัก พระสุรนเป็นผู้ที่มีความรักให้กับบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นความ
รักต่อบิดามารดา หรือต่อบุคคลอื่น ดังความในตอนทีกล่าวถึงความรักที่มีต่อบิดามารดาว่า

- ◎ คิดถึงชลัณิ โอปารชัณิ จัไหโยโยหา จัทุกไชมนัดในย
รำไรยโสกา คอยลูกนั๊กหนา วาซาหายไปย
- ◎ แดจากทูลิ มาโดยลายปี ปารฉนีเปนชัณิ พระโรคคโรคา
ปีทาฉันโดย จัทรูปครอมใจ เหนไมยสัมประดี
- ◎ อันนุดพัรรัญา บุนไมยมอรรณา ก่อทาโดยไมย ทาวาชีวิ
ชลันิบันไลย จัเอาสุโดย มาเปนมารดา
- ◎ อันอินทาโดย พัวแมหนีไลย หายากหนักหนา ปารนีเปนฉในย
ไมยทร่าบอรา ยิงคีคโสกา ส่อันหนักไปย

ความรักต่อแม่สี พระสุรนเป็นผู้ที่มีความรักแน่วแน่นมั่นคง ดังความในตอนทีกล่าวถึง
การแสดงความรักที่มีต่อนางมโนห์รา ว่า

- ◎ บันทัมไมลับ พระไทยรำหรับ เถิงพระเมหิรีย จ้อยไปยไปย
อีกในยบุรี จะลาชลันิ จัวรลีตามนาง

◎ ไมยกบมารีร์ ถาสินชีวี สุกที่ตามหา อันย้งนเป็นคน
ไปยจรม่วน่า ไมยรักชีวา เทาองค์เทวี

ความรักต่อข้าราชบริพารและไพร่พล ดังความในตอนที่กล่าวว่

◎ จั๊กพ่นไปย ออกจากเวียงไชย ผิดใญ่นักน้ำ ดั่งนึ่งพีโรฎ
กวมโทษบีดา ทาทางย้งวา จ้เอาบุรี
◎ ส้มแดงปีดูเรท ซึ่งเกิดพระเกศ จ้เคอิ่งบ่ทมิ์ร นึ่งเลาจะไทย
ยากไพรโยยมี จะไปยทั้งนี้ ทูระดูดยา
◎ ไชการแพรคิน เอาไพรไปยสิ้น เขาจะคร้หา ช่วลาบาทบ้ง
แต่องค์เอกา แมรมาทวาสน้ำ ไมยมววยายปรีอัน

และ ในตอนที่พระสุรณทรงแสดงความเป็นห่วงพรานบุ่นว่

◎ โพิที่ลัดคร้ตหาม พิพรานจ้ตาม จาไปยโยยมี ขานิจำน้ง
ตามองค์ม้เหียร ไชยทูร์พี ไปยโยยบ่วยการ
◎ กลับสูเคหา เลย้งบุดพรีร์ญา คีควันพราน ช่าจ้ตามดีด
ไมยคัยสังข์าร จ้งโดยเยาว่มาร พิพรานยาไปย

ความอ่อนโยน

ค้ำนความอ่อนโยนที่พระสุรณได้แสดงออกทางกริยาวาจาจะเห็นได้จากการ
แสดงกริยานอบน้อม เมื่อพระองค์ทรงเข้าไปพบพระฤษี ดังความว่

◎ เขาหาควาบ่ท ช่วกอรพีที ค้ำนบ่ถาษีร์ อับพีวันบั้นจ้ง
แลวทางภาที ถ้ำมพระมุนนี เลย้งไภยนา๒
◎ พระภูวีเสด อันคับกีเลด เหนเหตุภาค่น่า ถ้โลบโลกี
เปนชียุปา พยาตีโรคา ปีทาฉันโดย

ความเพียรพยายาม

ด้านความวิริยะอุตสาหะที่พระสุรณมีความมุ่งมั่นในการออกติดตามนางมโนห์รา
ด้งความในตอนที่กำลังว่า

“๐ วาแกฤษรี อันตัวโชนี ไม่ยศึยสั่งข้า ชีวิตจิตปลัง
ยวงกัถยา กลับไปย่นคร่า นันยาพาที

๐ เกิดมาเปนชาย ไม่ยศึยความตาช่ เหาถึงเกษียร โยมจ้ตามไปย
จันโดยเทวี จิงภาจ้วรที กลับมาภารา

๐ วาศ่นาหาไมย แมรมวยบันไลย เลียในยกล้างปา ไครไมยเหนผี
ดีกวักกลับมา ไมยศึยชีวา ก้มหน้าตามไปย ”

“๐ บุคยื่นคินคิต จักเอาชีวิท มาไวยเขาไญ ไครเลียจะอาดู
ชามาคนาไมย รอคค่นพันโดย เกียไมยเหมือนกัน

๐ เสียวไสยใจหาย ศัทไมยรูวาย พระกายยังสิรร สอนดูกจากเขา
คินเคาแลงพล้าน เทกระทึบกรัร ฉาดฉารดารตา ”

และในตอนที่ทำวประทุมราชาได้ทรงทราบความจากนางมโนห์ร่าว่าพระสุรณสามารถ
เดินทางมาถึงเมืองไกรลาสได้อย่างปลอดภัย ทำให้ทำวประทุมทรงเห็นถึงความเพียรพยายามของ
พระสุรณ ดังความว่า

๐ ประทุมราชา โดยฟังวาจา กัถญาทูนสาร ม่นุดยูนี
ยอมมีสัมภาร ทิมข่กันทัรคาร มาไมยม่วรนา

๐ เล็ดโลกม่นุด ฤทีสุดอา นุภาพหนักหน้า ในยแนวพ่นาลี
ไมยมีม่วรคา แต่ชัวกัถ่าปา ไครมาโดยมี

๐ ชามาคนาโดย ยอมมีฤทีไทร ชารไชยเรอชิงมิร วาศ่นาหาไมย
ทีในยง่หมี จีพมาถึงหนี ยาโดยสังกา

๐ มีเพอินม่นะ คว้ามอุษาหะ เพราะควยเส่นหา ชูเลียชีวิท
ไมยศึยชีวา อัดชาตามมา ศึยหนาปราณี

ความมานะ

ด้านขัตติยมานะ พระสุรณมีขัตติยมานะสมกับเป็นกษัตริย์ ดังจะเห็นได้จากการที่ พระสุรณเสด็จออกจากเมืองอุครป็นจา แล้วทรงมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่ได้ตั้งพระทัยไว้

- ◎ ทาวไทยโคลดล้า ออกจากนัคค ซัลนาหลังไลย เลี้ยวตั้งตั้งตา กลับนำมาไมย พลงทอดพระไทย เถิงพระมารดา
- ◎ พิศควังสัถาร อ้นงามช่งงาน เปนที่ตูกซ้า จำเปนจำไปย จำไกลนัคร่า เมนไมยมัวร์นา จะมาค้ำรง

ความกตัญญู

ด้านความกตัญญู พระสุรณเป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ดังความในตอนที่ พระสุรณได้คร่ำครวญว่า

- ◎ ยิงนักรีกไปย อักเอ้ยฉันโคย เปนโดยเซนณี กิดพิศหนักหน้า ถือวาค้วคี มารักสัตรี ยิงกว่ามาราด
- ◎ รักเมียกว่าแม่ โดยแกดูแล ส้มค้ำทรรท พ่อแม่เกิดหัว เปนตัวไญยมา ไมยโดยนักรา มาม่วงเมียไปย
- ◎ อ้นนุกพัร่ญา บุนไมยมัวร์นา กัวหาโคยไมย ทาฆชีวี ชัถนัปันไลย จ้อเอาสุโคย มาเปนมารดา
- ◎ อ้นอินหาโคย พ่อแม่หนีไสย หายากหนักหนา ปารนี่เปนฉไนย ไมยทราบอูรา ยิงคิคโสกา สอินหนักไปย

ความมีคุณธรรม

ด้านคุณธรรมพระสุรณทรงปกครองเมืองด้วยทศพิชราชธรรม ทำให้พลเมือง มีความสุข บ้านเมืองมีความอุดมสมบูรณ์ ดังความที่ว่า

- ◎ ทั้งสองนัคร่า เปนบัวร์มัสูกขา ผาตูกสโมสอนร ไพรพาประชาซัด ประนัมยั๊กอร เปนที่ศัถาพอน หอรมีราคี
- ◎ เขาเหลือเกลือพูน ควยเคซ่บุน พูท่หังซิมะยิร ทรงพระสิดทา กับูรุนาอารี พูนเพิ่มบารมี ประโยทโพทียาร

ท้าวอาทิตย์

ท้าวอาทิตย์ เป็นตัวละครเอกที่เป็นกษัตริย์ครองเมืองอุรป็นจา ท้าวอาทิตย์เป็นกษัตริย์ที่ค่อนข้างจะเชื่อคำคนง่ายโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน ดังความในตอนที่พระองค์ทรงพระสุบินแล้วเล่า พระสุบินนั้นให้ปุโรหิตทำนาย และเมื่อปุโรหิตทูลทำนายเช่นไร พระองค์ทรงให้จัดการไปตามนั้น จนถึงขั้นทรงมีพระบัญชาให้บุชายัญนางมโนห์รา

๐ พระองค์ทรงฤทธิพิคา นิตรานีมีค้อคัจฉิน	ยูพระภารา
๐ วาไลในยองค์ทรงทัน สามารถบอบคั้นจักรวาน	เลอียลามภารพัร
๐ คินเคาหนาพินินาร สะคงพินคินจากนิตรา	ฝ่ายพระผุบาร
๐ คักใจไววาววินยา ประมาภักพิวเพอิดผัดใจ	เสโทออกมา
๐ โหหาโหราทันโดย ทูนวาพระเคราะห์รายครัน	อาจารย์ใหญ่
๐ โหชาสัคบชายัน อิกม่นุดฉิงชาย	สิ่งร่อยทุกพัน

แต่ภายหลังเมื่อพระองค์ทรงสำนึกผิดในสิ่งที่ได้ทรงทำก็ทรงคิดที่จะขอโทษต่อนางมโนห์รา ดังความว่า

๐ อาทิดราชา	ว่าแกกัลยา	มโนรามร์มียร	โศทรพิคปีคา
เงาทยาไทยรี	ลูกเอี้ยพ่อนี	หลังแลวเมอา	
๐ ฟังประโลหิต	ปีคาโดยพิค	จิงจิดโทษา	แต่นี้สืบไป
มีโหยอนา	ฝ่ายนางมโนรา	กัไมยถือใจ	

นางจันทวี

นางจันทวีเป็นตัวละครเอกที่เป็นมเหสีของท้าวอาทิตย์ นางจันทวีเป็นหญิงที่มีความเมตตาปรานี ดังคำประพันธ์ในตอนที่นางมโนห์ราได้เล่าเหตุการณ์ที่นางจันทวีทรงมีความกรุณาต่อนางมโนห์ราให้นางจันทวีฟังว่า

⊙ มารดาชื่อจันทวี	กรรนาขานี
ที่สุดยิ่งบุคอุทอน	
⊙ ยืนดีเปนนีระคอน	เลอิ่งฤกษ์จอน
วออยกอรไปยทั่วทุกคั่น	

ในตอนที่นางจันทวีทรงมีความเมตตาเห็นใจต่อนางมโนห์ราจึงทรงยอมมอบปีกหางให้นางดังความในตอนที่ว่า

⊙ มารดาทรงให้ทันใจ	โมระมีสังไสย
จึงไคยปีกหางโดยจง	
⊙ ลูกรักประดับอ้ง	พระแม โลมย้ง
พิศวังสะงวาชพันใจ	

หรือเมื่อนางจันทวีรู้ว่าลูกสะใภ้จะมีภัยก็ทรงมีรับสั่งให้นางเข้าไปอยู่ในปราสาท โดยจัดให้ทหารเฝ้ารักษาอยู่น้ำประศู ดังคำประพันธ์ที่ว่า

⊙ แม่จึงให้นาง	เข้าอยู่ในปราง	จะต่อว่าขาน	ให้จัดโชนง่า
รักษาพระทะวาน	ปีคมันลันคาล	ไม่ให้ใครมา	

3.2.4.1.2 ตัวละครเอกที่เป็นอมมนุษย์

มโนห์รา

มโนห์ราเป็นตัวละครเอกที่เป็นอมมนุษย์คือเป็นกนิรี เป็นธิดาท้าวประทุม และนางจันทวีแห่งเมืองไกรลาส นางมโนห์รามีลักษณะเป็นหญิงรูปงาม ดังคำประพันธ์ที่กล่าวชมโฉมนางว่า

๑ นักรักภักตรา ทรงแยร์กรีธา ลักนำสูคยง คายแล้วเกษไมย
หาไหนเมอินนาง พันสวันชั้นลง มีบางเมื่อไรย

นางมโนห์รามีคุณลักษณะพิเศษคือสามารถบินได้ อีกทั้งยังมีของวิเศษ และเวทมนตร์ เป็นผู้ที่รู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังความตอนที่นางคิดอุบายขอปีกหาง เพื่อจะ บินหนีเมื่อรู้ว่าตนนั้นจะถูกจับบวชยัญ

๑ ความรักหักกล้าวาไปย ส่วนีทีในย
จะลงพระราชอังกการ
๑ ลูกรักกล้วจักสินปราน จึงพ่มาร
วาหารส่มเคจ่มารดา
๑ ช่วเครอิงประดับกายา แมรสินชีวา
โหชาติคิ้วค้ายไปย
๑ มารดาทรงแยร์ใจ ในระมีสังไสย
จึงโดยปีกหางโดยจิง

นอกจากนี้นางยังเป็นผู้ที่มีความคิดรอบคอบ ดังจะเห็นได้จากการที่นางได้สั่งความและ ฝากถึงของไว้กับพระฤๅษีเพื่อมอบให้พระสุรณใช้ป้องกันองค์ หากจะต้องเดินทางตามนางไปยังเขา ไกรลาส

๑ (ข้อความไม่ชัดเจน) ทมรงสุษาไวยทีฤาษรี พระอังกะจงโดย บอกให้พันปี
วาของทั้งนี้ แก้งนหนทาง

นางมโนห์ราเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญาก่อนตัดสินใจเสมอ ดังความในตอนนี้นางตัดสินใจไป ทูลเรื่องราวให้พระมารดาทราบก่อนที่จะออกไปรับเสด็จพระสุรณเข้ามาในเมือง ว่า

๑ จะออกไปยหา เซ็นส่เคท เคามา บัดนี้หมีโดย เกรงพระอาญา
ปีคาปนไญ จำจะเภาไปย ทูนไทยมารดา

ในตอนนี้นางมโนหรรษาทูลขอตามเสด็จพระสุรณกลับไปยังเมืองอุครป็นจาเพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าพระสุรณได้เสด็จออกจากเมืองเพื่อไปตามนางจนสำเร็จ

- ◎ มีเพ็ญมนต์   ความอุษาหะ   อิศสามาโคย   สัมดั่งปราศท่อนา
ไมยภาคาไปย   จโคยอันโคย   เอาไปยเจอร์จจา
- ◎ กลับไปยเปล่าๆ   เสนาคาเฟา   เทงคัรหหา   เถิงจันอกโคย
วาโคยมโนรา   เปนแคปากว่า   ไมยรวาหนจิง

ด้านความซื่อสัตย์ในความรัก นางมโนหรรษาเป็นหญิงที่มีความรักมั่นคงต่อสามีดังคำประพันธ์ที่กล่าวถึงคุณสมบัติข้อนี้ของนางว่า

- ◎ นางคังอทีถาร   ช่วตางโพทียาร   ควยพระโถมมึร   ยาโคยตั้งใส่ย
พระไทยเทวี   ที่จันดี   ค่วยชายพูโคย
- ◎ ทอยค่านางวา   จักร้องกายา   กว้าจิปัดโคย   ช่วเปนบ่วริจา
ราชาต่อไปย   ทูกชาคจันโคย   ตำเรนโพทียาน

ด้านการรู้จักให้อภัย นางมโนหรรษามีความเมตตาและรู้จักการให้อภัยต่อผู้อื่นแม้ผู้นั้นจะเคยคิดร้ายต่อนางมาก่อน ดังคำประพันธ์ที่กล่าวว่า

- ◎ อาทิศราชา   ว่าแกกัลยา   มโนราม่มึร   โทตรพิคบีดา
เงาหยาไภยรี   ลูกเอัยพอนี   หลั่งแลวแมเอา
- ◎ ฟิงประโลทิด   บีดาโคยพิค   จังจันโทษา   แคนีสืบไปย
มีไหยอนา   ฝ่ายนางมโนรา   ก็ไมยถือใจ

ท้าวประทุมราชา

ท้าวประทุมราชาเป็นตัวละครเอกที่เป็นอมมุขย์คือเป็นกินนร เป็นกษัตริย์ครองเมืองไกรลาส มีพระมเหสีคือนางจันกินนรี ท้าวประทุมเป็นตัวละครที่ตั้งอยู่ในกฎเกณฑ์ดังจะเห็นได้จากตอนที่มิรับสั่งให้นางมโนหรรษาผู้เป็นพระธิดาประทับอยู่นอกเมืองก่อนจนกว่าจะสิ้น

กลิ่นมนุษย์เพราะเกรงจะเป็นที่ครหาของเทพเทวาและชาวเมือง   คำประพันธ์ที่กล่าวถึงความ
ตอนนี้ว่า

⊙ ฝ่ายพระภูวนาค	ประทุมราชซึ่งเป่นไฉ
ตำริในยพระไทย	ควยทรามไวยคูทีคา
⊙ คักไปยม่มนุคโลก	คั้งแคไสกล่หอยหา
กรันนางกลับคืนมา	พระกางขายู่มากมาย
⊙ ลูกรักคั้งควงจิด	แคศุดลียพระไทยหาย
รังเกยิดเกลยิดกลิ่นอาย	ศิดไมวายขับอูรา
⊙ นึ่งเถาแลประกอร	วิชาทวรจ้คร่หา
จะคีเตยีนินทา	เสยคีมีรวาทูกประการ
⊙ จึงมีโหยออรไทย	เขาสูในยราชถาร
โปรดไหนดางเยว่มาร	ยูประสาดนอกน้คร่า
⊙ ประราชพารคั่นโหยสอย	โหยหารอยคักคั้งคา
โศกคั้งอังกศทีคา	วันล่หารอยกระอม
⊙ โหยส่งสูคั่นท่ริฎ	อันปรังกฎลวนเครื่องหาม
ควยกลิ่นมนุคปดอม	จิดโหยพยอมชำระกาย
⊙ โหยนางส่งวารี	ยูเจคปีเจคเคอินปล้าย
จึงจะรับนายโหมฉาย	เขาสูวังอันริฎจะน้ำ

ท้าวประทุมราชาเป็นพระราชที่ทรงมีความคิดรอบคอบ หลักแหลม ดังปรากฏในตอน
ที่ทรงให้มีการทดสอบความรักและความสามารถของพระสุธนก่อนที่จะทรงตัดสินพระทัยยก
พระธิดาให้อภิเษกสมรสด้วย คำประพันธ์ในตอนที่ว่า

⊙ บัดนั้นประทุมเรืองยี่ร	สังสุรเสณี
โหยจ้ทแฉงที่จิงพลัน	
⊙ เอาคั่นตารคะ โนฎเจทอัน	ฝิงเคยั้งเรยั้งรัน
พั่นกันโหยหางวางล่วา	
⊙ ไม้มเคือชุมกอนทอนมา	เจทอันโหยหนา
หาสอกสี่เลยิมเทากัน	

- ละครสินดาเจดชั้น ทองแดงเจทอัน
 เลกนั้นเจทแพนยาคล้า
- เลกแลทองแดงตีนดา โดยกว้างโคยนา
 หาสอกและสิ่งล่เจทอัน
- คังรอกที่รับคับเรยงรัน เวนวางหางกัน
 ซัลลีสอกออกไปย
- เอาเกยีนเจทเลมเรยงไว จันกรอดท่รายไสย
 ไนยเกยีนจิงแถมญานาร

ตอนที่ท้าวประทุมได้ทรงทดสอบความสามารถของพระสุธรรนว่าจะสามารถยกศรชั้ยได้หรือไม่ ดังความในตอนที่ว่า

- ยิงสิ้นทนู คั้นหนึ่งอันอยู่ ตำรับกรุงไกร ปูดพันหนึ่ง
 จิงยักจิ้นไว ปีคางไกร ไทยโลกเลอิงดา
- เจามีฤทีแรง ยกจิ้นสำแดง ยังจะโดยแลดา ท่ายักจิ้นไว
 เทพไทยจ่ดา ประนอมน้ำถือ ทั่วโลกโลกา

และเมื่อท้าวประทุมทรงยกพระธิดาให้อภิเษกสมรสกับพระสุธรรนแล้วก็ทรงวางพระองค์ในฐานะพ่อตาได้เป็นอย่างดี ทรงปฏิบัติองค์สมเป็นผู้ใหญ่ที่น่านับถือและน่ายำเกรง ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนหาคู่ครองให้กับธิดา หรือการไปผูกสัมพันธ์กับฝ่ายผู้ใหญ่ของบุตรเขย ดังคำประพันธ์ที่กล่าวไว้

- ประทุมผู้เรอิงแดง ทอดพระเนคเหนเขยจวัน
 คองกอรอร่แจมจรั คังตำคั้นจิงมีพระบันชา
- สังกางนาทั้งคางไนย ไทยทำพีททีไญ
 จพีเสกสองพังงา
- ○○○○○○ ○○○○○○○
-
- เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหิงววาจา
 สุทันทุนล้าคล้าไค้ล

- เออินอัคว้งน่าปราคาไสย กิดชอบขอบใจ
 จำไปยเขียนทวารสักที
 ๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐
 ๐๐๐๐๐๐๐

- ผากพระบุคคลริ ครื่องเทวี โถมยี่รมโนรา โวยไคยต่อบงบาท
 ส่องราช่นาถา ปีตุเรคมารดา พระสามีนาง

ด้วยบุคลิกและคุณสมบัติของท้าวประทุมคั่งกล่าว ท้าวประทุมจึงเป็นตัวละครที่เป็นแบบอย่างได้ทั้งในฐานะของผู้ปกครอง ในฐานะของบิดา และในฐานะของพ่อตา

นางจันกินรี

นางจันกินรีเป็นตัวละครมนุษย์คือเป็นกินรีเป็นมเหสีของท้าวประทุม เป็นพระมารดาของนางมโนห์รา นางจันกินรีเป็นผู้ที่มีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากคำประพันธ์ในตอนนี้นางจันกินรีทรงเป็นห่วงว่าเมื่อพระสุธนกลับมาจากการทำศึกแล้วไม่พบนางมโนห์ราพระองค์จะทรงเสียพระทัยเพียงใด

☒ ส่งสารเมื่อฟ้าผ่า	เจ้ากลับมาถึงกรุงยี่ร
โดยทราบข่าวเทวี	จากบุรีนิราศไกล
☒ จะทอดพระอึ้งลง	แกลจะทรงกำรแสงไทย
จะโทมนษััดโนย	ควยมิไคยกำปเทวี

นอกจากนี้ในส่วนของบทบาทความเป็นแม่ นางจันกินรียังแสดงให้เห็นว่านางเป็นแม่ที่มีความรักความห่วงใยต่อลูกมากและเป็นแม่ที่ลูกสามารถเข้ามาปรึกษาหารือได้ในยามที่ลูกเกิดปัญหา ดังความตอนนี้นางมโนห์ราเข้ามาร่ำพิงรำพันคร่ำครวญถึงเรื่องระหว่างตนกับพระสุธนให้นางจันกินรีฟังว่า

☒ เมื่อนั้นนางจันกินรี	ชูปนชลัณี
โดยฟังวาทิตดา	
☒ วาพระสามิตามา	เหนพิคนักหนา
มิพระวาจาตอบไป	

⊙ ลูกวามารดาสังไสย ทีไนมมุ่นุดจมา	ประลาดลากใจ
⊙ ๐๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐๐
⊙ สักคใจไวบั้งลูกอา โครทอนจอนมาโดยมี	ม่นุดนินา
⊙ ถึงอ้งทรวงท้งพื้นปี สุดที่จะตืดตามมา	ย้งรักเทวี

3.2.4.2 ตัวละครรอง

ตัวละครรอง คือ ตัวละครประกอบที่มีบทบาทเป็นส่วนประกอบในการดำเนินเรื่อง จึงมีความสำคัญน้อยกว่าตัวละครเอก แต่ก็เป็นตัวละครที่มีส่วนเสริมให้เนื้อเรื่องและตัวละครเอก เค้นขึ้น การกล่าวถึงตัวละครรองในที่นี้ ผู้วิจัยจะได้แบ่งเป็นตัวละครที่เป็นมนุษย์ อมนุษย์และสัตว์ ดังนี้

3.2.4.2.1 ตัวละครรองที่เป็นมนุษย์

ปุโรหิต

ปุโรหิตเป็นตัวละครรองที่เป็นตัวละครฝ่ายร้ายของเรื่อง เป็นผู้ที่มิจิตริษยา อาฆาต เป็นผู้ที่กราบทูลท้าวอาทิตย์ให้มีพระบัญชาให้นำนางมโนห์ราไปบูชาขัญย ดังคำประพันธ์ที่ปรากฏในตอนต้นนางมโนห์ราเล่าเหตุการณ์ให้พระมารดาฟังถึงเรื่องราวก่อนที่นางจะบินหนี กลับมายังเมืองไกรลาสว่า

⊙ โหหาโหราทันโดย ทูนวาพระเคราะห์รายครั้น	อาจารย์ใหญ่
⊙ ประโรหิตอืดนามากมาย ไหลางชีวิดลูกญา	กราบทูนที่บาย

พรานบุน

พรานบุนเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทเป็นผู้ช่วยพระเอก ไม่ว่าจะเป็นการจับนาง มโนห์ราไปถวาย หรือเป็นผู้ช่วยในการนำทางพระสุธนไปจนถึงอาศรมฤๅษี พรานบุน

เป็นผู้ที่มีความกตัญญู และจงรักภักดีต่อเจ้านาย ดังคำประพันธ์ที่ปรากฏในตอนที่พระสุธนใช้ให้
พรานบุญกลับบ้านเพื่อที่พระองค์จะเสด็จแต่เพียงลำพังแต่พรานบุญได้กราบทูลว่า

- ⊙ พรานบุญบังโคม ย่อกรประนม กราบทูลช่ลงไชย รับบุคพ็รρύ่า
จ๋าไปยไชย ทูนเกล้าเปนไญ จ้ไม่กัคคิ
- ⊙ อันเจากับข้่า จ้าจ้ออาษา บาทำมิระ ชีวิดเปนแดน
แหรล่อองทูลี จั้งจ้ควรทึ มีไคยคีนกัาย
- ⊙ เจนายทูกโยย สวณตัวจ้ไฟลัย เอาควมส่บาย ข้่าไมยรักเจา
บาวไมยรักนาย จะเอาแต่่งาย จะไมยฟังได้รย

พระฤๅษี

พระฤๅษีเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือพระสุธนให้ได้
เดินทางไปพบกับนางมโนหรีรา โดยเป็นผู้ที่นางมโนหรีราได้ฝากของวิเศษไว้เพื่อมอบให้แก่พระสุธน
เพื่อใช้ในการเดินทางไปยังเมืองไกรลาศ ดังคำประพันธ์ตอนที่นางมโนหรีราฝากของวิเศษไว้กับพระ
ฤๅษีว่า

- ⊙ (ข้อความไม่ชัดเจน) ทงมิ่งผุษา ไวยทีฤๅษีร พระอ้งคะจ้งใจ
บอกให้พันปี ว่ของท้งนี้ แก่จั้นหนทาง

พระฤๅษีจึงทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวของนางมโนหรีราให้แก่พระสุธน ดังคำประพันธ์ว่า

- ⊙ ฤๅษีรฟั้งถ้ำม แหงพระโคมงาม บอกควมแจ่งไสย อันนางกัลยา
พันลารูปไปย น่ค่อรเวียงไชย ไกลลาตคิรี

และ

- ⊙ เทวีฝากมัน ภารี่ศ้ก้าพล ทำมิ่งภูษา ไหยพระเอาไปย
ไคยแก่ฆ่วร์คา อันไนยกิมะวา แสรยากกันดาร

นอกจากนี้พระฤๅษียังได้ให้คำแนะนำพระสุรณในเรื่องการเสวยผลไม้ระหว่างเดินทาง ด้วยเหตุที่ว่าหนทางกลางป่านั้นมีผลไม้มีพิษมากมาย จึงควรหาวานรไปเป็นเพื่อนด้วยเพราะหากวานรกินผลไม้ชนิดใดได้ไม่เป็นอันตรายก็ให้พระสุรณเสวยผลไม้ชนิดนั้นตามได้ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

- ๐ ไหยจับวานอน   คัวนิงภาจอร   จไปยไพธสาร   กำนางสังไวย
 บอกลอยกุมาร   แจงทุกประการ   สิ้นสุดขาร์พรี
 ๐ ฤๅษีขียนญา   ทำมะรังษุยา   ไหยแก่ทรงทรี   สุหนินคูทอน
 ยอกอนอะพีวัน   รับเอาคอยพลัน   จากพระมุนี

3.2.4.2.2 ตัวละครรองที่เป็นอมมุขและสัตว์

นางกนิรีทั้งหก

นางกนิรีทั้งหกเป็นตัวละครรองที่มีบทบาทไม่มากนัก จะปรากฏในตอนทำวประทุมราชาทรงมีรับสั่งให้นางกนิรีทั้งหกและนางมโนห์ราแต่งองค์ให้เหมือนกันเพื่อให้พระสุรณเลือก

- ๐ ชลันีนาน้ำฤ   นางเสง์ลินลาด   ดั่งราชเหมหัง   จีนเฝ้าล่องบาท
 จอมราชฤทธีรัง   พรอมทั้งเจทอง   ทรงเครื่องเมอินกัน
 ๐ ประทุมราช   พิศเพงกายา   ทั้งเจทจอมจ้วน   แลวจึงกรัดสัง
 ไหยนังเรียงรัน   สดับปนกัน   กั๊บแกวมโนรา
 ๐ ๐๐๐๐๐๐๐   ๐๐๐๐๐๐๐   ๐๐๐๐๐๐๐   ๐๐๐๐๐๐๐
 ๐๐๐๐๐๐๐   ๐๐๐๐๐๐๐   ๐๐๐๐๐๐๐

- ๐ ฟินองเหมอินกัน   รัศมียีสัน   ผิวฟั้นไมยหาง   พิศเพงเลงหา
 ในะนานาง   ไมธรวานาง   มโนราอ้งไคย

กนิรีสาวใช้

กนิรีสาวใช้เป็นตัวละครรองที่มีบทบาทปรากฏเฉพาะในตอนที่ต้องทำหน้าที่ตักน้ำสำหรับสร้งให้นางมโนห์ราและได้นำพระขำมรงค์ที่พระสุรณทรงใส่ลงในหม้อน้ำนำมาถวายนางมโนห์รา ดังคำประพันธ์ตอนที่ว่า

- ๐ สาวไชยกราบกับบาทา   ฑูนตามสังจา
 อาชาไมยพันเกษียร

⊙ ชาควยยกม่อวาริ	โฆยพันปิ่นตะกั
ฝัดทีประลาดตากใจ	
⊙ ทุกวันยกโดยองไว	วันหนีเปนไฉนัย
ฝัดใจจิง ๆ หนักหนา	
⊙ มานับฝูหนึ่งเตินมา	โฆยรุจักน้ำ
แข่งใจเรียกหาตามจัน	
⊙ วานโหยยกม่วะนิน	จิงโดยจั่วระคัรร
รอนรันริบรันแรวมา	
⊙ ทั้งนี้แตะจะโปรฤเกษา	เหตมิจิงชา
มาถึงทีหลังเพอีนกัน	

ยักษ

ยักษเป็นตัวละครอมมนุษย์ที่มีบทบาทในการเป็นผู้คอยขัดขวางการเดินทางของพระสุรณตั้งคำประพันธ์ที่กล่าวถึงว่า

⊙ ไปถึงยักษา	คันพิทงมะหิมมา	ทองพิภิสาร	โดยสูงจันไป
เจทซั่วล้าตาร	คูลงอิมชะงาน	เปร์ยั้งบารคิริย	

วานร

วานรเป็นตัวละครสัตว์มีบทบาทในการเป็นเพื่อนเดินทางของพระสุรณ โดยมีหน้าที่คอยเป็นผู้ทดสอบว่าผลไม้ที่พระสุรณจะเสวยมีพิษหรือไม่ ซึ่งการกล่าวถึงบทบาทของวานรในเรื่องนั้นเป็นการกล่าวถึงผ่านทางตัวละครตัวอื่น คือ ฤษี

⊙ หนากินจิง๒	มีครับทุกสิ่ง	ยิ่งกว่าสวนมिर	เกบให้ยวานอน
กินกอรคูที	ถาดันไรยดี	วานอนมีกิน	
⊙ พระจิงเส่วยบัง	พล่ไมยตาง๒	มิไนยไพรสิน	ลั้งคั่นนัไสย
โหยลึงไมยกิน	มันทิงเสียสิน	จิงเคาพระไทย	
⊙ ครันถึงเพลลา	จัสเวียพฤกษา	พล่ไมยลึงไคย	โหยวานอนกิน
จิงสินส่งไสย	รุวาคันไคย	มิฝัดฤาดี	

พล่ไม่ยลวนดี วานอนคัวนี จ้อเอาไปโยย

◎ พระองค์จ้งปลอย วานอนคัวนอย ไวยโนยป่าโยย ฝ่ายวานอนนั้น
มันรักทาวไทย แต่วำจันโยย ไวยรูเจร์จา

ข้าง

ข้างเป็นตัวละครสัตว์ที่ปรากฏบทบาทในการเป็นอุปสรรคหรือเป็นศัตรูที่คิดทำร้าย พระสุธนระหว่างทางที่เสด็จไปเขาไกรลาส ค้างคำประพันธ์ในตอนที่พระสุธนเสด็จเข้าไปในเขตป่าหิมพานต์และได้พบกับข้างว่า

◎ สันโคคเอกา ทูเรคเวคทนา ไวยป่าพนาสัน เถิงพระคัชสาร
อันสูงโคใหญ่ มีอยู่ในโยไพร ทั้งดูถูก
◎ กั้นกางขวางหน้า จำเกาะหิมะวา ทีแคบคับขัร จัถ์คัถ์กัถ์
สูทิจักรัจัร พระจันสอรพถัน แผลงผลานร้านรอน

พญานก

พญานกเป็นตัวละคร ที่สามารถพูดภาษาคนได้ เป็นตัวละครที่มีส่วนช่วยเหลือพระสุธนด้วยเหตุบังเอิญ นั่นคือ การสนทนากันระหว่างนกทำให้พระสุธนได้รู้ข่าวคราวทางเมืองของนางมโนห์รา

◎ ยามเขนรอน ๆ ตูบันบินวอน มานอนพฤษยิร พระจิงแดงอ้ง
มันคังจิงคิ เพถาราครี คูมิจันไปย
◎ แสนยาคยากัน พฤษยามิตัน ไวยยิ่งกว่าไวย คอยนวงพระทาย
ปิ่นรายจันไปย พระเสโทไลย ลิงโทรมกาย
◎ จันโคยถึงรัง แอบอ้งลงหนิง แผลงรังปีกษา โดยรูโนยที
สถูณนรีเจรรจา ทราบพระอรุรา สีนขาระพัน
◎ วาวนพฤษกนี ไกรลาศกรุงยิร มีการทำขัวน พระราชทีคา
ราชาทรงัทร พระนคขัวนกัรร จะไปยบุรีย

๙

งูเป็นตัวละครสัตว์ที่มีบทบาทในการเป็นศัตรูคอยขัดขวางการเดินทาง
ของพระสุรชนเช่นเดียวกับตัวละครมนุษย์และตัวละครสัตว์อีกหลาย ๆ ตัว

- ◎ เส่งถึงงูร้าย อันมีมากมาย เกี้ยวกายกันไป บางชนิดกัดตัว
หูห้วยไสวีย์ คาตูกคังไฟย ยูในยหิมวา
- ◎ บางทำสิ่งหะนาฏ โพนคีนเพนพังกาด อังอาดหันษา ถีนแลบแปลบแดง
คังแสงสายฟ้า มากพ่นคล่นา โหนปาหิมวัน
- ◎ บางเล็กพังการ บางคักโพนทัยาร บางพานพ่นกรร พังกยักหัว
หลวนตัวคัมสัน นางสังไวยนัร ฆาไทยโรยยา

จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครในนิทานเรื่องพระสุรชน-มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง
จังหวัดชลบุรี จะเห็นได้ว่าตัวละครสำคัญส่วนใหญ่จะมีคุณสมบัติเด่นตามแบบตัวละครแบบฉบับ
หรือตัวละครในอุดมคติ ส่วนตัวละครรองนั้นจะมีอยู่อย่างหลากหลายทั้งที่เป็นมนุษย์ อมนุษย์และ
สัตว์ ซึ่งตัวละครรองเหล่านี้มีทั้งที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นศัตรูที่คอยขัดขวางตัวละครเอก
ทั้งสิ้น

3.2.5 ฉาก

ฉากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมให้เรื่องมีความน่าสนใจในส่วนที่เกี่ยวกับสถานที่
ที่ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนบรรยากาศในเรื่อง ฉากจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้เร็วขึ้น และเข้าใจ
ได้ชัดเจนว่าเหตุการณ์นั้นเกิดที่ใด ในสภาพการณ์และบรรยากาศอย่างไร อีกทั้งฉากยังเป็นองค์
ประกอบที่ช่วยสะท้อนความเป็นอยู่ สภาพสังคม ช่วยสร้างภาพให้มีความสมจริง และยังช่วยสร้าง
ภาพให้เป็นไปตามจินตนาการอีกด้วย

ฉากที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทนิทานส่วนใหญ่มักจะเป็นฉากที่มีลักษณะเหนือจริง
ทั้งนี้เพราะต้องการให้ผู้อ่านเกิดความตื่นเต้นทางอารมณ์ และบางฉากผู้สร้างได้สร้างตาม
ของผู้แต่ง เช่น ฉากสวรรค์ นรก บาตาล ป่าหิมพานต์ เป็นต้น นอกจากนี้ก็อาจสร้างฉากให้มี
ลักษณะสมจริง เช่น ฉากชมป่าเขาถ้ำนาไพรตามสภาพความเป็นจริง หรือฉากชมสภาพบ้านเมือง
เป็นต้น (สายทิพย์ นฤกุลกิจ. 2539 : 43)

การวิเคราะห์ฉากในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัย ได้แบ่งลักษณะของฉากตามที่ปรากฏในเรื่องออกเป็น 2 ลักษณะคือ

3.2.5.1 ฉากที่มนุษย์สร้างขึ้น

ฉากที่มนุษย์สร้างขึ้นและเป็นฉากที่ค่อนข้างจะมีความสำคัญในเรื่อง ได้แก่ ฉากปราสาทราชวังและฉากอาศรมฤๅษี ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายกล่าวถึงดังนี้

3.2.5.1.1 ฉากปราสาทราชวัง

การกล่าวถึงฉากปราสาทราชวังในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา จะเห็นว่า ผู้แต่งไม่ได้กล่าวถึงอย่างละเอียดมากนัก จะกล่าวแต่เพียงว่าเป็นเมืองที่สวยงาม ดังความตอนที่ พระสุธนทรงแสดงความอาลัยเมื่อต้องจากวัง

๐ พิศควังสถาร   อันงามช่าง้าน   เปรนทีสุกษา   จำเริญจำไป
 จำไกลนครา   แมนมัยมอรรณา   จะมาตำรง
 ๐ เหนยอคปรังในย   ลวนแควเววสไวย   พระไทยพิศวง   เดชบารมี
 กบยীরโถมย้ง   จะกลับคืนค้ง   ครอบครองกัน

ลักษณะของการกล่าวถึงฉากสภาพบ้านเมือง โดยให้ตัวละครในเรื่องสนทนาซักถาม กัน ดังความในตอนที่ทำวประทุม ท้าวอาทิตย์ นางจันกินรี และนางจันทวีสนทนาซักถามกัน ถึงสภาพความเป็นอยู่ของเมืองไกรลาสและเมืองอูครป็นจา ว่า

๐ ตางองคถามโดย   ถึงความป่วยใจ   โรกโภเสยิตยীর   กิจการันตรา
 โโพชนาสาหลี   บริบุญพูนมี   เปรมปลุฉันได้
 ๐ หนึ่งราชประชา   ขาคันแทสมา   ฝ่าสุกเปนใจนัย   เหมื่องบารดารแดร
 แวนแขวนพิบไคร   ค่นฟาหนาไรย   ทำโดยายดาบ
 ๐ หนึ่งเลาถูกค่า   ไกลๆไปมา   สุหาชื้อขาย   มากชุนๆเย็น
 ฤาเปนอันนะราย   หลั่นห้ำรภารราย   ฌ่อฉนป็นชึ่งรง
 ๐ สีกระสัตรวัดจะหนา   ถอยถามไปมา   สิ้นจบครบสร้ง   ด้วยจิตมิตพะใจ
 รักษไครจรงๆ   ผูกพันกันอย้ง   โดยมิงสไมตรี

3.2.5.1.2 ฉากอาศรมฤๅษี

ในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา พบว่ามีการกล่าวถึงฉากอาศรมฤๅษีเพื่อให้เป็นฉากที่ช่วยในการดำเนินเรื่องเมื่อตัวละครต้องเดินทางผ่านระหว่างเมืองจตุรปันจาและเมืองไกรลาส ดังคำประพันธ์

- ⊙ พรานนำทรงธรร ไปในยไพส่น หล่ายวันราศี แลเห็นสาธา
อาสมฤๅษีร ษุคบังคมชรี กร้าบทุนกุมาร
- ⊙ พระองค์ทศนา เหนยอคฉอฟ้า สาลาฉงาม มีพระวาจ
วาถนายพราน กลับคืนไปยบาร ทารเถิดพิ้อ

3.2.5.2 ฉากธรรมชาติ

ฉากธรรมชาติที่ปรากฏในนิทานประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นฉากที่มีลักษณะเข้าแบบคือ มุ่งเอาความงามแห่งถ้อยคำเป็นสำคัญโดยไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงเท่าใดนัก สำหรับฉากธรรมชาติที่ปรากฏในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรีนั้น พอจะแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ ฉากป่า ฉากภูเขา ฉากแม่น้ำลำธาร และฉากท้องฟ้า

3.2.5.2.1 ฉากป่า

ฉากป่าเป็นฉากที่ปรากฏหรือกล่าวถึงในตอนที่พระสุธนเสด็จกลับจากการไปทำศึก ระหว่างทางที่ผ่านป่าใหญ่พระสุธนได้ทอดพระเนตรชมพรรณไม้นานาชนิดในป่าดังคำประพันธ์

- ⊙ เสงเจ้าในยไพชย ซอมพ็ระมิ่งมอย มาในยแนวป่า การเกยเกดแกว
เตงแควตุมกา มุกมันมวงปา พวาล่าไชย
- ⊙ มะลีลาเสอียเสอีย มลิวันพันเกอีย แกมรดหอมวาม พระกายชายตอง
ล่อองกัศพาน เมอินกถินเฮวามาร คิชพระอรุรา
- ⊙ ยมยอมห้อมหวาน ซอนชูชุกร บารแกมกถึค้ำน้ำ พระกายชาชวย
รอย๒เรื่อยมา เมอินกถินศุษา ไล่ปยบางนางทรง

ในระหว่างทางที่พระสุธนและพรานบุณเดินทางไปยังอาศรมฤๅษีซึ่งจะต้องผ่านป่านั้นผู้แต่งได้แทรกการบรรยายฉากธรรมชาติในป่าไว้ว่า

๑ เมื่อไม่นานมานี้
มีไม้มินา๒

๑ มวงปรางเปรงปรางปรู
จิงจำแลงจวงจัวร์

๑ ต้มบอยคองคอง
ผลไบยมีนา ๒

๑ ลังตนนผลพวงคก
लगหมมีแต่ไบย

๑ ลังตผลฝิงววย
บางออกคอกชอชู

๑ บางพลัดไบยแกออ
คอกแนบแกมกับไปย

นำกุมารเขาในขปา

ในยหิมวหารพรัรมิ

โปรงประคองมุกมัน

พื้นพวกพัร โปเกกา

แจกนูนในยแนวปา

จะร่าวชาความไปย

เปนเขียนนคโดยอาไสย

ถูกหาไมยพิศรัค

ถนเรียรายเหียวแหงยู

หิงแมงกวูวอนไปย

แตกออต่อยอไปย

สงกลินไกลกลมทั่วคอง

3.2.5.2 ฉากภูเขา

ฉากภูเขานี้ถือว่าเป็นฉากที่มีความสำคัญฉากหนึ่งในเรื่อง ทั้งนี้เพราะผู้แต่งไม่ได้สร้างให้ภูเขาเป็นเพียงแต่ส่วนหนึ่งของฉากธรรมชาติเท่านั้น หากแต่ภูเขายังเป็นฉากที่มีบทบาทในการเป็นสิ่งขัดขวางการเดินทางของพระสุธนเพื่อให้เกิดเป็นอุปสรรคในการตามหานางมโนห์ราอีกด้วย ฉากภูเขาดังกล่าว ได้แก่ ฉากเขากรด และเขากะทบกัน ดังคำประพันธ์ที่กล่าวถึงภูเขาทั้งสองว่า

๑ เสดจะถึงบันพด เขาทองปนกรด น่วคังอยู่ไสระวัย สมเดจะผู้ทอน
ขึ้นสอนแผลงไปย จิงบทจอไนย คังใจยจินดา

๑ พนไปยจากนั้น ถึงเขากะทบกัน สนนโกลา ปรกกายพรายแพรว
แวงวามเวหา เหนสุดปัญา ทิจะบทจอ

นอกจากนี้ยังมีภูเขาอีกฉากหนึ่งที่มีความสำคัญในการเป็นฉากหนึ่งของเรื่อง นั่นคือเขาไกรลาสเพราะนอกจากจะเป็นเขาที่เป็นสถานที่ตั้งของเมืองไกรลาสซึ่งเป็นเมืองของนางมโนห์ราแล้วยังเป็นเขาที่ผู้แต่งกล่าวชมความงามไว้อย่างมาก ดังคำประพันธ์ว่า

๐ หวางแถวชาคอร แคลวนถึงขอร สูงเทียมเวหา เปนชั้นลั่นเลอิน
เงอิมเงอินสิ้นลา ตองแสงสุรียา แลเงอิมประพราย

๐ เขยิวแคงแสงขาว สีแกวแหวว้วว แพรวพราวหลากหล้าย นำพุดค้น
ไหลยถนกระจาย กระเชนเปนหลาย ฟันฝอยโปรยมัว

๐ ลิ่งซอนเงอินงำ เปนเพ็งทิมทำ หลีลาไนยะนำ ฟิ่งหรือ้งรังสะไวย
จับไคยนาผา สูงสุดส่าย ำ ระยาเรยิบชั้น

๐ บนเนินสิ้นดำ หมี่คณพญา คังค้อสจัน ดูเปนพุมๆ
เขยิวชุมเปนมัน งอกงามตามลัน เปนชั้นคินไปย

3.2.5.2.3 ฉากแม่น้ำลำธาร

ฉากแม่น้ำลำธารที่ปรากฏในเรื่องไม่ได้เป็นฉากของแม่น้ำลำธารทั่วไป
ที่ช่วยให้บรรยากาศของเรื่องดูมีความสดชื่น หากแต่เป็นฉากของแม่น้ำคงคาเจ็ดสีที่กั้นขวางไม่ให้
พระสุธน เดินทางไปยังเมืองไกรลาสได้ แต่เพราะด้วยบุญญาธิการของพระสุธนจึงสามารถข้าม
ถึงฝั่งได้อย่างปลอดภัย ดังคำประพันธ์ที่ว่า

๐ กุมารธารไชย ครันคอยคลายใจ ไปยไนยพฤกษา เชนเขยิบเจียบกลอน
ภูทอนสิ้นลา ถึงแกวคงคา ฟิ่งม่านทึร

๐ นีแลวฤาไรย เทวีสั่งไวย ทิพระฤาษีร วาแกวคงคา
ขวางหนาเจทมิ รีมฟิ่งวาริ ไมยมิสุทา

นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำกรดที่เป็นฉากอุปสรรคของพระสุธนอีกฉากหนึ่ง
ดังคำประพันธ์ที่กล่าวถึงฉากนี้ว่า

๐ ถิ่งนทึกรฤ เขยิวคังม้อระกัด คาวบ่คบอกมา วาอิ่งนังลัก
สั่งหนักสั่งน้ำ ยาถิ่งคังคา จีหวาว้วยปราร

3.2.5.2.4 ฉากท้องฟ้า

ฉากท้องฟ้าที่กล่าวถึงในเรื่องแม้จะเป็นฉากที่กล่าวถึงอยู่ไม่กี่ฉากนักแต่
ก็นับว่าเป็นฉากที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องเช่นกัน เช่น ฉากท้องฟ้าที่ปรากฏในตอนนาง
มโนห์ราบินหนีออกจากเมืองอูครป็นจาเพื่อกลับเมืองไกรลาส ดังคำประพันธ์

◎ โผผันคั่นเมก ลอยลวีวเวก ไปยกกลางเวหา ครันเหนพระนะคอน
 ปีนออนรอนรา ลงยังสุหา ยตราเขาไปย

ฉากห้องฟ้าปรากฏอีกครั้งหนึ่งในตอนท้ายของเรื่อง เมื่อทางเมืองไกรลาสได้
 จัดขบวนทัพเพื่อไปส่งเสด็จพระสุรณกลับเมืองอุดรป็นจา โดยฉากนี้ผู้แต่งได้บรรยายให้เห็นภาพ
 ของการเคลื่อนขบวนทัพอย่างอีกทีก็ครึกโครม ดังจะเห็นได้จากคำประพันธ์ในตอนที่ว่า

◎ ประทุมวีธา ผู้เปนปีดา ยกพยุหทัพใบญ ชินบนนบภา
 เวหาวันไวย มีคฟ้ามาไนย อากาฤคาศ์ดา

◎ พวกพันครามครัน เสียงบันดาลัน ถันนเวหา นางจันกินณรี
 กับมীরโนรา ทั้งแปดกัศญา โขลอนจางไนย

◎ ทามীরพีเลียง มากมายรายเรียง พร้อมเพรียงดุสไวย ยกเปนกองลั้ง
 ตามต์เดจทาวไท้ ลอง ฟามาไนย นบพนอนทก่า

แม้ว่าฉากที่ปรากฏในเรื่องจะมีทั้งฉากที่มนุษย์สร้างขึ้นและธรรมชาติ แต่จะเห็นได้
 ว่าฉากส่วนใหญ่ในเรื่องจะเป็นฉากธรรมชาติเสียมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นฉากป่า ฉากภูเขา ฉากแม่น้ำ
 ลำธาร หรือฉากท้องฟ้า ทั้งนี้เพราะเนื้อความส่วนใหญ่ของเรื่องเป็นการกล่าวถึงการเดินทางของ
 พระสุรณเพื่อติดตามหานางมโนห์รา ผู้แต่งจึงจำเป็นต้องสร้างฉากให้เคลื่อนไปตามไปกับเนื้อความ
 ดังกล่าว ฉากในเรื่องจึงนอกจากจะช่วยในการดำเนินเรื่องและช่วยสร้างสีสันให้กับเรื่องแล้วจึงยังมี
 ส่วนช่วยในการดึงดูดความสนใจของผู้อ่านผู้ฟังนิทานอีกด้วย

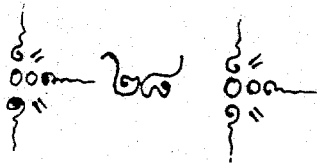
3.3 ด้านรูปแบบ

รูปแบบจัดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของงานวรรณกรรมที่มีส่วนในการเสนอ
 เนื้อหาให้กับงานนั้น ๆ ซึ่งการวิเคราะห์ด้านรูปแบบในที่นี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไปนี้

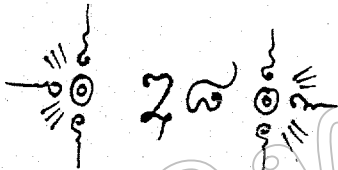
3.3.1 ลักษณะคำประพันธ์

เรื่องพระสุทรน-มโนห์รา ฉบับอำเภอกะเสีซัง จังหวัดชลบุรี เป็นนิทานที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ ได้แก่ กาพย์สุรางคนางค์ 28 กาพย์ยานี 11 และกาพย์ฉบัง 16 โดยมีลักษณะการขึ้นต้นคำประพันธ์เพื่อบอกชนิดของกาพย์ที่ใช้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. บอกประเภทคำประพันธ์ที่ใช้ด้วยตัวเลข

๐ บัดนี้ยัคคอร์ จะกลับกลาวกลอร ยอรัยหักหมา เถิงพระสุทนต์
ครีพนโยทา ไปปราบประชา ไชษณะไกร

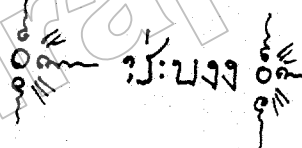

๐ สุทนต์กุมาร รับพระอังกกร กราบกรานปีตุรง แลเสจออก
ไปย พระไทยประตัง จัแสงฤคที่รง ทำมกลางเทวา

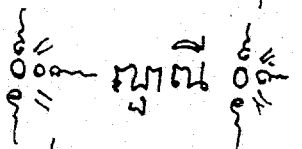

๐ บัดนั้นพระบาด ประทุมมราช สุรุงรัศมี มีพระบันชา
วาแกเทวี เจาจัจอรัดี ควยพิตามใจ

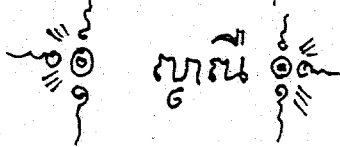
2. บอกประเภทคำประพันธ์ที่ใช้ด้วยอักษรไทย ภาษาไทย

๐ เมื่อนั้นประทุมมราชา โดยฟังวาจา แห่งขุนเสนาทูนสาร

๐ เมื่อนั้นนายขุนพริ้น นำกุมารเขาในป่า
มิงโมยมีนา ๒ ในยหิมวหารพัรัมมิ

๐ เมื่อนั้นพระสุทนต์ ฟังอภัยบดทราบวา
อังกพระบิดา ไหยออกมาเซ็นคำไปย

๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหึงวจาก สูทันทุนล้าล้าไถ่

3. บอกคำประพันธ์ที่ใช้ด้วยการบอกชนิดของคำประพันธ์แล้วต่อด้วย คำหรือวลีที่สอดคล้องกับเนื้อความตอนนั้นๆ

๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ นางจันกนิณะหรือ กอดจูบลูบรักตรา ๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหึงวจาก สูทันทุนล้าล้าไถ่

4. บอกคำประพันธ์ที่ใช้ในลักษณะอื่นในที่นี้เป็นการสันนิษฐานของผู้วิจัย ว่าเป็นการบอกคำประพันธ์ตามทำนองสวดที่ผู้แต่งใช้ เช่น ใช้ "พิลาพ" ในตอนที่เนื้อความกล่าว พรรณนาคร่ำครวญหรือกล่าวถึงความทุกข์โศกของตัวละคร เป็นต้น ดังตัวอย่าง

๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ พิลาว ๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ นางจันเทวี ๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหึงวจาก สูทันทุนล้าล้าไถ่

การบอกคำประพันธ์ด้วยการใช้คำอื่นต่อท้ายชนิดของคำประพันธ์ซึ่ง คำดังกล่าวผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นคำบอกทำนองสวดเช่นกัน ดังตัวอย่าง

- ๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหึงวจาก สูทันทุนล้าล้าไถ่
- ๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหึงวจาก สูทันทุนล้าล้าไถ่
- ๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหึงวจาก สูทันทุนล้าล้าไถ่
- ๐๐๐ ๑ น้บั้ง ๑ ๐๐๐ ๐ เมื่อนั้นประทุมราชา โดยหึงวจาก สูทันทุนล้าล้าไถ่

3.3.2 กลวิธีการเสนอเรื่องและกลวิธีการดำเนินเรื่อง

กลวิธีการเสนอเรื่อง คือ วิธีการนำเสนอเรื่องราวที่ต้องการบอกเล่าให้มีความน่าสนใจชวนติดตาม ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้อ่านผู้ฟังได้รู้เนื้อหาเรื่องแล้ว ยังทำให้เห็นการดำเนินเรื่องและกลวิธีต่างๆ ที่ใช้เพื่อการเสนอเรื่องและการดำเนินเรื่องอีกด้วย ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็นดังนี้

3.3.2.1 กลวิธีการเสนอเรื่อง

การเสนอเรื่องเป็นวิธีการของผู้แต่งที่จะนำเสนอเรื่องราวของตนต่อผู้อ่านผู้ฟัง ซึ่งบางครั้งอาจใช้กลวิธีในแนวเดียวกันหรือต่างแนวก็ได้ สมพร สิงโต (ม.ป.ป :75) กล่าวว่า กลวิธีเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง คือ เรื่องที่เสนอแก่ผู้อ่านนั้น ผู้ประพันธ์กำหนดให้ใครเป็นผู้เล่าเรื่อง หรืออาจกล่าวได้ว่าเรื่องนี้เล่าตามทัศนะของใครนั่นเอง คือ อาจจะเป็นทัศนะของผู้ประพันธ์เองหรือทัศนะของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งก็ได้ สำหรับกลวิธีเกี่ยวกับการเล่าเรื่องในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอกะสีขง จังหวัดชลบุรี มีลักษณะดังนี้

3.3.2.1.1 ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเอง เป็นการเล่าที่ผู้แต่งได้บรรยายหรือพรรณนาความคิด ความรู้สึกและเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามเนื้อเรื่องที่ตัวละครแต่ละตัวมีบทบาท ดังตัวอย่างคำประพันธ์ในตอนที่ทำวประทุมและนางจันทิณีซึ่งเป็นพระบิดามารดาของนางมโนห์ราทราบข่าวว่านางได้กลับมาถึงเมืองไกรลาสแล้ว ผู้แต่งได้เล่าถึงความดีพระทัยของทั้งสองกษัตริย์ว่า

๐ เมื่อนั้นประทุมราชา แหงขุนเสนาทูลสาร	โดยฟังวาจา
๐ ว่าพระบิดาพูนาน พระไทยเบ็ยกานยินดี	คืนมาสู่สละการ
๐ ครัดบอกนางจันทิณี วาพระบุคตirkกลับมา	ผูกปนมะเหียร
๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐
๐ บัดนั้นนางจันทิณี ยินดีพระไทยไพสสาร	ผูกปนมะเหียร

3.3.2.1.2 ผู้แต่งให้ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เล่า คือการเล่าที่ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครเอกเป็นตัวละครสำคัญในการเล่าเรื่อง ดังตัวอย่างความในตอนนี้นางมโนห์ราได้เล่าเหตุการณ์ที่นางถูกจับไปถวายพระสุรินให้นางจันกนิรฟังว่า

○ ฝ่ายอโงิมยงมะโนรา พรานป่าพาซาจัวร์ลี	กราบทูลมารดา
○ ไปยถ์ววยสั้มเดจะคูมี สุทน์ราชราชา	นามชีวิตพระมืร
○ เป็นบุคอาที่ควังษา อุครป็นจากรุงมืร	ครองพระภารา
○ มารดาชื่อจันเทวี ที่สุดยั้งบุคอุทอน	กรรนาขานี

ในตอนนี้นางมโนห์ราได้เล่าให้นางจันกนิรฟังถึงปุโรหิตที่มีใจริษยานางจึงได้กราบทูลความเท็จต่อท้าวอาทิตย์ให้นำตัวนางไปบูชาัย ดังคำประพันธ์ว่า

○ ไหหาโหราทันไคย ทუნวาพระเคราะห์รายครัน	อาจารย์ใหญ่
○ ไหชาลัคบูชายัน อีกม่นุคณิงชาย	สิ่งร่วยทุกพัน
○ ประโรหิตอดิดจามาภมาย ไหลางชีวิคลูกญา	กราบทูนที่บาย
○ สาวไชยไคผินแลนมา ไ هوتอนอวอน	ขาจิงไปยหามารดา

ในตอนนี้นางมโนห์ราเล่าเหตุการณ์ให้นางจันกนิรฟังถึงการที่นางขอปีกหางเพื่อหนีกลับเมืองไกรลาส ดังคำประพันธ์ที่กล่าววว่า

- ⊙ ลูกรักกล้วยจ๊กสินปราน วจารลัมเคจ่มารคา จึงพ่มาร
- ⊙ ซ่อเคเรืองประดับกายา แมรสินชีวา
โททคิคคั่วตายไปย
- ⊙ มารคาทรงไห้นใจ ไมระมีสังไสย
จึงโดยปีกหางโดยจิ่ง
- ⊙ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐
- ⊙ ล่าชาไวยใหญ่ไวย ซากลั่วบ้นไลย
เหยียบันซอนไชยหบ้นฉี

3.3.2.1.3 ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครรองเป็นผู้เล่า คือการเล่าที่ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครรองหรือตัวประกอบในเรื่องเป็นผู้เล่าเรื่อง ดังตัวอย่างความในตอนที่พรานบุญเล่าเหตุการณ์ให้พระสุรณฟังว่าตนนั้นไม่รู้ว่านางมโนห์รามมาจากที่ใด แต่จับนางได้ขณะที่นางกำลังเล่นน้ำอยู่ในสระเชิงป่าหิมพานต์ ดังความว่า

- ⊙ นายบุญทูนซ์ล่อง ชาเตไตล่อง ไมทไร่บเกษ บุรีทีทาง
แห (ง) นางกัลยา ไมรุหนวา ยูตู่ถาระทีโคย
- ⊙ นางมาสังสนาน แทบป่าหิมภาร ทีส่ออันไญ แรกเริ่มเดิมที
ฤายีรบอกไปย จึงภบทรามไวย จับโดยภจอร
- ⊙ จะนับจั่ววลี โคยจันฤายีร เถิงส์สาคร พันจากนัรไปย
ยังไมยเคัยจอร แตลวานสิงซอน หอนมีม่อร์กา

ในตอนที่พระสุรณได้เดินทางไปยังอาศรมฤๅษีและพระฤๅษีได้เล่าเหตุการณ์ตอนที่นางมโนห์ราหนีจากเมืองอครบุรีผ่านมาทางนี้ให้พระสุรณฟังว่า

- ⊙ ฤายีโดยพั้ง สุทอนวาจั้ง วังนั้งถามไถย อ่อเอ้ออาตมา
นิวาปนไวย พระอังก์จั้งไมย เสงจันลา

๐ นางมาทีน คอยทำวามิ โสภิโยหยา อยุราศีรนิง
สังอาดมา ไวยซาร์พร

๐ มีใครจ้ไปย นักหนวงหวงใหญ่ อาโลยพั้วขวัน อยุทราชาเสา
กล้วเคาตามหีร์ กล้วสินชีวัน จิงสันจือรไปย

ในตอนทีกินรีสาวใช้ได้เล่าเหตุการณ์ขณะทีพวกนางไปต้กน้ำทีล้าธารแล้วได้พบกับ
พระสุธรวา

- ๐ สาวไชยกราบกำมบาทา พูนตามสัจจา
อายาไมยพันเกษีร์
- ๐ ชาควยยักม่อวารี ไมยพันปัดภี
ฝัดทีประลาดลากใจย
- ๐ พุกวันยักโคยวงไว วันหนึเปนใจนัย
พิคใจยจิง ๆ หนักหนา
- ๐ มานัพฝูหนึงเดินมา ไมยรุจักน้ำ
แขงใจยเรือกหาตามจัน
- ๐ วานไหยยกม่อทะนิน จิงโดยจ้อระคัรร
รอนรันริบรีคเรวมา

จากตัวอย่างข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะการเสนอเรื่องในแต่ละแบบที่เหมาะสมไป
ตามเนื้อเรื่อง กล่าวคือบางครั้งเป็นเหมือนผู้แต่งกำลังเล่าให้ฟัง บางครั้งก็เหมือนกับตัวละครกำลัง
สนทนากันให้ฟัง ทั้งที่การเสนอเรื่องในแต่ละลักษณะอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด
อารมณ์ และจิตใจของตัวละคร ย่อมมีส่วนทำให้เรื่องสนุกสนานและดูมีความสมจริงมากขึ้น

3.3.2.2 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

เอื้อนจิตร จันจตุรพันธ์ (2524 : 52) กล่าวถึงกลวิธีการดำเนินเรื่องว่าเป็นการ
พิจารณาเรื่องโดยตลอด ตั้งแต่ตอนเริ่มเรื่องจนถึงตอนปิดเรื่องว่ามีการดำเนินเรื่องอย่างไรบ้างใน
ด้านการเรียงลำดับเหตุการณ์ การผูกปมเรื่องและการคลี่คลายปม โดยอาจพิจารณาการดำเนินเรื่อง
ได้ดังต่อไปนี้

- 1) การเล่าเรื่องเรียงตามลำดับเหตุการณ์หรือเรียงตามปฏิทิน คือ

เริ่มด้วยเหตุการณ์ที่เกิดก่อนตามด้วยเหตุการณ์ที่เกิดหลังไปตามลำดับ
จนจบ

2) การเล่าเรื่องย้อนต้น คือการเล่าที่อาจเริ่มด้วยเหตุการณ์ตอนใด
ของเรื่องก็ได้ แล้วเล่าย้อนต้นสลับไปมากับปัจจุบัน คือการเล่าเรื่อง
ที่เกิดขึ้นในอดีตแล้วย้อนกลับมาหาปัจจุบัน

3) การสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง คือ กลวิธีอีกอย่างหนึ่ง
ที่จะเพิ่มความสนใจจากผู้อ่านให้เกิดความตื่นเต็นอยากรู้อีกต่อไป

4) การคลี่คลายปมของเรื่อง คือการที่เรื่องดำเนินไปตามลำดับขั้น
ต่าง ๆ จนกระทั่งถึงเหตุการณ์อันเป็นจุดสุดยอดของเรื่องได้ดำเนินไป
อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การจบเรื่อง มีหลายวิธีการ เช่น จบแบบมีความสุข แบบเศร้าโศก
หรือจบแบบหักมุม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาวิธีการดำเนินเรื่องในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง
จังหวัดชลบุรี แล้วพบว่าผู้แต่งได้ดำเนินเรื่องไปอย่างรวดเร็วโดยใช้กลวิธีการดำเนินเรื่องดังต่อไปนี้

3.3.2.2.1 การเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์

ผู้แต่งใช้กลวิธีการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์เป็นส่วนใหญ่ คือผู้แต่ง
เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนหลังตามลำดับจึงทำให้ผู้อ่านและผู้ฟังมีความสนใจติดตามเรื่องได้ง่ายและ
เรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เพราะในบางครั้งนอกจากเรื่องจะดำเนินไปเรื่อย ๆ แล้วผู้แต่งยังอาจใช้
วิธีการขมย่นย่อความให้กระชับด้วยการใช้ข้อความว่า “บัดนี้ยกกอร” แล้วจึงดำเนินเรื่องต่อไปหรือผู้-
แต่งกล่าวในทำนองว่าถ้ากล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเกินไปก็จะทำให้เสียเวลาหรือป่วยการจึงจะตัด
บทไป เช่น

- ◎ บัดนี้ยกกอร   จะกลับกลาวกลอร   ยอร์ยกหักมา   ถึงพระสุทัน
    คินพันโยทา   ไปยปราบประชา   ไชษณะไกร
- ◎ ไทแตงราชสาร   บอกควยราชการ   เขามากรุงษีร์   พระองยกทับ
    เสงกกลับจรัลดี   ทริงรคมะนี   เทียมควยอาษา
- ◎ รัมรานมารยัก   โดยฟังมานัก   มีทูกนิทธาร   จรำฟ้าระนะ
    กีษาป่วยการ   พระแผลงสอนผล้าน   ขุนมารมวระนะ

๐ สิ่งศักดิ์ไมย มือชู่เทาในย วาไปปวยการ ผู้ฟังคังหุ
ไครรูนี้ทาร จัวร่าคาร ไหยอารเลียไปย

3.3.2.2.2 การเล่าเรื่องย้อนต้น

การเล่าเรื่องย้อนต้น เรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับที่นำมาศึกษานี้มี
บางตอนที่ผู้แต่งให้ตัวละครบางตัวในเรื่องเล่าถึงเหตุการณ์ในอดีตให้ตัวอีกตัวละครหนึ่งฟัง ดัง
ความในตอนนี้นางมโนห์ราได้กลับมาพบกับพระบิดามารดาที่เมืองไกรลาศอีกครั้งหลังจากที่พลัด
พรากไปเป็นเวลานาน ความตอนนี้นางมโนห์ราได้เล่าเรื่องย้อนไปเมื่อครั้งที่นางถูกพรานป่าจับไป
ถวายพระสุธนที่เมืองอุดรบ้านจา ดังคำประพันธ์ว่า

๐ เมื่อนั้นประทุมราชา แหงขุนสนามทูนสาร	โดยฟังวจา
๐ วาพระทีดาผุบาน พระไทยเบิกบานยินดี	คินมาสุสะถาน
๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐
๐ ฝ่ายอ้งโถมย้งมะโนรา พรานป่าพาษาจ้วรลี	กรายทุมมารคา
๐ ไปถ้วายสมเดจะผู้มี ราชรัราชา	นามชีวะพระษีรสทัน
๐ เปนนุกอชาติคว้งษา อุคอนป็นจากรุง (ษีร์)	ครองพระภารา
๐ มารคาชื้อจันเทวี ทีสุคย้งนุกอุทอน	กรรนาขานี
๐ ยินดีเป่นษีรณะคอน วออยภอรไปยหัวทุกคัน	เลอึงฤคัจจอน
๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐
๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐	๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

- ⊙ จะโทษแผ่ขบารเขามา
เศจลินลาออกไป
ชลณีโกรธา
- ⊙ ถ้ขาโวยใหญ่ในย
แผ่บันซอนไซหbinsฉี่
ขากล้บบนโลย
- ⊙ ทุทคว้ตามเหนซึ่งมี
ทวนทีแศหตื้นจั้นปล้าย
โหยกรภาพทุลึ

ในตอนทีพระสุทรนได้เสด็จออกจากเมืองอุครป็นจาและไปพบบรานนุนเพื่อถามเรื่องราวเมื่อครั้งพรานนุนได้ตัวนางมโนห์รามากววย ซึ่งความในตอนนีพรานนุนได้เล่าย้อนไปถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า

- ⊙ นายปุนทุทช้ดอง ขาเตใตลของ โม่ทีรบเกษา บูริทีทาง
แฮ (ง) นางกัลยา โม่หู่นว ยุตถารทีโดย
- ⊙ นางมาดิ่งสำนาน แทบปาหิมถาร ทีส่อ่นโย แรกเริ่มเต็มที
ฤญีรบอกลงไป จิงภทกรมโวย จับโดยถาจอร
- ⊙ จะนับจ้วร์ลี โดยจั้นฤญีร เถิ่งส้สาคอร พ้นจากน้รไป
ย้งโม่ยเคี้ยจอร แศลวนสิงซอน หอนมีม้วร์ถา

เมื่อพระสุทรนได้มาพบกับฤญี ฤญีก็ได้เล่าความให้พระสุทรนฟังถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งนางมโนห์ราผ่านมาพบตนและได้ฝากสิ่งของต่าง ๆ ไว้ให้กับพระสุทรน

- ⊙ สุกนึ่งฟังสารถาม ย่วกอรประนารม บอกรความฤญีร โยมตามมโนระ
กัลยาจวรลี มาเตบุริ อุคตอนป็นจา
- ⊙ เทวีนีโภย จะไปยห่นในย โม่ทรารบเกษา พระภูโยยอน
อ้นซารปีงหา โนยนางจ้วร์มา นิฤญีจั้นโดย
- ⊙ ๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐
- ⊙ นางมาทีนี ควยทำยามี โสกีโยยหา ยูราศีรนึ่ง
สั่งอาคัมา โวยสาร่พร
- ⊙ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐ ฤๅษีรฟงถ้ำม แหงพระโอมงม บอคว้ามแงไส อนนางกัลยา
นัณลารูปไปย พอพนเวียงไส โกลลตลลล

ลักษณะการเล่าเรื่องย้อนถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วแม้จะทำให้เรื่องดำเนินช้าไปบ้างเล็กน้อย แต่ก็มีประโยชน์ในการสรุปความที่มีเหตุการณ์ต่อเนื่องกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาทำให้ผู้อ่านผู้ฟังได้ฟังเรื่องทบทวนอีกครั้ง ซึ่งมีผลให้ได้เข้าใจเรื่องเชื่อมโยงกัน

3.3.2.2.3 การสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง

การสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง ปมความขัดแย้งสำคัญในเรื่อง พระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ คือ ความขัดแย้งที่เกิดจากความแค้นเคืองอาฆาตของปुरुโหิต เป็นสำคัญ จึงได้กราบทูลให้ท้าวอาทิตย์มีรับสั่งให้นางมโนห์ราไปบูชาธัญ ด้งคำประพันธ์

๐ โหชาสัคชชชชช สัองรอยทุกพัน
อิกมหนูคยชชชช อิกมหนูคยชชชช
๐ ประโรหิตอิดลามาถมาย กราบทูนทิบาย
โหลางชวีตลลลล

อีกทั้งยังมีความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งในใจของตัวละครที่จะต้องเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อการตัดสินใจ ดังความในตอนที่พระสุธนต้องตัดสินใจพระทัยเลือกระหว่างพระมารดากับการออกจากวัง ไปตามหานางมโนราห์

๐ ยิงนีกกรีกไปย อักเอ้ยลันโดย เปนโดยเซนถึ คืดพิดหนกหน้า
ถึอว่าด่วติ ม่ารักถัตรี ยิงคว้ามารดา

นอกจากนี้ยังปรากฏความขัดแย้งในจุดอื่นๆ อีกบ้างเพื่อให้เป็นอุปสรรคในการเดินทางของพระสุธน นั่นคือความขัดแย้งระหว่างพระสุธนกับอมนุษย์และสัตว์ต่างๆ ที่มาเป็นศัตรูคอยขัดขวางและทำร้ายพระสุธน

3.3.2.2.4 การคลี่คลายปมของเรื่อง

การคลี่คลายปมของเรื่องในเรื่องผู้แต่งได้เรียงลำดับมาเป็นขั้น ๆ จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ซึ่งเป็นจุดสุดยอดของเรื่องเมื่อพระสุธนสามารถเลือกนางมโนห์ราได้ถูกต้องจากการทดสอบของท้าวประทุมราชาที่ทรงให้นำนางกนิริทั้งเจ็ดแต่งองค์ให้เหมือนกัน เพื่อให้พระสุธนเลือกว่านางใดคือนางมโนห์ราได้ถูกต้อง ปมของเรื่องจึงคลี่คลายลง ดังคำประพันธ์ว่า

๐ ครันเหนพระโหมยง
ทิ้งหูกพระพียา

ไปยตองอังกนี่ถา
เลียบในยนะนาแลดูกัน

๐ ประทุมผูเรืองเจจ
ตองกอรออร์แจมจรร

ทอดพระเนคเหนเขยขวัน
ดั่งตำคั้นจิงมีพระบันชา

3.3.2.2.5 การจบเรื่อง

การจบเรื่อง เรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับที่นำมาศึกษานี้เป็นการจบเรื่องอย่างมีความสุข ตัวละครที่พลัดพรากได้กลับมาพบกันอีกและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ส่วนตัวละครฝ่ายธรรมก็ได้รับผลกรรมที่ทำให้ สุดท้ายเป็นการปิดเรื่องด้วยการประชุมชาดกว่าตัวละครแต่ละตัวกลับชาติไปเกิดเป็นใครบ้างในสมัยพุทธกาล ดังคำประพันธ์ในตอนทีกล่าวถึงการประชุมชาดกว่า

๐ อ้นพระนาคราช ซึ่งไหยนาคบาด มาแกพร้านปา กระจวดตักลับชาด
คฤอ้งโมคละลา ผู้เป็นมเหสา ยาวกเซยิวช้าน

๐ กระจสับถายีร์ ซึ่งนางเทวี สังกบอกพูบาร กระจวดตักลับชาด
ทีสุค่ออะสาร กระจสับอาจารย์ อ้นชานบถชา

๐ ประทุมวิชาทอร ซึ่งเปนบีดคอร สายส่มอนมโนรา กระจวดตักลับชาด
คฤพระมเหสา สารีบูคเบอิงขว่า พระมเหสาทำสัพัน

๐ นายบุญพร้านปา ซึ่งโดยมโนรา มาถ่วยสุทั้น ชาดสุคปลัดปลั่ง
คฤอ้งอ้นน อูบปะถักทำสัพัน จันเสคพระณีการ

๐ อ้นประโลหิด อาจารย์พูพิด ทีติดปองพล้าน คฤเทวทัก
ซึ่งไปยทอรรมาร อยู่ในยนร์การ ทีสุค่อเวจี

- ◎ อาทิคราชา ซึ่งเปนบิดา สูทน์เรอิ่งยี่ร กระวัดติกลับชาด
ไชยอินไครมี คดอิ่งพระยี่ร สูทน์ราชา
- ◎ นางจี่รรเทวี พุเปนมเหยี่ร ประมวรชาดมา คดนางสิริ
ม่มหารยา เปนพุท่มารดา พระม่มหาชินณัง
- ◎ นางจรัณกินรนรี ผู้เปนช้ลณี ม่มโนราโอมย้ง เมื่อกลับชาดมา
ว่าศหนาดามทริง มินามชีวอิ่ง นางโคดะมี
- ◎ อ้นอ้งม่มโนรา เมื่อกลับชาดมา มิโดยล็กหนี คดอิ่งภีมภา
สูทอรเทวี ฉน่กช้ลณี ราหูนกุมาร
- ◎ สูทน์ราชา เมื่อกลับชาดมา ที่สูดอ้วสาร คดอิ่งชินนร์ด
พระถ้ค้พ่ล่ยา พระสาศ้ดาจาร โปรดุปรานปราณี
- ◎ ช้กเอาบุพช้ชาด ชาดกนิบาท นีทารท้งหนี กัดเทศหนาโปรดุ
จ้ตุล้คท้งสี่ พี้ชูพี้ชูนี้ อุบส้กยี่รกา

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักวิธีการประพันธ์ของนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอ
เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาดังกล่าว ทำให้เห็นว่ากลวิธีต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่อง
นอกจากจะเป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อการเสนอเรื่องแล้ว ยังเป็นกลวิธีที่แสดงถึงความคิด ความชำนาญ
และมีมือของผู้แต่งในการที่จะทำให้นิทานที่น่าไปใช้สวดอ่านสู่กันฟังมีความสนุกสนาน ชวนให้
นำติดตามอีกด้วย

บทที่ 4

คุณค่าของวรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา

สมพร สิงห์โต (ม.ป.ป.) กล่าวถึงการพิจารณาคุณค่าของวรรณกรรมประเภทนิทาน นอกจากความเพลิดเพลินสนุกสนานที่ผู้อ่านผู้ฟังจะได้รับจากเนื้อเรื่อง ของนิทานแล้ว ความงามหรือความรื่นรมย์จากนิทานก็ยังให้คุณค่าแก่จิตใจ เป็นเอกประการเช่นกัน ในแง่ของการก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจิตใจ บำรุง จิตใจให้ประณีต ให้รักและเข้าใจถึงความไพเราะและซาบซึ้งในความงามของ ภาษาหรือเนื้อความ นิทานจึงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่น่าความงามและ ความละเอียดอ่อนมาสู่ชีวิตและจิตใจ มิใช่เพราะว่านิทานสร้างโลกแห่งความ ผืนให้แก่ผู้ที่ต้องการจะหนีจากชีวิต หากแต่นิทานช่วยให้มองเห็นความงาม และความประณีตที่แฝงอยู่ในสิ่งทั้งหลาย

ในการศึกษาคุณค่าของวรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัด ชลบุรี ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ คุณค่าทางด้านปัญญาความคิด และคุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

4.1 - คุณค่าด้านสุนทรียภาพ

ปราณี ขวัญแก้ว (2518 : 43) กล่าวถึงคุณค่าด้านสุนทรียภาพว่า คือ ความไพเราะงดงาม ในด้านการแสดงออกของผู้ประพันธ์ ซึ่งแสดงออก ในรูปของอารมณ์สะท้อนใจลักษณะต่างๆ กัน เช่น ในรูปของความรัก การพลัดพรากจากคนรัก ความสนุกสนาน ตื่นเต้น ตลกขบขัน ความงดงาม ของธรรมชาติ ตลอดจนการใช้ภาษา สำนวนอุปมาอุปไมย

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานี้ ผู้วิจัย พบว่านิทานเรื่องนี้แสดงออกซึ่งสุนทรียภาพดังต่อไปนี้

4.1.1 สุนทรียภาพจากเสียงของถ้อยคำ

การศึกษาคุณค่าทางด้านสุนทรียภาพหรือการพิจารณาความงามของภาษาในส่วนของเสียงของถ้อยคำนั้น ผู้วิจัยจะได้ศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อดังต่อไปนี้คือ

4.1.1.1 สุนทรียภาพจากเสียงพยัญชนะและสระ

บทพรรณนาบางตอนในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้ ผู้แต่งได้ใช้ถ้อยคำที่มีเสียงของพยัญชนะและสระที่มีความไพเราะและกลมกลืนกันอย่างได้จังหวะ ดังตัวอย่างบทพรรณนาธรรมชาติตอนหนึ่งว่า

๐ มัททรานางแย้ม กำมียี่มิแกม กลีบแซมซอนสวาย บางแกมแนมการ
บางบานบังใบย สวายุดพุดไทย ไกลแยมแกมบาร

ในบทพรรณนาความงามของเขาไกรลาสผู้แต่งได้พรรณนาโดยใช้เสียงของถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพตามตัวอักษรได้ ดังคำประพันธ์

๐ หวางแถวภาษาควร แดลวนสิงขอร สูงเทียมเวหา เปนชั้นลั่นเลียม
เงอิมเงอินสีนลา ตองแสงสุริยา แลเงอิมประพราย

๐ เขยิวแดงแสงขาว สีแกวเววว่าว เพรวพราวลากหล้าย นำพุกุดัน
ไหลยลันกระจาย กระเซนเปนหล้าย ฟันฝอยโปรยมี้า

๐ สึงซอนเงอิมง่า เปนพิงทิมทำ หลีกกล้าไนยะนา พิงหรือรังรังสะไว
จับไคยนาผา สูงสุดสายคำ ระยารยั้งรัน

๐ บนเนินสีนลา หมัดันพฤกษา ดังค้ออัศจัน ดูเปนพุมฯ
เขยิวชุมเปนมัน งอกงามตามลัน เปนชั้นคินไปย

จากคำประพันธ์จะเห็นว่าถ้อยคำที่ผู้แต่งเลือกสรรมาใช้ นั้นนอกจากจะทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพความงดงามของเขาไกรลาสได้แล้ว เสียงของถ้อยคำที่ใช้อย่างนี้ยังทำให้เกิดความรู้สึกบางอย่างตามไปด้วย เช่น ความรู้สึกสบายใจ หรือความรู้สึกสดชื่น เป็นต้น

4.1.1.2 ศูนย์ภาพจากเสียงสัมผัส

เสียงสัมผัส คือ เสียงของพยางค์หรือเสียงของคำที่คล้องจองกัน ซึ่งอาจจะ เป็นเสียงจากการสัมผัสอักษรหรือเสียงจากการสัมผัสสระก็ได้ เสียงสัมผัสนี้จะมีส่วนสำคัญอย่าง มากในการทำให้คำประพันธ์นั้นๆ เกิดความไพเราะหรือความงดงาม ซึ่งจากการศึกษาเรื่อง ของเสียงสัมผัสในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้พบว่าคำประพันธ์ในเรื่องมีลักษณะของ การเกิดเสียงสัมผัสในลักษณะต่อไปนี้

4.1.1.2.1 สัมผัสสระ

สัมผัสสระ คือ สัมผัสภายในวรรคที่เกิดจากการใช้สระเดียวกัน มาตราตัวสะกดเดียวกัน ซึ่งตัวอย่างสัมผัสสระที่ปรากฏในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้ ประกอบด้วยการสัมผัสสระในลักษณะของคำเคียงและคำเทียบเคียง ดังนี้

- คำเคียง คือการเล่นสัมผัสสระชิดกัน 2 คำ ดังคำประพันธ์

๐ พระเลียบไป กล้วยข้าวใหญ่ ดูจะค่านางถึง จึงเสจะคลาไคล
จนไปบั้นหลัง ครันถึงฝักฟิง โลทโผน โจนไป

๐ โดยถึงหูกสอก ดังฤาษีรบอก พ้นออกไปไกล ทำตามเสาวณี
เทวีสังไวย รอดคนพนโคย ทาวไทยไคลคล้า

- คำเทียบเคียง คือการเล่นสัมผัสสระชิดกัน 3 คำ ดังคำประพันธ์

๐ ทุกขาคณเดี่ยว จंपาพิเทยว ไปโยโยไนโยไป จึงบั้งคับไทย
กลับไปโยภารา อ้นเจากับฆา ยอมมวาฟังกัร

“๐ สุกันช่อกอร ค่านับรับพร แลวลาอาจารย์ เทยวจับวานอน
โดยไนโยไพรต้น โทยหาเขาว่มาร ไปโยไนโยพ่นาวา ”

4.1.1.2.2 สัมผัสพยัญชนะ

สัมผัสพยัญชนะ คือสัมผัสภายในวรรคที่ใช้พยัญชนะเสียงเดียวกัน พยัญชนะที่ปรากฏในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้ประกอบด้วย คำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียบรด คำเทียบมรด คำทบทวน และคำแทรกคู่ ดังนี้

- คำคู่ คือการเล่นสัมผัสพยัญชนะชนิดกัน 2 คำ ดังคำประพันธ์

๐ กุมารชาญไชย ทอดดอนพระไทย แพบลงสันยี พระภักคร์พิวผีอด
แหงเหอีคร์ศมี แขงขั้นพระไทย หลกามมารดา

๐ พระจอมกษเกว จัคยหนักแวว มานารหนักหนา จัคคสงใสย
วาใดยกัลเา วามอรหนา จิงชาหายไปย ”

- คำเทียบคู่ คือการเล่นสัมผัสพยัญชนะชนิดกัน 3 คำ ดังคำประพันธ์

๐ รทรทอน หมิไครจะพ่อน รับายนาสา พระคองแก้นขัด
กลุมกลัดอูรา กัมชะดลนา สอนอดไไป

- คำเทียบมรด คือการเล่นสัมผัสพยัญชนะชนิดกัน 4 คำ ดังคำประพันธ์

๐ อดอันดันเดอีด พระภักคร์พิวผีอด ปิมเลอีดตาไลอ ดังไครมาลวง
เอาดวงหัดไทย แวะขวักกไไป จากพระกายา ”

๐ มักทรางนางแม กำมยีมีแกม กลีบแชมชอนสไวย บางแกมแนมกา
บางบานงไบย สาวุคพุดไทย ไกลแมแกมบร ”

๐ ตำริแลวกรีด จัแวแจมจัด กระจางแจงใสย ไปรฤใหยที่คา
ลินลาออกไปย เินสะดจำทาวไทย หมาในยูรี ”

- คำเทียบมรด คือการเล่นสัมผัสพยัญชนะชนิดกัน 5 คำ ดังคำประพันธ์

4.1.1.3 การเล่นคำ

การเล่นคำเป็นกลวิธีหนึ่งของผู้แต่งที่ทำให้งานประพันธ์เกิดความไพเราะด้วยการเล่นคำในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเล่นคำซ้ำเสียง เล่นคำซ้ำความหมาย เป็นต้น

ในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาบางตอนปรากฏการใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดลีลาจังหวะที่ไพเราะ อันเกิดจากการเล่นคำที่ทำให้เกิดเสียงกระทบกระทั่งกัน หรือ เกิดจากการซ้ำคำเพื่อบรรยายความ เช่น

- ◎ ถิ่นลาดย้าต๋ำ จากบันสาลา ชล่นาลางไลย ระทวยระทศ
สะถัดพระไทย คอทรองโหโห พิโรราพัร
- ◎ จากหนีไปยแลว ที่ไหนเมียแกว จะกับผัวขวัน จำเปนจำไปย
จำใจยจากกัน กล้วสินชีวัน เมียจึงจำไกลย
- ◎ ไปยแลวกลับมา สองครั้งสามค้ำ เวียนวารารอย แลวเขยอินพระเวศ
วิศตฝากไวย ไหพระผูวะไนย ออระไทไคล้คล้า
- “◎ ตางคันสังเวท บางเชดชล้นา บางโทมะน้คษา บางทอดทุมกาย
บางผายชล้นนา บางคอรอรูรา บางวาจันใจ ”

4.1.2 สุนทรียภาพจากความหมายของถ้อยคำ

นอกจากความไพเราะอันเกิดจากเสียงของคำแล้ว ความไพเราะของคำประพันธ์ยังอาจเกิดขึ้นจากความหมายของถ้อยคำอีกด้วย เพราะภาษาของวรรณกรรมหรือของวรรณคดีเป็นภาษาที่ถ่ายทอดความรู้สึกอย่างมีศิลปะ (رينฤทัย ตัจจพันธ์, 2526 : 49) การศึกษาสุนทรียภาพจากความหมายของถ้อยคำในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ใน 2 หัวข้อ คือ สุนทรียภาพด้านการใช้โวหาร และ สุนทรียภาพด้านการใช้ภาพพจน์ ดังนี้

4.1.2.1 สุนทรียภาพจากการใช้โวหาร

การใช้โวหารในการประพันธ์เป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้ประพันธ์นิยมใช้เพื่อเป็นการอธิบายหรือสร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่าน เพราะบางครั้งการใช้ถ้อยคำธรรมดาอาจอธิบายเรื่องราวได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ดังนั้นการใช้โวหารต่าง ๆ จึงมีส่วนช่วยสร้างความเข้าใจให้ผู้อ่าน

ได้ อีกทั้งการใช้โวหารต่าง ๆ ยังเป็นการแสดงถึงความสามารถของผู้แต่ง และยังเป็นการเพิ่มความหมายให้กับคำประพันธ์อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งจากการศึกษาสุนทรียภาพจากการใช้โวหารที่ปรากฏในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ผู้วิจัยพบว่าผู้แต่งนิยมใช้โวหารอยู่ 2 ประเภท คือ บรรยายโวหาร และ พรรณนาโวหาร

4.1.2.1.1 บรรยายโวหาร

บรรยายโวหาร คือ โวหารเล่าเรื่องที่ส่วนใหญ่จะเล่าหรือบรรยายไปตามลำดับเหตุการณ์ ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังรับรู้เรื่องราวจากการดำเนินเรื่องไปเรื่อย ๆ เช่น

๐ ทิ้งสองกระสุนตรา ประดับกออย่า รังหนาเรื่องนীর พรอมด้วยอำมาต
ห่มราชเสนี ฝ่ายองคเทวี พรอมด้วยนางใน

๐ ออกจากวังสภาร สู่ทันทุมาร หน้าเสด็จคลาไคล ถึงราชพลับพลา
เข้ามาหาโรงใหญ่ เชิรนเสด็จหนึ่งใน เหนือฉาดบ่อวอน

๐ พระทุมวิชา พรชคน่วยมา นั้นเขายอมยวน หมิได้คั่งงา
วันทาย่อกอน อาทิตรฤทธิรอน ตอบรับอ่พิวัน

“๐ ฝ่ายนางมโนรา รับเสด็จมารดา เกลามาด้วยพลัน สองพระมเหียร
ยินดีที่ฤาหัน ตอบรับอ่พิวัน ปราใส่ไปมา

๐ หักราชรถระสัตร มีความสร่มะนัส พิรมหันษา ด้วยได้รู้จักษ
พรอมกักเงรจจา ควยตร์คว้จะหนา ตามประเพณี

๐ ตางองคตามโดย ถึงความป่วยใจ โรคโภเสียดยียร กิจการคั่นครา
โพชนาสาหลี บริบุญพูนมี เปรมปลกัณได้”

4.1.2.1.2 พรรณนาโวหาร

พรรณนาโวหาร คือ โวหารที่กล่าวรำพันหรือระบายความรู้สึกด้วยภาษาอันไพเราะ เป็นโวหารที่ใช้ในการดำเนินเรื่องแบบให้รายละเอียด กล่าวคือ ความตอนใดที่ผู้แต่งใช้พรรณนาโวหารความตอนนั้นจะมีการดำเนินเรื่องที่ช้าลง แต่ผู้อ่านผู้ฟังจะได้รับรายละเอียดของสิ่งที่ผู้แต่งกล่าวถึงอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียดเพื่อช่วยในการสร้างภาพหรือรายละเอียดในการสร้างอารมณ์ก็ตาม ดังตัวอย่างบทพรรณนาธรรมชาติที่ว่า

๐ หวางแถวชาคอร แดลวานสิ่งขอร สูงเทียมเวหา เป็นชั้นล้นเลื่อม
เงื่อมเงอินสิ้นลา ตองแสงสุรียา แลเงอิมประพราย

๐ เขี้ยวแดงแสงขาว สีแกวเว่วว้า แพรพราวลากหลาย นำพุดค้น
ให้ลยลนกระจาย กระเชนเปนหลาย ผนฝอยโปรยม้า

๐ สิงฆอนเงอิมจำ เปนเฟิงทิมท่า หลีกลาไนยะน้า ฟิงหรือรังสะไว
จับไดยนาผา สูงสุดสายคำ ระยาเรียงรัน

๐ บันเนินสินล่า หมีตันพฤกษา ดั่งคัคอัศจัน ดูเปนพุ่มๆ
เขี้ยวซุมเปนมัน งอกงามตามล้น เปนชั้นกินไปย

๐ เสา่เขาไนยไปย ช้มฟ้าระมีงไปย มาไนยแนวป่า การเกษเกตแคว
แดงแดงตุ้มกา มุกพันม่วงป่า ฟัวล้าไฟย

๐ มัททรงนางแยม กำฟ้ามีแกม กลีบแซมซอนสไว บางแกมแนมการ
บางบานบังไปย ลาวยุคเหตุไทย ไกลแยมแกมบาร ”

๐ พระเสจดีพลา เหนผล่พฤกษา ประลาดหลากหลาย บางมีลูกดอก
บางออกช่อราย แยมกลีบกลิลล้าย สึงกรีนฟุงคัจอร

๐ ม่แลงภูฟึง ภูมีรินป็นอึง เกลาเคลิงเกสอร พระฟ้ายฟ้าเดรือย
ตอมเจือยป่าวว้ายวอน เหมอินกลินบังออน ยิงคัลลอร์พระไทย

ตัวอย่างบทพรรณนาของการแต่งกายของพระศุรนก่อนเข้าเฝ้าท้าวอาทิตย์ว่า

๐ พระเสจจะเศาสูที่สัง ขำรพระอึง
ทรงสุคันท่รฤถลายท่า

๐ ฟุงคัจอรปรากัฎร์จ่หนา ทรงพระภูษา
จีดจีบกรบิกรายชายแครง

๐ ตามดีดสายชอยพลอยแดง รัยจับแสง
ตั้งวารภากรภาคชุรา

๐ ทับทริงตั้งคองจีรดา ทริงพระมहा
มิ่งกุดกัณพราวพราย

ชัดเจนและเกิดอารมณ์คล้ายตามความคิดตามอารมณ์ที่ผู้ประพันธ์ต้องการ (กาญจนา วิชาปกรณ. 2542 : 102)

จากการศึกษาสุนทรียภาพจากการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในนิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้ผู้วิจัยพบว่าผู้แต่งได้ใช้ภาพพจน์สร้างความงามในด้านความหมายให้กับถ้อยคำและเนื้อความ ดังตัวอย่าง

- ⊙ มะลิลาเสถียลยิว   มีลิวันพันเกษีย   แกมรัตหอมวาม   พระกายชายตอง
- ล่องพัดพาน   เมอินกลินเขาวรรมาร   คิษพะอุรา
- ⊙ ยมขอมห้อมหวาน   ซอนชูชุกร   บารแกมคคีค้ำน้ำ   พระกายชายชวย
- รวย ๒ เรื่อยมา   เมอินกลินผุรา   ไส่บยบางนางทรง
- ⊙ หอมรดบวบผา   กลินจันชันนา   โยท์กาทากหลัง   ยาระพีพิทูน
- ฟุ้งกรุนทั้งคัง   เมอินเมื่อแอบอ้ง   สุบรรอุปรางนาง

จากการวิเคราะห์สุนทรียภาพที่เกิดจากการใช้ภาพพจน์ในเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาพบว่าในเรื่องปรากฏการใช้ภาพพจน์อยู่เพียงชนิดเดียว คือภาพพจน์ชนิดอุปมา ซึ่งถึงแม้ว่าจะใช้ไม่มากนัก แต่คำประพันธ์ในส่วนที่มีการใช้ภาพพจน์ดังกล่าวนี้ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังสามารถเกิดสุนทรียได้จากการรับรสความหมายของถ้อยคำ

4.2 คุณค่าด้านเนื้อหา

กาญจนา วิชาปกรณ (2542 : 30) กล่าวถึงเนื้อหาของวรรณกรรมว่า เนื้อหาของวรรณกรรมที่น่ากำหนด ได้แก่ ข้อมูลหรือสาระข้อคิดของเรื่อง โดยอาศัยรูปแบบเป็นแนวทางในการนำเสนอเนื้อหาของวรรณกรรมที่ได้สอดแทรกทัศนคติ ความนึกคิด คติธรรมและอารมณ์ความรู้สึกของผู้แต่งที่ได้นำเสนอแก่ผู้อ่านผู้ฟัง ในด้าน สาระต่าง ๆ เช่น ในด้านสาระทางสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งข้อคิดที่ได้จากวรรณกรรม เรื่องนี้ เพื่อจะได้เตือนสติในการดำเนินชีวิตต่อไป

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่อง พระสุธน-มโนห์รา ฉบับนี้ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานี้ พบว่า วรรณกรรมดังกล่าว ประกอบด้วยสาระและข้อคิด ดังนี้

4.2.1 ด้านสาระ

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน-มโนห์ราข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางวัฒนธรรมและสังคมในด้านต่างๆ ดังนี้

4.2.1.1 ด้านสังคม

พระยาอนุมานราชธน (2531 : 7) กล่าวถึงสังคมไว้ว่า มนุษย์ที่รวมกันเป็นหมู่คณะมีทั้งหญิงและชาย ตั้งภูมิลำเนาเป็นแหล่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นประจำเป็นเวลานานตามสมควร พอจะเรียนรู้และปรับปรุงคุณภาพตนเองแต่ละคนได้ และประกอบการงานเข้ากันได้ดี มีความสนใจร่วมกันในสิ่งอันเป็นมูลฐานแห่งชีวิต มีการครองชีพ ความปลอดภัยทางร่างกายและความมีไมตรีจิตต่อกัน และมีความรู้ดี ว่าคนแต่ละคนก็เป็นหน่วยหนึ่งของส่วนรวม มนุษย์ที่รวมกันเป็นหมู่คณะตามเงื่อนไขที่กล่าวมานี้เรียกว่า สังคม

อนึ่ง ในการศึกษาถึงภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมที่นำมาศึกษาในที่นี้ ผู้แต่งกล่าวถึงลักษณะการประกอบอาชีพในด้านเศรษฐกิจ และการปกครอง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ แม้ว่าผู้แต่งจะไม่ได้ตั้งใจที่จะให้ความรู้โดยตรงมากไปกว่าการให้ความบันเทิงก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นภาพสะท้อนที่แสดงถึงระเบียบและวิถีชีวิตซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการศึกษา สังคมในยุคสมัยของวรรณกรรมนั้น ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอกะสีซัง จังหวัดชลบุรี ที่นำมาศึกษาดังกล่าวให้เห็นถึงลักษณะของสภาพสังคม ดังนี้

4.2.1.1.1 การเมืองการปกครอง

การเมืองการปกครองที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้สะท้อนภาพของการปกครองบ้านเมืองได้ในส่วนหนึ่ง ดังปรากฏให้เห็นจากการที่พระสุธนทรงได้รับราชสมบัติสืบต่อจากท้าวอาทิตย์และพระองค์ได้ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราชธรรม ดังคำประพันธ์ว่า

๐ พระโพธิ์สัตต์ เสวยสุกสัมบัค - ทั้งสองกรุงไกร สัททวาริ
เปนนี้อาไสย คั่นจันเขนใจ มีโดยอนาทอน

๐ ทั้งสองนัครา เปนปวรมัสดุขา ผาสูกสโมสอน ไพโรฟาประชาซัด
ประนัมย่อกร เปนที่ศัถาพอน หอรัมมีราตี

4.2.1.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจตามท้องเรื่องว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำไร่ ทำนา เพื่อใช้บริโภคหรือนำไปแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน มีผลให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ภายใต้การปกครองของพระมหากษัตริย์ ดังคำประพันธ์ตอนที่กล่าวถึงสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำไร่ทำนา กล่าวถึงการค้า ความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลและผลผลิต ดังคำประพันธ์

๐ หนึ่งราชประชา ข้านั้นเทสมา ผาสูกเปนใจนัย เหมือนบารดรแด
แวนแวนพืไทร ฝัฟ่าหนาไรย ทำได้งายคาย
๐ หนึ่งเสาลูกค่า โกลัๆ ไปมา สุหาซื้อขาย มากขุนๆ เย็น
ถาเปนอันนระราย หคั่นหำรภารราย ฉอฉนปลันขริง
๐ เขาเหลือเกลือพูน ควยเคจรุ่น พูทพั้งจีนะมีระ ทังพระสัดทา
กันรุนนาอารี พูนเพิ่มบารมี ประโยคโพทียาร

4.2.1.2 ด้านวัฒนธรรม

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2500 : 13) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม หมายถึง จำนวนของสิ่งของประดิษฐ์ทั้งมวล กระบวนการทางเทคนิคที่ได้รับถ่ายทอดสืบกันมา และมรดกทางสังคมซึ่งได้แก่ แนวความคิด นิสัย ประเพณี เจตคติ ค่านิยม ศีลธรรม กฎเกณฑ์ และ ศิลปะ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อกลุ่มซึ่งแสดงออกทางผลงานของมนุษย์ทั้งที่เป็นวัตถุและมีใช่วัตถุ

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา พบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงสาระทางด้านวัฒนธรรมด้านวัตถุและด้านจิตใจ ดังนี้

4.2.1.2.1 วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ

รัชนิกร เศรษฐ (2523 : 12) กล่าวถึงวัฒนธรรมทางด้านวัตถุว่า “เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นคือสิ่งมีชีวิตหรือร่างกายเพื่อให้พออยู่รอด สังคมได้สร้างวัฒนธรรม

ทางวัตถุที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับกาย และอื่น ๆ” ซึ่งวัฒนธรรมทางวัตถุที่เด่นชัดซึ่งปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ก็คือ วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

ด้านการแต่งกาย

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ผู้แต่งได้บรรยายถึงลักษณะการแต่งกายที่มีความงดงามของพระสุธน โดยได้พรรณนาถึงเครื่องทรงที่มีการตกแต่งประดับอย่างวิจิตร ซึ่งนอกจากจะเป็นการให้ภาพความงามของเครื่องแต่งกายแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะการแต่งกายของชนชั้นสูงอีกด้วย ดังคำประพันธ์ว่า

◎ เมื่อนัรสูทนกุมาร	เสจะสูพลับปล้า
เสนาหพรีบพรอมลอมมอ้ง	
◎ พระเสจะเคาสูที่ถั่ง	ซำรพระอ้ง
ทรงสูคนท่รฎถายท้ำ	
◎ ฟุงขจอรปรากฎร้งหนา	ทรงพระภูษา
จีดจิบกรบิกรายชายแครง	
◎ ตามตีดสายชอยพลอยแดง	ร้ยบจับแสง
สังวารภารภาคอุรา	
◎ ทับทรงคั่งดวงจิริดา	ทรงพระมหา
ม้งกุดกั้นพราวพราย	
◎ แดงอ้งทรงเครอิ่งแรอิ่งฉาย	ประดับพระกาย
ผ่นผายออกพลับปล้า	
◎ สอทล่องพระบาดยาดร้ำ	เขาสุมหา
พระราชณิเวควังไนย	
◎ เสจเขาทีเฟาโรงไซ	บ่งคัมทาวไทย
ส่มเค่งบ่อพิศปีดา	

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการแต่งกายของนางกินรีทั้งเจ็ดราชธิดาของนางประทุมที่แต่งกายเหมือนกันทั้งหมดเพื่อมาให้พระสุธนเลือกว่านางใดคือนางมโนห์รา ดังคำประพันธ์ว่า

- ๐ ประทุมราชา โคยพิงวาทา มีจิตพิศโมย เสง่ากลับเคาวัง
 กรัดสังคางโนย ไหยออร่ทรายไวย หังเจททีดา
- ๐ ประคัษพระอ้ง สุวัฒน์บันจ้ง ทริงพระภุษา ทียอทสอทษีร
 โมยมีร์คา ไหยเจทกัถญา ทริงเครื่องเมอีนกัน
- ๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
 ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
- ๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
 ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
- ๐ พระฉวีศุคผอง ล้ออ่ล้ออง ผัทกัถผิวออน พระมหากำไลย
 สวมไสยพระกอร ประคัษอาพอน ม่นีอำไภย
- ๐ สองเปอ็องพระหัด ลอรแควนัฟรัท ทำมรั้งทริงไสย สั้ววานดาบชอย
 หอยชอยแหวไวย กั้นเจ็ททุไรย ประไภยรูจี
- ๐ สอ็องทับทรวง พระเตาผุมกอง รัตควยมณี พระฉายทริงสอง
 ประคองเกษีร ปีนแควรูจี สอดแซมฉลดา
- ๐ แถลวนมณี แจมจัศรัศมิ จัษษีรสุษา แสงแควแหววาว
 ปลงปลาบโนยหนา ลอนดวงจันดา แวมวามอรัมเรอ็อง

อนึ่ง แม้ว่าวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้จะได้สะท้อนภาพทางด้าน
 วัฒนธรรมการแต่งกายก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงภาพการแต่งกายของคนชั้นสูงเท่านั้น นั่นคือแสดงถึง
 ลักษณะการแต่งกายของชนชั้นกษัตริย์ที่การแต่งกายจะมีความประณีตและเครื่องแต่งกายมีความ
 งดงามมาก

4.2.1.2.2 วัฒนธรรมทางด้านจิตใจ

ภารดี มหาจันทร์ (2530 : 4) กล่าวถึงวัฒนธรรมทางด้านจิตใจหรือ
 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุว่าหมายถึง “ แบบอย่างการปฏิบัติ หรือแนวทางแห่งความคิด ความเชื่อ
 อุดมการณ์ ศีลธรรม จรรยา ธรรมเนียม ประเพณี ปรัชญา กฎหมาย พิธีการต่าง ๆ ” วัฒนธรรมด้าน
 ดังกล่าวที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้อาจจัดได้ว่ามีดังนี้

ด้านการเตรียมการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม
 การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ในตอนที่ท้าวอาทิตย์ได้ทราบข่าวว่าพระสุธนกับนางมโนห์ราได้

เสด็จกลับมาพร้อมกับขบวนทัพของท้าวประทุมราชาและนางจันทิมาจึงทรงจัดขบวนไปรับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ และได้มีการจัดเตรียมอาหารสำหรับไว้ต้อนรับ ดังคำประพันธ์ที่ปรากฏในตอน
ที่ท้าวประทุมเสด็จไปส่งราชธิดาและราชบุตรเขยกลับเมืองอุดรบ้านจา และท้าวอาทิตย์ได้เสด็จออกไปรับอย่างสมพระเกียรติว่า

- ๐ บัดนั้นอาทิวางษา รุาลูกมา
ปรีดาในราชที่ฤาไทย
- ๐ หายคว้ามกัมนาทันใดย พระภักคองไสย
กรัดไชยอสูรเสหนา
- ๐ เรงไปยไทยแผยทวาราร ับพระลูกญา
กุมารบัคณียานาร
- ๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
- ๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
- ๐ จริงมืองคการ ตรีคตริงเยาวะมาร มิ่งมิดมร์มียร แต่งเครื่องเอมโอบ
โพชมอันดี ไปถ้วายพันปี ประทุมชารใช้
- ๐ ให้วเสศกลาง แต่งเครื่องขุนนาง ผู้นนอยผู้ใหญ่ ชาววิเสศนอก
เร้งบอกกันไป จักแจ้งเลียงไฟร อย่าได้เวนวนัน
- ๐ แล้วสร้างคางหนา หมูหมุกคเสนา ข้าเฝ้าทังนั้น ผู้นนอยผู้ใหญ่
บอกให้ทัวกัน จเสคจจคระจันทร หมี่หมั้นจงไว

การแสดงความเคารพผู้อาวุโส

วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ผู้แต่งได้ให้ภาพของตัวละครที่แสดงวัฒนธรรมทางจิตใจผ่านทางพฤติกรรมการแสดงความรักต่อผู้อาวุโสกว่า ดังปรากฏในตอน
ที่ท้าวประทุมเสด็จเข้าเมืองอุดรบ้านจาและเมื่อทรงพบกับท้าวอาทิตย์พระองค์ก็ทรงทำความ
เคารพต่อท้าวอาทิตย์ทันที ดังคำประพันธ์

- ๐ พระทุมวิชา พรชลน่วษา นั้นเวยยอมยวน หมี่ได้กังขา
วันท่ายอก่อน อาทิตรฤทธรอน คอปรับอพิวัน

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ยังแสดงถึงการมีสัมมาคารวะของตัวละคร ดังจะเห็นได้จาก พฤติกรรมของพระสุธนที่แสดงให้เห็นถึงการไปมาลาไหว้ ซึ่งถือเป็นการแสดงออกของวัฒนธรรม ทางด้านจิตใจทางหนึ่ง ซึ่งเป็นแบบปฏิบัติของการแสดงความเคารพในสังคมไทยที่สืบทอดกันมา สำหรับการแสดงออกทางวัฒนธรรมในลักษณะดังกล่าวปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ในตอน ที่พระสุธนเสด็จไปอาศรมฤๅษีเพื่อถามถึงเส้นทางและภัยอันตรายต่าง ๆ ในป่า โดยที่พระองค์ได้ทรง แสดงความเคารพพระฤๅษีก่อนถามความใด ๆ ดังคำประพันธ์

๐ เมาหาดาวบ่ท ย่อกรพืที คำนับฤๅษีร อับพิวันบันจ่าง
แลวทางภาที ถ้ามพระมนนี เถิงไภยนา๒

นอกจากนี้เมื่อพระสุธนได้รับของขวัญที่นางมโนห์ราฝากไว้พร้อมทั้งได้รับพระจากพระ ฤๅษี พระสุธนก็ทรงแสดงความมีสัมมาคารวะต่อพระฤๅษีก่อนที่จะเสด็จออกตามหานางมโนห์รา ต่อไป ดังคำประพันธ์

๐ ควบบควยกอน ไหยพระพุทธร โดยนางมารีร ดังจิตคีตมาย
อันนะรายยามี สัตตรายโรตี มารโดยไภยถ้ำ
๐ สูทน์ย่อกร คำนับรืบพอร แลวลาอาจร เทวีจับวานอน
โดยในยไพรสัน ไหยหาเสาวัมร ไปยในยพ่นาวา

ความเชื่อ

วัฒนธรรมทางความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระสุธน- มโนห์รา ฉบับที่นำมาศึกษานี้ได้แสดงถึงการยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจมีหลักฐานที่ พิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ดังเช่น ความเชื่อเรื่องความฝัน ซึ่งในเรื่องนี้ได้เป็นชนวนที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น ดังจะเห็นได้จากตอนที่ท้าวอาทิตย์ทรงสุบินแปลก ประหลาดแล้วรับสั่งให้โหรทำนายพระสุบิน ซึ่งโหรก็ได้กราบทูลว่าท้าวอาทิตย์จะทรงมี พระเคราะห์ร้าย จึงต้องหาทางแก้ไขด้วยการนำสัตว์และมนุษย์ทั้งหญิงและชายอย่างละร้อยมา บูชายัญ ดังคำประพันธ์ว่า

๐ โหหาโหราทันโดย อาจารย์ผุใหญ่
ทูนวาพระเคราะห์รายครัน

◎ โหงสัคบุชายัน
อีกมมูคณิงชาย

สิงรร้อยทุกพัน

4.2.2 ด้านข้อคิด

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะลี้ซึ่งจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยพบว่านิทานเรื่องดังกล่าวไม่เพียงแต่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังเท่านั้น แต่ยังสามารถแทรกข้อคิดต่าง ๆ ไว้ในวรรณกรรมอีกด้วย เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่สังคมพึงประสงค์แก่ผู้ฟัง ข้อคิดดังกล่าวที่ปรากฏในเรื่องได้แก่ ข้อคิดเกี่ยวกับการทำดี - ทำชั่ว ข้อคิดด้านความเพียรพยายาม และข้อคิดด้านความกตัญญู

4.2.2.1 ข้อคิดเกี่ยวกับการทำดี - ทำชั่ว

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ ผู้วิจัยพบข้อคิดเกี่ยวกับผลจากการทำดีทำชั่วของตัวละครในเรื่องว่า ตัวละครที่ทำดีย่อมได้รับผลดีตอบแทนคือการได้ไปเกิดบนสวรรค์ ดังคำประพันธ์ในตอนที่กล่าวถึงพระสุธนและนางมโนห์ราว่า เมื่อทั้งสองสิ้นพระชนม์แล้วก็ได้ไปเกิดบนสวรรค์

◎ อยู่จำเนฮินมา   ทรงพระชรา   สิ้นชัลสังขาร   คินไปยเส่วยส่วน
ชั้นคุดสีคาราย   แสรสูคัสาราร   วิมาเมอชิงบัน

นอกจากนี้ผู้แต่งยังบรรยายให้เห็นถึงผลของกรรมที่สนองตอบต่อผู้กระทำ ดังคำประพันธ์ในตอนที่ผู้แต่งได้กล่าวถึงผลของกรรมที่ส่งให้ผู้กระทำดีและกระทำชั่วได้รับผลของกรรมตามนั้นว่า

◎ ทรรทั้งลายนัน   เมื่อดางมยงขัน   แยกกันบิตีสัน   ตามยัคดากำ
ใครทำไสยคัน   กุดันอูกุสัน   แต่งอพีบาร

◎ บางไปยเส่วยส่วน   แลวกลับเวฮินวัน   มาสูสังสาร   ทองเทฮิวไปยมา
อยุหาหิงนาร   ชาคสูคจันการ   มาพรอมภักตรา

ส่วนตัวละครที่ทำชั่วอย่างปุโรหิตที่มีจิตใจอาฆาตเคืองแค้นนั้นก็ต้องไปตกในนรกอเวจี ดังคำประพันธ์ที่กล่าวถึงความตอนนีในประชุมชาดกว่า

๐ อันประโลहित อาจารย์พู่คิด ที่คิดปองปล้น กฤเทวทัต
ซึ่งไปย่ทร่มาร อยู่ในนร่การ ที่สุคอ่เวจี

4.2.2.2 ข้อคิดด้านความเพียรพยายาม

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน- มโนห์รา ผู้วิจัยพบว่าผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึงความเพียรพยายามอย่างมากของพระสุธนในการที่จะเสด็จออกตามหานางมโนห์ราให้พบ แม้ว่าจะต้องทรงเหน็ดเหนื่อยหรือลำบากพระวรกายเพียงใดก็ตาม ดังตัวอย่างจากความตอนหนึ่งที่กล่าวถึงว่า พระสุธนทรงยอมแม้จะต้องปีนขึ้นไปแอบองค์อยู่บนต้นไม้เพื่อจะได้ทรงทราบข่าวคราวของนางมโนห์ราจากพญานกที่ทำรังอยู่บนต้นไม้ นั่นคือคำประพันธ์

๐ พุทอนจอนไปย เหนพฤษาไญ กิ่งไปยสาขา ถึงซึ่งหยากรัด
ควาบคอบอกมา ตำริใจยวา นีแลวกรรมัง
๐ เทวีสังไวย มีพฤษาไญ พระนักรทำรัง พระวังสังไสย
พระไทยเช่อหวัง พระอ่องทรงนัง อยู่ฟังกูมิ
๐ ยามเขนรอน ๆ สิบันปีนวอน มานอนพฤษีร พระจึงแตงอ่อง
มันคังจิงดี เพลาราตรี ผุมปีนไปย
๐ แสนยอกหากิน พฤษามีค่น ไญยีกว่าใหญ่ คอยนวงพระกาย
ปีนรายปีนไปย พระเสโทไลย คิ่งโทรมกายา
๐ ปีนไคยถึงรัง แอบอ่องคิ่งหนัง แฝงรังปีกษา ไคยรูไคยที
ส่กูนณิเจรรระจา ทราบพระอรุรา คีนยาระพัน
๐ วาวันพรุภณิ ไกรลายกรุงษีร มีกรทำข้วน พระราชทีคา
ราชทรงัทร นักรพระชวณกัวร จะไปยบูเรีย

4.2.2.3 ข้อคิดด้านความกตัญญู

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน- มโนห์รา ผู้วิจัยข้อคิดด้านความกตัญญูอาจจะเห็นได้จากพฤติกรรมของตัวละครบางตัว เช่น พระสุธนได้ระลึกถึงพระคุณอันใหญ่หลวงของพระมารดาและทรงเป็นห่วงว่าพระองค์จะทรงสุขทุกข์อย่างไรบ้าง หลังจากที่พระสุธนออกตามหานางมโนห์ราและมาอยู่ยังเมืองไกรลา ได้ทรงคร่ำครวญถึงพระมารดาและคำนิพระองค์เองที่ทรงทิ้งพระมารดามาตามหานางมโนห์รา พระองค์จึง

ได้ขออนุญาตท้าวประทุมราชากลับไปยังเมืองอัครป็นจาเพื่อทดแทนบุญคุณพระมารดา
ตั้งคำประพันธ์ที่ปรากฏในตอนที่ว่า

- ๐ คិតถึงซลันนี โอยามปารชณี จัไฮโยหยา จุกุโขมนัดในย
รำไรโยโสกา คอยลูกนักษนา ราชายาโย
- ๐ แดจากทูลี มาโดยหลายปี ปารชณีปนฉนัย พระโรก โรคา
บิทาฉันโดย จทรูปกรอมใจ เหนไมยสัมประดี
- ๐ ยิงนีกกริกไปย อักเอ้ยฉันโดย เปนโคเซนนี่ คิตพิดหนักหน้า
ถิวาตัวดี มาร์กสตร์รียิ่งกว่ามารดา
- ๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
- ๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐
- ๐ เพลารุงเซา จักินไปยเฝ้า ทูนเกล้าบัพจีร พระราชบิตุรง
ทั้งอิงซลันนี ช่วลาทูลี ไปยเยอินมารดา

ผลจากการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอกะเสีซัง จังหวัด
ชลบุรี ดังกล่าวมาข้างต้น นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ผลงานของผู้แต่งในทางภาษา
แล้วยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าด้านสาระที่เป็นข้อมูลความรู้
หรือคุณค่าด้านข้อคิดที่เป็นคติเตือนใจที่ได้ปรากฏหรือสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรม ซึ่งถึงเหล่านี้ได้
ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อของคนในสังคมได้ในส่วนหนึ่ง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ได้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ได้กำหนดไว้ โดยที่ผู้วิจัยได้ใช้แนววิเคราะห์ในเชิงวรรณคดีศึกษารวมทั้งศึกษาคคุณค่าของวรรณกรรมเรื่องนี้ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งสรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้

ลักษณะของการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงภูมิหลังเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล ลักษณะของต้นฉบับ ด้านเนื้อเรื่อง ด้านรูปแบบ และคุณค่าของวรรณกรรม ดังนี้

1. ภูมิหลังเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี นอกจากจะได้ทราบประวัติความเป็นมาของอำเภอเกาะสีชังแล้ว ยังทำให้รู้ถึงลักษณะภูมิประเทศ สถานที่สำคัญต่าง ๆ ของท้องถิ่น ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งการศึกษาเรื่องราวหรือการมีความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นที่เป็นแหล่งข้อมูลเป็นเบื้องต้นก่อนจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาวรรณกรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

2. ลักษณะของต้นฉบับ

วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ที่นำมาศึกษาเป็นเรื่องที่บันทึกไว้ในหนังสือสมุดไทยขาว เขียนด้วยเส้นหมึกดำ สมุดมีขนาดกว้าง 12 เซนติเมตร ยาว 30 เซนติเมตร และหนา 3 เซนติเมตร ความยาวของเรื่องที่พบมีจำนวน 135 หน้าสมุด ใช้อักษรไทยภาษาไทย

3. ด้านเนื้อหา

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรีพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะของเรื่องเป็นแบบนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ กล่าวคือ มีตัวละครเอกที่แบ่งเป็นฝ่ายมนุษย์ อมนุษย์ และสัตว์ ตัวละครเอกมักเป็นผู้มีบุญญาธิการ มีฤทธิ์และรูปร่าง เหตุการณ์สำคัญของเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการตามหา คู่ครอง การพลัดพราก การผจญภัย การใช้ของวิเศษ และการประสบความสำเร็จของตัวละครเอกที่ทำให้เรื่องจบลงอย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังมีเรื่องของศีลธรรม และเรื่องของธรรมชาติ ด้านโครงเรื่อง พบว่าลักษณะปมขัดแย้งของเรื่องเกิดจากความอิจฉา ความแค้นเคืองพยาบาท และความไม่เข้าใจกันของตัวละคร แต่ปมปัญหาที่สามารถคลี่คลายเมื่อฝ่ายหนึ่งสามารถพิสูจน์และสามารถแสดงให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับได้ หรือการที่ฝ่ายผู้กระทำผิดถูกผลแห่งกรรมลงโทษไปเพื่อเข้าสู่จุดจบของเรื่องเมื่อสองฝ่ายทำความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้านแนวคิด พบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ได้แสดงแนวคิดในเรื่องของชีวิตและการประพาสตัวในแง่มุมต่าง ๆ โดยลักษณะของแนวคิดนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นแนวคิดหลัก เช่น แนวคิดเรื่องกรรม แนวคิดเรื่องความรัก เป็นต้น และแนวคิดย่อย เช่น แนวคิดเรื่องการใช้สติปัญญาแนวคิดเรื่องความกตัญญู แนวคิดเรื่องความเพียรพยายาม และแนวคิดเรื่องการให้อภัย เป็นต้น ตัวละคร แบ่งได้เป็นตัวละครมนุษย์ อมนุษย์และสัตว์ ตัวละครเอกมักมีชาติกำเนิด รูปสมบัติและคุณสมบัติเด่นพิเศษตามแบบตัวละครในอุดมคติ ส่วนตัวละครรองก็มีทั้งเป็นมนุษย์ อมนุษย์และสัตว์ ซึ่งตัวละครเหล่านี้มีทั้งที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นศัตรูที่คอยขัดขวางตัวละครเอก ส่วนเรื่องของ ฉาก ในเรื่องพระสุธน - มโนห์รา มีทั้งฉากที่มนุษย์สร้างขึ้นและฉากธรรมชาติ แต่ฉากส่วนใหญ่ในเรื่องจะเป็นฉากธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะเนื้อความส่วนใหญ่ของเรื่องเป็นการกล่าวถึงการเดินทางไปในป่าของพระเอกเพื่อติดตามหานางเอก ซึ่งฉากดังกล่าวช่วยให้ดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างมีสีสันอันเป็นการช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านผู้ฟังนิทานอีกทางหนึ่ง

4. คำนำรูปแบบ

วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี มีลักษณะรูปการประพันธ์ กลวิธีการเสนอเรื่องและกลวิธีการดำเนินเรื่อง ดังนี้

ด้านลักษณะคำประพันธ์ วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ผู้แต่งได้เลือกใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ ได้แก่ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 โดยได้ใช้กาพย์สุรางคนางค์ 28 มากที่สุด เช่น ใช้ในบทพรรณนาความงามของธรรมชาติ และบทที่กล่าวถึงลักษณะต่างๆ ของตัวละคร เป็นต้น

ด้านกลวิธีการเสนอเรื่องและการดำเนินเรื่อง พบว่าผู้แต่งได้นำกลวิธีต่าง ๆ ตามขนบนิยมทางวรรณคดีที่มาแต่เดิมมาใช้เพื่อเสนอและดำเนินเรื่อง ซึ่งเป็นกลวิธีที่แสดงถึงความคิด ความชำนาญและฝีมือของผู้แต่งในการที่จะทำให้นิทานที่นำไปเล่าอ่านสู่กันฟังมีความสนุกสนานชวนให้น่าติดตาม

5. คุณค่าของวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา

วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณค่าด้านสุนทรียภาพจากเสียงถ้อยคำ สุนทรียภาพจากความหมายของถ้อยคำและคุณค่าของสุนทรียภาพจากการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ดังนี้

5.1 สุนทรียภาพจากเสียงของถ้อยคำ

จากการศึกษาคุณค่าด้านสุนทรียภาพจากเสียงของถ้อยคำในวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยพบว่าคุณค่าด้านเสียงของถ้อยคำที่เกิดจากการสัมผัสกันของเสียงพยัญชนะและสระในลักษณะต่าง ๆ มีส่วนสร้างความไพเราะและความงามให้กับคำประพันธ์ ทำให้ผู้อ่านได้รับรสแห่งความงามไปพร้อมกับความบันเทิง

5.2 สุนทรียภาพจากความหมายของถ้อยคำ

ผู้วิจัยได้ศึกษาสุนทรียภาพจากความหมายของถ้อยคำในแง่มุมของสุนทรียภาพจากการใช้โวหาร และสุนทรียภาพจากการใช้ภาพพจน์พบว่าผู้แต่งนิยมใช้โวหารอยู่ 2 ประเภทคือ บรรยายโวหารและพรรณนาโวหาร โดยจะใช้สลับสับเปลี่ยนกันไปเพื่อช่วยในการดำเนินเรื่องและช่วยในการให้รายละเอียดกับสิ่งที่กล่าวถึง ส่วนภาพพจน์ที่ปรากฏในเรื่องพระสุธน - มโนห์รา มีอยู่เพียงชนิดเดียวคือ ภาพพจน์ชนิดอุปมา ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการใช้ไม่มากนัก แต่คำประพันธ์ในส่วนที่ใช้ภาพพจน์นี้ก็มีส่วนช่วยทำให้ผู้ฟังได้รับรสความหมายของถ้อยคำได้เช่นกัน

6. คุณค่าด้านเนื้อหา

คุณค่าด้านเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ผลงานของผู้แต่งแล้ว ยังได้เห็นคุณค่าที่ได้สะท้อนออกมาเป็นภาษาในรูปแบบของวรรณกรรมประเภทนิทาน ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าในด้านสาระที่เป็นข้อมูลความรู้ หรือคุณค่าด้านข้อคิดที่เป็นคติเตือนใจที่ได้ปรากฏหรือสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมอันก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อของคนในสังคม

จากผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรีดังกล่าวมาข้างต้น นอกจากจะแสดงให้เห็นลักษณะการสร้างสรรคงานทางวรรณศิลป์ของผู้แต่งแล้วยังแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา เป็นวรรณกรรมที่ยังคงเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป ซึ่งเห็นได้จากจำนวนของนิทานเรื่องนี้ที่มีอยู่หลายสำนวน เช่น ภาคเหนือ (เจ้าสุธน) ภาคอีสาน (ท้าวสีทน) ภาคใต้ (มโนห์รา) ภาคกลาง (พระสุธน - มโนห์รา) รวมถึงสำนวนฉบับอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ด้วย วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา จึงจัดว่าเป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่ายิ่งเรื่องหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระสุธน - มโนห์รา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป ไว้ดังนี้

1. ผู้สนใจอาจจะศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่นของจังหวัดชลบุรีนอกเหนือไปจากวรรณกรรมประเภทนิทาน
2. ผู้สนใจน่าจะได้มีการรวบรวมและศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านในถิ่นอื่น ๆ ในจังหวัดชลบุรีอีก เพื่อเปรียบเทียบกับวรรณกรรมพื้นบ้านจากอำเภอเกาะสีชัง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. จากชลบุรีถึงเกาะสีชัง. กรุงเทพฯ:คุรุสภา, 2541.
- กาญจนา วิชญาปกรณ์. แนวทางการวิจัยวรรณคดี. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542.
- ครรชิต ทะกอง. แนวคิดเรื่องความรักในบทประพันธ์ประเภท Songs และ Sonnets ของ John Donne (Hove The mesin Johne's Songs and Sonnets).
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2520.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. วรรณกรรมไทยลือ ตำนานหยวน อำเภอเสียงคำ จังหวัดเชียงราย.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518.
- เดือนใจ สันทะเกิด. วรรณคดีชาวบ้านจาก "วัดเกาะ". ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2520.
- ทองสุข เกตุโรจน์. การเขียนแบบสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.
- รวิช ปุณโณทก. วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์,
2540.
- ประจักษ์ สายแสง. วรรณกรรมจากตำบลศรีศิริมาศ จังหวัดสุโขทัย
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2516.
- ปราณี ขวัญแก้ว. วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุดคำ". กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2518.
- พระยาอนุমানราชชน. 100 ปี พระยาอนุমানราชชน เล่ม 4 ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตเกิด - ตาย
กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2531.
- วราร บำรุงกุล. วิเคราะห์เรื่องพระลอ, เงาะป่า และมัทนะพาธา ตามทฤษฎีโศกนาฏกรรมของ อริสโตเติล. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2522.
- การดี มหาจันทร์. พื้นฐานอารยธรรมไทย. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน, 2530.
..... ชลบุรีในประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.
- รัตน์ฤทัย สัจจพันธ์. อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศในวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526.

วิรัช หนูขาว. “คิดจากข่าว : ทรุษจีนปีนี้ไปเกาะสี่ซังคินแดนมหัศจรรย์” มติชน.

18 กุมภาพันธ์ 2528. หน้า 3.

สมพร มั่นตะสูตร. วิเคราะห์เรื่องสี่แผ่นดินและหลายชีวิต. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2522.

สมพร สิงห์โต. วรรณคดีวิจารณ์. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ม.ป.ป.

สายทิพย์ นุกุลกิจ. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์, 2539.

สุชีพ ปุญญาอนุภาพ. วัฒนธรรมวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กัณฑ์ประดิษฐ์, 2500.

เสฐียร โกเศศ. วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2503.

สำนักงานจังหวัดชลบุรี. บรรยายสรุปจังหวัดชลบุรี. ชลบุรี : สำนักงานจังหวัดชลบุรี,

2542. (อัดสำเนา)

สำนักงานอำเภอเกาะสี่ซัง. บรรยายสรุปอำเภอเกาะสี่ซัง. ชลบุรี : สำนักงานอำเภอเกาะสี่ซัง, 2542.

เอื้อนจิตร จันจตุรพันธ์. วิเคราะห์วรรณกรรมจีน (แปล) ประเภทกำลังภายใน

ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2524.

ภาคผนวก

๕๖๒
๕๖๓
๕๖๔

๕๖๕
๕๖๖
๕๖๗
๕๖๘
๕๖๙

๕๗๐
๕๗๑
๕๗๒
๕๗๓
๕๗๔

๕๗๕
๕๗๖
๕๗๗
๕๗๘
๕๗๙

๕๘๐
๕๘๑
๕๘๒
๕๘๓
๕๘๔

๕๘๕
๕๘๖
๕๘๗
๕๘๘
๕๘๙

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๕๖๖
๕๖๗
๕๖๘
๕๖๙
๕๗๐
๕๗๑
๕๗๒
๕๗๓
๕๗๔
๕๗๕
๕๗๖
๕๗๗
๕๗๘
๕๗๙
๕๘๐
๕๘๑
๕๘๒
๕๘๓
๕๘๔
๕๘๕
๕๘๖
๕๘๗
๕๘๘
๕๘๙
๕๙๐

๕๙๑
๕๙๒
๕๙๓
๕๙๔
๕๙๕
๕๙๖
๕๙๗
๕๙๘
๕๙๙
๖๐๐
๖๐๑
๖๐๒
๖๐๓
๖๐๔
๖๐๕
๖๐๖
๖๐๗
๖๐๘
๖๐๙
๖๑๐
๖๑๑
๖๑๒
๖๑๓
๖๑๔
๖๑๕
๖๑๖
๖๑๗
๖๑๘
๖๑๙
๖๒๐
๖๒๑
๖๒๒
๖๒๓
๖๒๔
๖๒๕
๖๒๖
๖๒๗
๖๒๘
๖๒๙
๖๓๐
๖๓๑
๖๓๒
๖๓๓
๖๓๔
๖๓๕
๖๓๖
๖๓๗
๖๓๘
๖๓๙
๖๔๐
๖๔๑
๖๔๒
๖๔๓
๖๔๔
๖๔๕
๖๔๖
๖๔๗
๖๔๘
๖๔๙
๖๕๐
๖๕๑
๖๕๒
๖๕๓
๖๕๔
๖๕๕
๖๕๖
๖๕๗
๖๕๘
๖๕๙
๖๖๐
๖๖๑
๖๖๒
๖๖๓
๖๖๔
๖๖๕
๖๖๖
๖๖๗
๖๖๘
๖๖๙
๖๗๐
๖๗๑
๖๗๒
๖๗๓
๖๗๔
๖๗๕
๖๗๖
๖๗๗
๖๗๘
๖๗๙
๖๘๐
๖๘๑
๖๘๒
๖๘๓
๖๘๔
๖๘๕
๖๘๖
๖๘๗
๖๘๘
๖๘๙
๖๙๐
๖๙๑
๖๙๒
๖๙๓
๖๙๔
๖๙๕
๖๙๖
๖๙๗
๖๙๘
๖๙๙
๗๐๐

๗๐๑
๗๐๒
๗๐๓
๗๐๔
๗๐๕
๗๐๖
๗๐๗
๗๐๘
๗๐๙
๗๑๐
๗๑๑
๗๑๒
๗๑๓
๗๑๔
๗๑๕
๗๑๖
๗๑๗
๗๑๘
๗๑๙
๗๒๐
๗๒๑
๗๒๒
๗๒๓
๗๒๔
๗๒๕
๗๒๖
๗๒๗
๗๒๘
๗๒๙
๗๓๐
๗๓๑
๗๓๒
๗๓๓
๗๓๔
๗๓๕
๗๓๖
๗๓๗
๗๓๘
๗๓๙
๗๔๐
๗๔๑
๗๔๒
๗๔๓
๗๔๔
๗๔๕
๗๔๖
๗๔๗
๗๔๘
๗๔๙
๗๕๐
๗๕๑
๗๕๒
๗๕๓
๗๕๔
๗๕๕
๗๕๖
๗๕๗
๗๕๘
๗๕๙
๗๖๐
๗๖๑
๗๖๒
๗๖๓
๗๖๔
๗๖๕
๗๖๖
๗๖๗
๗๖๘
๗๖๙
๗๗๐
๗๗๑
๗๗๒
๗๗๓
๗๗๔
๗๗๕
๗๗๖
๗๗๗
๗๗๘
๗๗๙
๗๘๐
๗๘๑
๗๘๒
๗๘๓
๗๘๔
๗๘๕
๗๘๖
๗๘๗
๗๘๘
๗๘๙
๗๙๐
๗๙๑
๗๙๒
๗๙๓
๗๙๔
๗๙๕
๗๙๖
๗๙๗
๗๙๘
๗๙๙
๘๐๐

ดอยท่า ^๕ กตักภา... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...

ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...
^๕ ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ... ทั่วกันคัมมิ...

๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐

๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐

๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

กึ่งก่า กบดขยมนพ่า สีมเขงข้ม พยงไกรย ไชยโหยได้ กัมฮามภริ เทกขม
ม โยดกขมไซ ยิมพิงไย พทยกรธกัม เทดขมทง ที่นทกยหิม เอดทง
ทมิ นัมทงทว นัมทงมเอช พทยภักบ เภทพมทห ุชโยยฮ อุกโยนมี ษ
วักน ฑวักทามมท กวงทกมไปย กัมพในไทย ไสยสิลสองถง พวงคัมมก เหว
อภคัมมท ฆาอโยไมยท นทงคัมกัม เภกัมกคัง ทัมพวง ทิงเวรือรงเวรือมท

มยคัมมทท นัมมทท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท
คย พวงพิทยท นังกัมมททท พทงมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท
รุม ไยปุมททท กทขัมพิศ ทวักกททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท
กัมกณมททท นทงมททท ททขโยม อมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท
อโยย ทมโมมคัมกัม นุสยพมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท
คางพมททท เทกขัมคัม ไปยเทงททททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท นัมมททท
นัมมททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท

นัมมททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท นัมมทททท

การปฏิบัติหน้าที่ราชการ
โดยยึดมั่นในหลักธรรม
และปฏิบัติตามระเบียบ
ของราชการอย่างเคร่งครัด
และซื่อสัตย์สุจริต
ไม่รับสินบนหรือ
ผลประโยชน์ทับซ้อน
และประพฤติตนอย่าง
สุภาพเรียบร้อย
เป็นแบบอย่างที่ดี
แก่ผู้ร่วมงาน
และประชาชน
โดยคำนึงถึง
ประโยชน์ส่วนรวม
เป็นสำคัญ

การปฏิบัติหน้าที่ราชการ
โดยยึดมั่นในหลักธรรม
และปฏิบัติตามระเบียบ
ของราชการอย่างเคร่งครัด
และซื่อสัตย์สุจริต
ไม่รับสินบนหรือ
ผลประโยชน์ทับซ้อน
และประพฤติตนอย่าง
สุภาพเรียบร้อย
เป็นแบบอย่างที่ดี
แก่ผู้ร่วมงาน
และประชาชน
โดยคำนึงถึง
ประโยชน์ส่วนรวม
เป็นสำคัญ

Handwritten text in an ancient script, likely Khmer, on the left side of the page. The text is arranged in approximately 10 horizontal lines. The script is highly stylized and difficult to decipher due to the image quality and fading. Some characters resemble '្រ', '្រ្រ', '្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ'.

Handwritten text in an ancient script, likely Khmer, on the right side of the page. The text is arranged in approximately 10 horizontal lines. The script is highly stylized and difficult to decipher due to the image quality and fading. Some characters resemble '្រ', '្រ្រ', '្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ', '្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ្រ'.

ชีพักโดย ขวแปนวิภา ราชทูตไทย ที่สหราชอาณาจักร มาทรงงาน
แถวจังหวัด สันติภาพไทย ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล
การขับไล่ สันติภาพไทย ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล
ยัง. ที่ใกล้ สันติภาพไทย ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล
กลับไปยัง สันติภาพไทย ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล

ที่ไทยแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคุณ
ไกรเมยเหมย์ ที่กักตักบม ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล
หลายที่ไทย ไทยพร้อม ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล
การศึกษาค้นคว้า ไทยพร้อม ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล
ไทยพร้อม ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล
การ ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล ศึกษารัฐบาล

เดวทงใจได้ มีทาทพิณศิษย์โดย กิ่งใหญ่ทาม อันซ่งพาทม ยกโดยสังโศย จำทามนิทาน
 ไปชานขนิโดย อยไปโยช ไชยทามท่ามา ไฉยถบมวธีร ทากิมิว สดักตาทท จอนยณ
 เปนกม ไปชารวมรมา ไมยกรัชชาทองคักทวี่ ใจเกวฟเดียว ไมยควรทีเสย จำเมเนนชิ
 ยิงภฟิโรย ยิงโยโยไดคั กรมกอยถัมบริคั แดงมีมทท อากกทวนีร พโยทวี่ ยัก
 เท็นมา เกนริศร์กรัก มีกักกมทท อู่พิกักมทท พมัทมุนี คาวง บคอยภอน

โยชพผู้ทอว โยชบางมวธีร กิ่งใจคักมย อ่มททยณม คักทยวิกรักรโยชโยชภว
 คุท่มยว้กอว คำนับบพอร แวดทาททท เทยวิชบชอนน โยชโยชโพธสิท ไทย
 ทาเยว้มทท ไปโยชโพธมา พวงกเศลทีโยช ทามเกว้ชเวโยช ไฟทังพททท ทัง
 ฌัดคณกตาค คักทากมา กตอยอยนอยมา พมำโยช ชำเมชานเน ชัมศกคกทง คับ
 กรมเทไโยช สดักชามทามเหลลิ่ง มักเฟอ้งมกไฟโยช จวิกรัชคักทโยช มีโยชหิมะท
 กรมกมกสัง ชัมช่าสง ภาชวยกตโยช ฌกมทงชังรังก ฌกทงพทช ฌักเมโยช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งให้ท่านเจ้าคุณพระพรหมญาณวชิโรดม ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร

ด้วยเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณสามองค์ เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๗๐ พรรษา และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๗๐ พรรษา และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๖๕ พรรษา และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้ากนิษฐาธิราชเจ้ารัตนภาณุมาศ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๖๕ พรรษา และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๗๐ พรรษา และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๖๕ พรรษา และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้ากนิษฐาธิราชเจ้ารัตนภาณุมาศ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๖๕ พรรษา

โดยที่วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร เป็นวัดที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาและเป็นที่ประดิษฐานพระบรมธาตุคู่บ้านคู่เมืองมาแต่ครั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อตั้งโดยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๖๖ โดยมีพระพุทธรูปปางสมาธิองค์สำคัญประดิษฐานอยู่ ณ พระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร ซึ่งพระพุทธรูปองค์นี้มีความสำคัญยิ่งต่อชาวจังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างยิ่ง และเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป การที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร จำเป็นต้องมีคุณสมบัติและคุณธรรมอันดีเยี่ยม มีอายุครบ ๓๐ ปีบริบูรณ์ มีสัญชาติไทย มีความประพฤติดี มีความสามารถและมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และมีความประพฤติดี มีความสามารถและมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และมีความประพฤติดี มีความสามารถและมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

เทพามา พุยมชกนณ นวยมเชย พเพตองภษ กอยองกตงภษ ภาคภมโยชณ

กำบังแก้ว ทนากดงนอย เกชชวยไช เวกโยพนทาย พเพตวินต เทนพทพภก
เศ นรชกทชกทตย นนชกทอก ทงอกนชวย เยมกดับกตคตย สังกดินฟวกว
มแดงพิง ฐนินบมอิ่ง เทตทกิงเกศว พทชยพทเวีย ทอมมอยบว้ายอน เหมอิม
กดินมอุม ยังกศวฟไทย เก้าแกวญย จนมอมย เกียวกยกันไผย นางกัทก
แก้ว บูชวยไชย ทาดุกังไฟย ยุมยหิมวา ชงกตังหะมาญ โพนกันเพนพวงก ชง

ฮกทันเศ สันเดบแปมแกง ฐังเศกชยพ ทกพนัดกม ไทนบัทิมอนี นาง
เลิกพวงว นางเมกิเมนทยว นางพนมพมกร พงกยัทหือ ทวณกัวกันณ นาง
สงโยมร์ วาทยโรยธา จิงเศกโศกฏ นยโยวโยวโยมญ เมวณมตมท รกชทย
สี ไนยรมไผยพ พวงกดินต วิบวณวากุม กรอมพทงกันพทง เออังกว
าง ไนยทงโพงดว กรมเงยักช กานสืบทวงตม พววังยมด ประกษณญ
โรยสงเทหิวคัม กดินยชกัม ไผยคองยักช มวเนาปชิติน กวยกดินพิทยา พระเจ้า

เดือนตุลาคม เขากินเตาแดง พลาย
คอยค้ายโดย ไปยเนยพุกกาศ
กม สังกัพานที่ มีแดงทาส
เทศ ริมฝั่งมิยมีศต
เปรมย์คัมเลียม เจอมอมีลีมา
แสงทว ลัคนาเอวากอ
เขากะทิมกรร นากนารการท
เยนเยียบเยิมกลอน ส่อนลีนา
เทวีสงโยยที่พททมิช
หางแอมชกร แคนอนสังชอร
ทองแดงสุริยา แดงอิมประพาย
นำพุกกมโหดคัมกร:ตาย

เชนเปนทสย ฝนสอยเบรขมา
โดยจับทยหาถ์ สูดศสยทการเรียงม
๑ เดยอ้อมเบนมมม
จะอมหมไคย เสยงเอาบรมมี
คอรเมิวเสียม เกษศกเพยง
เพยลอรผลคาม พศทังคัง
๒
๓
๔
๕
๖
๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

แสดงเบญจกัณฑ์ เกษมสมภาร... กายอันคงทน... ใจอันมั่นคง... งามยิ่งนัก
พดุงเมฆนธ... กายอันคงทน... ใจอันมั่นคง... งามยิ่งนัก
เจดามหาสาร... อดกล่อมเมลงไป... งามยิ่งนัก
พระภริณี... ของอันพิเศษ... งามยิ่งนัก
นิทาน... ครรไปกเอออันเต็มทั้งการ... งามยิ่งนัก
เรย์อันงามยิ่ง... กางมัยอันงาม... งามยิ่งนัก

นพาร... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก
หมื่นนาร... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก
กลาโคก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก
กิงพานิชบอก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก
โคดกลา... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก
มอระมา... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก... งามยิ่งนัก

การปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
โดยปราศจากอคติทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว
โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม
เป็นที่สำคัญ และรักษาความลับ
ของราชการไว้เป็นอย่างดี

การปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
โดยปราศจากอคติทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว
โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม
เป็นที่สำคัญ และรักษาความลับ
ของราชการไว้เป็นอย่างดี

มคณมยเนภา ฝมิกรียาลิ:นคังขง หน่นลองคองมค ปิคภขลิวัง ชาติยกัมภง ใยมยง
กั้งค ใคิมหงทมิ ใยยคกาวรี ใยยทภบเคศ ปร:ลยัพบัก ภมภคครรช วมภ
พษัทยา ใยยท่ายฝภร ปร:ทภภพ ใยยพษท กค:ณทนศร ่มนคณนี วมภย
คิมภร ติมมุกรการ ใยมยวรัมา ใคคคอกมก ใกัศคชภภนคณ ใยมยภพท
ค ใยมยิมวรัค ใคชวักลย ใครมาใคยิม ใสมภคใคย ใยมยิมภักใกร ใกร
ใยยเจองบร ราชัทยาใยม ใใยมข่มยิมภักกั้งคิม ใคใคยลั้งค ใมิเพยิมม: คอฝ

จุด: เพาะ:คอยแค้นท ใญ่ใคยขีวัก ใยมคิมขีว ใคัชคามภ ใคัชทภภกั ใ
ภภรณนศ ใกัภกภ ใพรมลยี่ ใคัค:คังภค วมภภบ:เวณ ใกนทังเพยงนิ ใพภค
จกใย ใคักรัควกรค ใบเวแวมจ ใกร:ทงใจใคย ใปรภใทยีตค ใคิมคจกใย
ใยมลคัชทวใย ใหมใยมบรี ใแควงังคค ใมรกรคัคหมท ใคัคภกัมภ ใทามอนทอนค่อน
ใมกรคักรัค ใภนภพมิหรี ใมนกรแภรจน ใค็กรังคังคัง ใคัคภคิมคามยง ใชคค
ใมคภภ ใทมพเทจ ใคมีข่อนใยเป็นฝทว ใพษิมภ ใกรกใปรภกั้งคิม ใเยพพม
ใคิม

๑๒๖
๑๒๗
๑๒๘
๑๒๙
๑๓๐
๑๓๑
๑๓๒
๑๓๓
๑๓๔
๑๓๕
๑๓๖
๑๓๗
๑๓๘
๑๓๙
๑๔๐
๑๔๑
๑๔๒
๑๔๓
๑๔๔
๑๔๕
๑๔๖
๑๔๗
๑๔๘
๑๔๙
๑๕๐
๑๕๑
๑๕๒
๑๕๓
๑๕๔
๑๕๕
๑๕๖
๑๕๗
๑๕๘
๑๕๙
๑๖๐
๑๖๑
๑๖๒
๑๖๓
๑๖๔
๑๖๕
๑๖๖
๑๖๗
๑๖๘
๑๖๙
๑๗๐
๑๗๑
๑๗๒
๑๗๓
๑๗๔
๑๗๕
๑๗๖
๑๗๗
๑๗๘
๑๗๙
๑๘๐
๑๘๑
๑๘๒
๑๘๓
๑๘๔
๑๘๕
๑๘๖
๑๘๗
๑๘๘
๑๘๙
๑๙๐
๑๙๑
๑๙๒
๑๙๓
๑๙๔
๑๙๕
๑๙๖
๑๙๗
๑๙๘
๑๙๙
๒๐๐

๒๐๑
๒๐๒
๒๐๓
๒๐๔
๒๐๕
๒๐๖
๒๐๗
๒๐๘
๒๐๙
๒๑๐
๒๑๑
๒๑๒
๒๑๓
๒๑๔
๒๑๕
๒๑๖
๒๑๗
๒๑๘
๒๑๙
๒๒๐
๒๒๑
๒๒๒
๒๒๓
๒๒๔
๒๒๕
๒๒๖
๒๒๗
๒๒๘
๒๒๙
๒๓๐
๒๓๑
๒๓๒
๒๓๓
๒๓๔
๒๓๕
๒๓๖
๒๓๗
๒๓๘
๒๓๙
๒๔๐
๒๔๑
๒๔๒
๒๔๓
๒๔๔
๒๔๕
๒๔๖
๒๔๗
๒๔๘
๒๔๙
๒๕๐
๒๕๑
๒๕๒
๒๕๓
๒๕๔
๒๕๕
๒๕๖
๒๕๗
๒๕๘
๒๕๙
๒๖๐
๒๖๑
๒๖๒
๒๖๓
๒๖๔
๒๖๕
๒๖๖
๒๖๗
๒๖๘
๒๖๙
๒๗๐
๒๗๑
๒๗๒
๒๗๓
๒๗๔
๒๗๕
๒๗๖
๒๗๗
๒๗๘
๒๗๙
๒๘๐
๒๘๑
๒๘๒
๒๘๓
๒๘๔
๒๘๕
๒๘๖
๒๘๗
๒๘๘
๒๘๙
๒๙๐
๒๙๑
๒๙๒
๒๙๓
๒๙๔
๒๙๕
๒๙๖
๒๙๗
๒๙๘
๒๙๙
๓๐๐

ไป เพาะกรรมกรรมไป กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
แก แก่นพันธุ์ กอนที่ทออบ กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
ไป เพาะกรรมกรรมไป กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
แก แก่นพันธุ์ กอนที่ทออบ กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
ไป เพาะกรรมกรรมไป กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
แก แก่นพันธุ์ กอนที่ทออบ กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ

ไป เพาะกรรมกรรมไป กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
แก แก่นพันธุ์ กอนที่ทออบ กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
ไป เพาะกรรมกรรมไป กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
แก แก่นพันธุ์ กอนที่ทออบ กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
ไป เพาะกรรมกรรมไป กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ
แก แก่นพันธุ์ กอนที่ทออบ กิ่งพันธุ์ กอนที่ทออบ

๓๕๑. ทศยงกาท ม กระบอกเสือกุษา กากิเมวโรย มทั้งโดยพิท มนักนยภัท มกยใหญ่
 โดย กระบวยกระบัก ปลัดกาหมิมเย ชัยมัญชัย อดิทยพนทกย อดิทยมนกัชย ที่
 กงไทย์ พกพนัสมหทย ไวยบวักวักิ กรมฉัยแบกย กรมวรวรชย ชัยยบอบกร อดิ
 มีชยสากหอย ทวไวยคलय ภารกตาทกน เมื่อนักจกจอน สุทธรรคายนัน เทวเมย
 รกัน เชลวณภที่ ฌแกมมีนถ กรมถางโลกา กทมทนมสิ วาพปิกไทยชบัทษิ
 มาชนพพิ ไวยพาท๓ ฌน ฌเมอนมพคทน พอยบคทภชอุท วอ่งพพิท

โหยออกมเป็นกโย ฌบคยโคก ฌยอ้งนงอวโรทย โหยสวโยย
 ลิงเลก ฌเดมิกรนโคยพง ฌรบถนงไทยท โหยยกบคบัคม มีนภเกวอพน ฌเดมิวิศ
 ทอว ปรนัมภอรบงคณ เป็นอ้งพทงทน ฌนคทอจนโทย พทงบคบัคแกอ ฌเกอจ
 แอ ปรอมกัโยย ฌแกรเชชไปย ฌยงคตงโยยคจจกเกก ฌพนภชมิหริ ฌันยิมเก
 นคก ฌกัณเกกเศยทน มีนภเกกเศยไทย ฌยอ้งปถตมภท ฌพ่นภชชมนโย ฌศอกพอล
 ไวย ฌทงทงไทยเทรมมี ฌเดมิอ้วศทจกน ฌพอมกัคจนยวัค ฌมอมพทเทกรบษ ฌอยนภคคค

๓๑๑
๓๑๒
๓๑๓
๓๑๔
๓๑๕
๓๑๖
๓๑๗
๓๑๘
๓๑๙
๓๒๐
๓๒๑
๓๒๒
๓๒๓
๓๒๔
๓๒๕
๓๒๖
๓๒๗
๓๒๘
๓๒๙
๓๓๐
๓๓๑
๓๓๒
๓๓๓
๓๓๔
๓๓๕
๓๓๖
๓๓๗
๓๓๘
๓๓๙
๓๔๐
๓๔๑
๓๔๒
๓๔๓
๓๔๔
๓๔๕
๓๔๖
๓๔๗
๓๔๘
๓๔๙
๓๕๐
๓๕๑
๓๕๒
๓๕๓
๓๕๔
๓๕๕
๓๕๖
๓๕๗
๓๕๘
๓๕๙
๓๖๐
๓๖๑
๓๖๒
๓๖๓
๓๖๔
๓๖๕
๓๖๖
๓๖๗
๓๖๘
๓๖๙
๓๗๐
๓๗๑
๓๗๒
๓๗๓
๓๗๔
๓๗๕
๓๗๖
๓๗๗
๓๗๘
๓๗๙
๓๘๐
๓๘๑
๓๘๒
๓๘๓
๓๘๔
๓๘๕
๓๘๖
๓๘๗
๓๘๘
๓๘๙
๓๙๐
๓๙๑
๓๙๒
๓๙๓
๓๙๔
๓๙๕
๓๙๖
๓๙๗
๓๙๘
๓๙๙
๔๐๐

๔๐๑
๔๐๒
๔๐๓
๔๐๔
๔๐๕
๔๐๖
๔๐๗
๔๐๘
๔๐๙
๔๑๐
๔๑๑
๔๑๒
๔๑๓
๔๑๔
๔๑๕
๔๑๖
๔๑๗
๔๑๘
๔๑๙
๔๒๐
๔๒๑
๔๒๒
๔๒๓
๔๒๔
๔๒๕
๔๒๖
๔๒๗
๔๒๘
๔๒๙
๔๓๐
๔๓๑
๔๓๒
๔๓๓
๔๓๔
๔๓๕
๔๓๖
๔๓๗
๔๓๘
๔๓๙
๔๔๐
๔๔๑
๔๔๒
๔๔๓
๔๔๔
๔๔๕
๔๔๖
๔๔๗
๔๔๘
๔๔๙
๔๕๐
๔๕๑
๔๕๒
๔๕๓
๔๕๔
๔๕๕
๔๕๖
๔๕๗
๔๕๘
๔๕๙
๔๖๐
๔๖๑
๔๖๒
๔๖๓
๔๖๔
๔๖๕
๔๖๖
๔๖๗
๔๖๘
๔๖๙
๔๗๐
๔๗๑
๔๗๒
๔๗๓
๔๗๔
๔๗๕
๔๗๖
๔๗๗
๔๗๘
๔๗๙
๔๘๐
๔๘๑
๔๘๒
๔๘๓
๔๘๔
๔๘๕
๔๘๖
๔๘๗
๔๘๘
๔๘๙
๔๙๐
๔๙๑
๔๙๒
๔๙๓
๔๙๔
๔๙๕
๔๙๖
๔๙๗
๔๙๘
๔๙๙
๕๐๐

โดย ฝ่ายสงฆ์รวมกัน ทักท้วงแต่โดย โดยเหตุที่ทักท้วงนี้
ฝ่ายเตนโดยสงฆ์โดย โดยเหตุที่ทักท้วงนี้
จากกรมกษัตริย์ มาเป็นแทน
น้อง จากแต่โดยดั่ง จนจึงยอมจน
ประทมทศ โดยพิชิตวิชัย โดยพิชิตวิชัย
ที่กั ประทับพล กอนันต์บพิตร
ม: นคนทศ ยอวยเทศ โดยเหตุที่ทักท้วงนี้
กอยจกทศ จำเนียรนี้ ไม่ยศพทศ
มมิ่งทศ รกพิทศโดยศรอกัน ลักทาน
จับปลิงวันแคว้นนี้ ไม่ยพนพอนโดย
กรกัลกนโย โดยอวัรทศบวย ทั้งศศ
ไม่ยมีกร โหยเทศกัลดู ทั้ง

เครื่องเมื่อนกัน หงวนกันนี้ ผู้เปนมเหษี
เจ้าขั้วจัน จากพมารถ * เคาถ์กัถึง หังพ้องทั้งพลาศ
ลักกิกาย กัดนพค่าน * พระนิมคผอง กัจฉดองเศศภักฉิออน
ประกับตาพนมิธโกย * สดงเบืองพหัทค ดองแกรนพิรศ ทามังทั้งรังโยย
แวยโดย กนเคยศรายประโกยริฐ * สดงกับทรงส . พทศพมวง รกคยอมมี
คองเกนั ปันแกลวริฐ สดคแซมมีท * แดลอมมี
สงคจวมจอน เสดมงโดยพง กทบงคคน แคว
นักกามอวย ครองกรับรัจนา
พมทกัโดย สดงโดยพทศ
สงจวมตามชวย หอยยอย
รกคยอมมีท พทศทั้งคอง ประ
คัมปนิรเศ

แล้งแควแควตบ

กษัตริย์ไทย
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดงานวันสถาปนาครบรอบ ๖๖ ปี วันสถาปนากรมตำรวจ โดยให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดงานวันสถาปนาครบรอบ ๖๖ ปี วันสถาปนากรมตำรวจ ในวันที่ ๖๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ณ อาคารเฉลิมราชย์บพิธ

เปิดงานวันสถาปนาครบรอบ ๖๖ ปี วันสถาปนากรมตำรวจ โดยให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดงานวันสถาปนาครบรอบ ๖๖ ปี วันสถาปนากรมตำรวจ ในวันที่ ๖๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ณ อาคารเฉลิมราชย์บพิธ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้
พระยามหามุนีศรีวิกรม์ อดีตรองอธิบดีกรมการศาสนา เป็นผู้แทนพระองค์ไป
ถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในวโรกาสที่
เสด็จนิวัติพระนครพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๐๒
ที่วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในวโรกาสที่เสด็จ
นิวัติพระนครพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๐๒
ที่วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

พจนานุกรม รวบรวมไว้ครบถ้วน สมบูรณ์โดย ประโยชน์
วิชาความรู้ ไปบอกต่อกัน เป้าหมายอัน
ไม่ผิดเพี้ยน แก่งจันทอง ประทับใจทุก
คน รับแจ้งทุก การนิเทศกิจ
ทั้งเรื่อง วิชาการ วิชาความรู้
ยอมให้อุปทาน อันมีทุกชั้น
เกยพจนานุกรม ประทับใจทุก
คนพบปะ ประทับใจทุก
บันนบมก กุศลกุศล รบพ้อง
น ก ยักเป็นกองหนา นำล้นเกล้าทวย
สับสนนบมก เอหาสนวอย มีค่าพยาน
บนทุกชั้น ถิ่นนเวหา นางจันทันมี
เกยพจนานุกรม ประทับใจทุก
คนพบปะ ประทับใจทุก
บันนบมก กุศลกุศล รบพ้อง
น ก ยักเป็นกองหนา นำล้นเกล้าทวย
สับสนนบมก เอหาสนวอย มีค่าพยาน
บนทุกชั้น ถิ่นนเวหา นางจันทันมี

โดยพจนานุกรม ประทับใจทุก
คนพบปะ ประทับใจทุก
บันนบมก กุศลกุศล รบพ้อง
น ก ยักเป็นกองหนา นำล้นเกล้าทวย
สับสนนบมก เอหาสนวอย มีค่าพยาน
บนทุกชั้น ถิ่นนเวหา นางจันทันมี

* ทานี่ที่เคียง   มากมายทยเรียง   พรอมเพรียงกล้อย   ยกเปนนกลอง   ทามล้เคจทาวไต
 คองฟงกเมย   นบ่พื่อนันตภา   * กัมเกจสทอม   โกลยั้งพนกวร   อดอันบมท
 เพวากกร   ลังชู้ท   นอกพาก   ไมยเคอไมยเคอ   * กังทบพลบพล   ที่ออกเคอ
 กางทคกนย   เคยั้งอั้งคังคัน   กันนอมนอย   ทอกรคักโยย   ทงนยบรี   ภาณี่
 พางนนาทีกาษ   พโศยบรกนยปรนงนรี   กรนรจกนกร   ฟนจากทิมทิมนย   * โดยยันต์
 เคยั้งคัน   กังพกันคักคังโดย   จิงแฉยบมบมบย   เบอณทไปยเทนพลบพล   * ประลภ

ลากไม้นย   สักเมองโคยยกโยท   มากอมพภาก   มากนทท   * อคัม   * จอบเจคคณ
 กัดมา   ยอมรทชอยกวจ   .การทางกักก   มีทคยบ้นทกบรี   * นนโคยไมยมีทว   จัน
 น่านวจันนย   กรกเรยีกัมเทปรี   พททช้หยนงค   * เมอด้เคจออกผายท   สักเค
 นาท้หัยค   เสงไหยปีคประค   เกนจันอยเบ็งเทันนย   * จกโพยทรกษ   ทกเคมกรอบ
 กรงกร   ท้วรบปอมปนี   ประจวयरปโยยริย   * ไหยคพล้แกคอกท   ออกช้ไยคกรจัน
 นังไชโยยทวงที่   ชักยัยกัปกโยย   * เวงจันบ้นกท   ไหยเคชี่จันักโดย   ทังกนพรนพไทย

การไปเป็นเจ้าอาวาส... ออกจากวัดไป
... ยอมแก่เขา
... ยักพู่ไกรมัยทา
... กิ่งกิ่งของดาว
... ความเป็นคน
... ทำเป็นค้าย

โดยล้มคเวทีย... นอยบักอกล้วน
... ทำโดยประมา
... ทำไปโดยไมยอม
... สุ่มนคัสมน
... คัดลออนยอกรบ
... คึงกรเคนี้
... ซึ่งกรเคนี้

โดยเขาไปแย่งกัทา แหงพปักษา โดยทาบไปแย่งสาทิด ๖๖ เดมรับโดยเกษิ เคนมทนต์
ถึงที่พบกับทองนอย ๖๖ กลานเคาเต้พววมกร กษยทนต์นโดย ขั้วค้อยโดยบาท ๖๖ บก
นี้พ้อจรักศ เสร้กลิ่นตา เคนมเส้สาทิด ๖๖ ยบมยอนอกบรี โหยทาบทัษี นาง
ทล่บาท ๖๖ บคนนอากัทยวงศ รุกกลกมา ปักก่าแย่งขั้วทักไทย ๖๖ ทายค้อมก้ามมฤทท
โดย พวากมลงโดย กรทบายแย่งสร้เดทมา ๖๖ เองไปโดยแย่งต่าง รบพคณ ๖๖
มารบคณยกร ๖๖ ดำมกรับภบ้องกร เคนมกลบคณกร โหยแย่งพท่กรทนต์ ๖๖ บงคม

ทณภาพปี โหยทาบทัษี มาเซ็นทลี่เซไป ๖๖ บคนนพระภมรชารใจ พระจาดตาเกล เซา
เอนนอกรอวยพคณ ๖๖ ขาเ่งก่าไม่เซจว ทอยทักกัน เพทพนพาทชากางไป ๖๖
ภมวพัศรภทชเเกร ทำเป็นเซไป ๖๖ ปรงมกลล้งบขบง ครนถึงบิกเรกรภทชเกร
ชรบเสอินภทบล้ง ทางองค์พระรชขั้วลิด ๖๖ มากรากลวมกอกทนต์ ๖๖ พดางให้โลกี
ขันกีกัสทวปฏา ๖๖ ขบพิทพดางพิทภกทธา ๖๖ ขนหอแม่ม มากรากไม่ช้วยชริ ๖๖
แมคคอยนอมททพมพิ ๖๖ พ้อแย่งขลนบิโคกไม่เวเนวค ๖๖ ยมเสียมก่ด้วยทงขลน

ยามเขานิทา นิตาไม่หลับนอน
๑ ทำนุโทษดีเนทางโดย เกวณลกไป
๑ ทำรองคเกยอเปลอิกาย ยากเขนเบนทาย กิกายไมย
๑ ตามการระตทวามะนัทนิตา ทิมทำเกวทางยังโร ๑
๑ สำนกถนแ่งไทย แสงรगतตจ เก็นนหิมอนกนตจ ๑ ลากษเพียงก
๑ ทนทททอระมาน บิมบ้านจวกไมย ๑ ไปถึงโกรลทากงชื่อ มะระสข
๑ เกทำพิศพิสมกัน ๑ ประครองงนิมนิทาน นอญไวจัด มนทณิน

วิเชียรเมณี ๑ แสงรทกั้วจากคโลกิ ไมยรักติ กสมเคยักรมะนทานโดย ๑
๑ ความคกักกักสจไทย เกนพระเต นิทากักทาเพล ๑ กอญไปไกลลของบาท
๑ ไทยเทโลกิ ไมยเวนพิวักทวี่ ๑ จังตามเยอนทติ อิกาทะอิมไทย
๑ ทนยกลา ๑ ทงคปิกเวทมาทาก ของเทมเนธา เสทามเม็กส์ทติ ๑ ห้อยหอ
๑ บิวิย ไทยชทาขาทพิชร์ มาทนคัก็อยปด ๑ อากักองษา พงพลกช
๑ สาทนเทกณ พระองคแ่งไทย ทาบทนระมาน ว่าพระสทจิรณ น ประท

วิชา ○ เขากองเกวลาภ พระองค์เจริญรักษา เสขมาทา ท้าวีพระเขาให้เสก
เจิมเสกเทวม กิเหนไม่ภัย ○ งามมีองคการ ตบถกลองเงาะมาร มัญฉิมภวัช
แฉงเครื่องเอมโอม เพชฌูนอกิ ประทานทอไซ ○ ให้อเสกกลอง
แฉงเครื่องขุนนาง ผมนอยผีใหญ่ ทอวิเศศนอก เลงบอกกันไป ○ จากเงยเงยพร
อยาแก้แค้นวน ○ แฉงตบถทางหน หมหมกเสกฯ ขาเผ่าทนม ผ่นอยผีใหญ่
บอกให้ทอกัน จเสกภาวระจันทร หมหมนงโวย ○ สรงแล้วพระองค์ เสาสุ

ที่ครอง ทรงเครื่องเรืองได้ ฉายพระเมษิ เขาทิมงใน แกงอกโงโงย พระโกลย
โงย ○ ทรงคองการเสกฯ ประทับทอญ จัทานเรื่องสิริ พอมก้วยอำมหก ท
หม่ภาสเสกฯ ฝกยองคทอ พอมก้วยนงน ○ ออกทกนงตการ สันนุกภกร ท
ทนต์เสกจากคณคก ถึงภจพลปท เภสทโรงไซญ เจิมเสกทมิไม่ เทื่อ
ชกภจอน ○ พระทมิชท พรชลน่วษา นนเขอยอมยวน ทมิโกกช วม
ทญ่อกอน อทิกวาทชิวอน กอปรบอพิวน ○ ฉกยบางมโนช รมเสกทำมารก

เดมาคอยพจน กงพรมเหิน ยินดีทุกหน ทอกรบ่อพูน ปรากฏไปมา ๑ ทก
จวาระสกร มิคณสมระนค พิมหปชา กอยเกริกงษ พอมจากเงรบท คอยคกรวจะ
ททกณประเพณ ๑ ทงองคณมณย ینگคณบวยใจ โภคเดเสยิตสิริ ภิภณคณคกร
เพชณคทสิ บรียุณพนมิ เชมบณณปค ๑ หนึ่งราชประศุ ษักนเทสณ ผคณเม
ณีย เหมืองบรกรเกร แอนเขอนพพรจร ฝนท่นมรอย ทัภภายภย ๑ หนึ่ง
เสาคณกา ใกล้เคียงไปมา สหช้อย ฆากน ๑ เชน ภาเบอนระย ทัศน์ทวภาย

ปอนนบ่นจิ่ง ๑ สักระสวาทระทท ขอยถมไปมา สัระนบกรปลิ่ง ทบรคณคท:โดย
ภษกรวิง ๆ พทพทกนอยิ่ง โดยมิงสไมทก ๑ อทกรททวเกกคย ฆนณบรช ๑ ทภ
พคปค เทททภยวิ คกเอยพณ หนึ่งเคอเมท ๑ พบระลคค วิกคคยคค
จ่งจคทศ แคนสิสไปบ มีทยอน ษณบงป็นภ ภิเมยภวโดย ๑ ษคควงษ
ภคภษ ปร:ทบศรชย พระคคจมี ฆนคคคไมย ภิพิคคไทย ๑ ทภกร
คคภณ ๑ ภทคคคภค ๑ คคณบคท พรมทคคภจ ๑ ฆนทวจจก ๑ ฆนคคภ

ประถมเสมอ นีพระบาท ๑ ขบขันโดย งามเอ็งไชย โกรตกลืน ๑ ใตบ
 กุมาร ผศรทุกท เป็นเทวีทัญญู พก่าผก่าไกร ๑ ดองภักดิ์รัก ประจง
 คมุนศ ไบยจศสโดย พิเศกกรม พศรทุกไกร ๑ กล้วยภักไชย ๑ ดองโยนภัก ๑
 ลุทันไพทีลล รมภักสิมบค ๑ ทงลงบิภา ๑ สภักดิ์ระลศ ๑ กัมมศทนศ ๑ ใตย
 พระภักญ ๑ คองลองบรี ๑ ทา ๑ งามนุยาศ ๑ ประลิดประลศค ๑ พระภาวไชยบิษ ๑ ใตย
 เค้าลอง ๑ ทงพไฟมค ๑ งามิงทุกมทคช ๑ งามโยภรณ ๑ หนักกระลศทจนา

พอมพระภักท ๑ ยมารทวน ๑ ประทมภษ ๑ งามายเม ๑ ศวีคองร ๑ ฌพระว
 ท ๑ ฌกพระบุคกร ๑ ฌองเทวี ๑ งามนบิรมินท ๑ ใตยคองบต ๑ ฌองภักภภ
 ๑ ฌเรกรมภท ๑ พระศมีฆง ๑ ฌาทักทุกไกร ๑ ฌลาพชฌนโย ๑ ฌใตยใตยล้ง ๑ ฌ
 ๑ ฌีไฮยรงคาง ๑ ฌยวักกั้งฆง ๑ ฌวงพระไทย ๑ หนักภักดิ์ระลศค ๑ ฌพิวทอน
 ๑ ฌนคามไพไลย ๑ ประทมภษ ๑ ฌแวงคตลไกล ๑ ฌกัลบคินไป ๑ ฌกรคคค
 ๑ ฌาทักทุกทท ๑ พระเลคชยคทท ๑ ฌนคภษ ๑ ฌนคเทวี ๑ ฌคย

โลกที่ขบขัน
เป็นทีฮาโดย
ผาดุกส์ไมลคอน
เขาหลีกแล้วพ
เพิ่มบรรมิ
เด็ยส์วัน
เอกองเญย
คัมจำนจนดอย
ไพพระประชาชัช
พรหมเอกล้วน
พ้อมบรรมิ
เด็ยส์วัน
๐ พระพิชิต
คัมจำนจนดอย
ไพพระประชาชัช
พรหมเอกล้วน
พ้อมบรรมิ
เด็ยส์วัน
๐ พระพิชิต
คัมจำนจนดอย
ไพพระประชาชัช
พรหมเอกล้วน
พ้อมบรรมิ
เด็ยส์วัน

สงมยงน
๐ บงไปเบอ้วยกอน
หังนร
แกพจนน
คัมพำน
จันศนบพ
๐ พระทมิศทอ
๐ พระพิชิต
คัมจำนจนดอย
ไพพระประชาชัช
พรหมเอกล้วน
พ้อมบรรมิ
เด็ยส์วัน
๐ พระพิชิต
คัมจำนจนดอย
ไพพระประชาชัช
พรหมเอกล้วน
พ้อมบรรมิ
เด็ยส์วัน

๒. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑๐๑. ๑๐๒. ๑๐๓. ๑๐๔. ๑๐๕. ๑๐๖. ๑๐๗. ๑๐๘. ๑๐๙. ๑๑๐. ๑๑๑. ๑๑๒. ๑๑๓. ๑๑๔. ๑๑๕. ๑๑๖. ๑๑๗. ๑๑๘. ๑๑๙. ๑๒๐. ๑๒๑. ๑๒๒. ๑๒๓. ๑๒๔. ๑๒๕. ๑๒๖. ๑๒๗. ๑๒๘. ๑๒๙. ๑๓๐. ๑๓๑. ๑๓๒. ๑๓๓. ๑๓๔. ๑๓๕. ๑๓๖. ๑๓๗. ๑๓๘. ๑๓๙. ๑๔๐. ๑๔๑. ๑๔๒. ๑๔๓. ๑๔๔. ๑๔๕. ๑๔๖. ๑๔๗. ๑๔๘. ๑๔๙. ๑๕๐. ๑๕๑. ๑๕๒. ๑๕๓. ๑๕๔. ๑๕๕. ๑๕๖. ๑๕๗. ๑๕๘. ๑๕๙. ๑๖๐. ๑๖๑. ๑๖๒. ๑๖๓. ๑๖๔. ๑๖๕. ๑๖๖. ๑๖๗. ๑๖๘. ๑๖๙. ๑๗๐. ๑๗๑. ๑๗๒. ๑๗๓. ๑๗๔. ๑๗๕. ๑๗๖. ๑๗๗. ๑๗๘. ๑๗๙. ๑๘๐. ๑๘๑. ๑๘๒. ๑๘๓. ๑๘๔. ๑๘๕. ๑๘๖. ๑๘๗. ๑๘๘. ๑๘๙. ๑๙๐. ๑๙๑. ๑๙๒. ๑๙๓. ๑๙๔. ๑๙๕. ๑๙๖. ๑๙๗. ๑๙๘. ๑๙๙. ๒๐๐.